

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 220

**Kırıkkale Milletvekili Ramazan Can ve 64
Milletvekilinin Güvenlik Soruşturması ve Arşiv
Araştırması Kanunu Teklifi (2/2972) ve İçişleri
Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2972 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı 4
- Katılma Yazıları..... 5
- Genel Gerekçesi 6
- Madde Gerekçeleri 8

• İçişleri Komisyonu Raporu..... 13

• Muhalefet Şerhleri..... 18

• Teklif Metni..... 99

• İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin 99

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.
Gereğini arz ederiz.

<i>Ramazan Can</i>	<i>Ali Özkaya</i>	<i>Semiha Ekinci</i>
Kırıkkale	Afyonkarahisar	Sivas
<i>İsmet Yılmaz</i>	<i>Bahar Ayvazoğlu</i>	<i>Habibe Öçal</i>
Sivas	Trabzon	Kahramanmaraş
<i>Mustafa Canbey</i>	<i>Belgin Uygur</i>	<i>Zemzem Güleender Açıanal</i>
Balıkesir	Balıkesir	Şanlıurfa
<i>Semra Kaplan Kıvrıkcık</i>	<i>Fatma Aksal</i>	<i>Lütfiye Selva Çam</i>
Manisa	Edirne	Ankara
<i>Mehmet Erdoğan</i>	<i>Mehmet Sait Kirazoğlu</i>	<i>Ravza Kavakcı Kan</i>
Gaziantep	Gaziantep	İstanbul
<i>Ali Şahin</i>	<i>İbrahim Yurdunuseven</i>	<i>Osman Aşkın Bak</i>
Gaziantep	Afyonkarahisar	Rize
<i>Kemal Çelik</i>	<i>Mustafa Demir</i>	<i>Şamil Ayrım</i>
Antalya	İstanbul	İstanbul
<i>Mustafa Levent Karahocagil</i>	<i>Erol Kaya</i>	<i>Tülay Kaynarca</i>
Amasya	İstanbul	İstanbul
<i>Ahmet Salih Dal</i>	<i>Muhammed Fatih Toprak</i>	<i>Ahmet Sorgun</i>
Kilis	Adıyaman	Konya
<i>Çiğdem Erdoğan Atabek</i>	<i>İsmail Güneş</i>	<i>Sabahat Özgürsoy Çelik</i>
Sakarya	Uşak	Hatay
<i>Selahattin Minsolmaz</i>	<i>Zeynep Gül Yılmaz</i>	<i>Cihan Pektaş</i>
Kırklareli	Mersin	Gümüşhane
<i>Cemil Yaman</i>	<i>Salih Cora</i>	<i>Metin Gündoğdu</i>
Kocaeli	Trabzon	Ordu
<i>Yavuz Ergun</i>	<i>Bekir Kuvvet Erim</i>	<i>İsmail Tamer</i>
Niğde	Aydın	Kayseri
<i>İbrahim Aydemir</i>	<i>Zülfü Demirbağ</i>	<i>Yaşar Kırkpınar</i>
Erzurum	Elâzığ	İzmir
<i>Mustafa Arslan</i>	<i>Necip Nasır</i>	<i>Fehmi Alpay Özalan</i>
Tokat	İzmir	İzmir
<i>Abdullah Nejat Koçer</i>	<i>Selim Gültekin</i>	<i>Mustafa Kendirli</i>
Gaziantep	Niğde	Kırşehir
<i>Hasan Çilez</i>	<i>Ali İhsan Yavuz</i>	<i>Hüseyin Yayman</i>
Amasya	Sakarya	Hatay
<i>Eyüp Özsoy</i>	<i>Bayram Özçelik</i>	<i>Atilla Ödünç</i>
İstanbul	Burdur	Bursa

Abdullah Doğru

Adana

Emrullah İşler

Ankara

Fuat Köktaş

Samsun

Nezvat Ceylan

Ankara

Ahmet Zenbilci

Adana

Orhan Yegin

Ankara

Yılmaz Tunç

Bartın

Ceyda Çetin Erenler

Kütahya

Fatih Süleyman Denizolgun

İstanbul

Çiğdem Koncagül

Tekirdağ

Yusuf Başer

Yozgat

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na 19/06/2020 tarihinde sunulan 2/2972 Esas Numaralı "Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Teklifi" ne imza sahibi olarak katılmak ister, bilginize arz ederim.

22.06.2020

Sena Nur Çelik

Antalya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Teklifine imzamı koyuyorum. Gereğini arz ederim.

22/06/2020

Metin Yavuz

Aydın

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifine imzamı koyuyorum. Gereğini arz ederim.

22/06/2020

Süleyman Karaman

Erzincan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2972 esas numaralı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun teklifine katılıyorum. Gereğini arz ederim.

22.06.2020

Zehra Taşkesenlioğlu Ban

Erzurum

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Yapılmasına Dair Kanun teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

24.06.2020

Kadir Aydın

Giresun

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2972 Esas Numaralı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

Öznur Çalık

Malatya

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2972)	
ESAS	İçişleri Komisyonu
TALİ	Adalet Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Kamu görevlileri, kamu hizmetini icra ederken Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmak ve Devletin menfaatlerini korumakla yükümlüdür. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına aykırı olan, ülkenin bağımsızlığını ve bütünlüğünü bozan, Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Bu nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, teşekküle veya örgütsel yapıya katılamazlar, bunlara yardım edemezler. Devlet memurları, herhangi bir kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar. Kamu görevlileri, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar. Yönetici kadro ve pozisyonundaki kamu görevlileri amiri oldukları kuruluş ve hizmet birimlerinde kanun ve diğer mevzuatla belirlenen görevleri zamanında ve eksiksiz olarak yapmaktan ve yaptırmaktan, maiyetindeki memurlarını yetiştirmekten, hal ve hareketlerini takip ve kontrol etmekten görevli ve sorumludurlar. Astlarına hakkaniyet ve eşitlik içinde davranma yükümlülükleri vardır. Bu hususlar 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda açıkça düzenlenmiştir.

Kamu hizmetlerinin niteliklerine uygun olarak yukarıda belirtilen esasların gerektirdiği şekilde tarafsız ve Devlete sadakatle sunulabilmesi için anılan sorumlulukları layıkıyla yerine getirebilecek kamu görevlilerinin istihdamı zorunludur. Kamu görevine girişte görevin gerektirdiği genel ve özel niteliklere sahip olunup olunmadığının tespiti için araştırma yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaç dünyadaki demokratik ülke örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de kamu görevleri için arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması yapılmak suretiyle karşılanmaktadır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında amaç, genel olarak kamu görevinin ve özel olarak icra edilecek görevin gerektirdiği nitelikleri haiz olunup olmadığının tespitidir. Kamu hizmetine alınmada görevin gerektirdiği genel ve özel niteliklerden başka bir ayırım gözetilemez.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının kime ve hangi kapsamda yapılacağı genellikle özel kanunlarla düzenlenmektedir. Bununla birlikte, ülkemizin çok yakın tarihlerde Anayasal düzene karşı terör örgütlerince işlenen suçların kamu görevlileri eliyle kamu güç ve kaynaklarına dayanılarak yapılabildiği 15 Temmuz 2016 hain darbe girişiminde açıkça görülmüştür. Bu ise, demokratik toplum düzenini korumak için güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda memuriyete girişlerde güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasını öngören hüküm başta olmak üzere, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını düzenleyen kanun hükümlerinin bazılarını iptal istemi ile Anayasa Mahkemesinde davalar açılmış ve Anayasa Mahkemesinin verdiği iptal kararları sonucunda bu hususta kanuni düzenleme ihtiyacı da ortaya çıkmıştır.

Anayasa Mahkemesince verilen ilgili iptal kararlarında temel gerekçe olarak iptal edilen kanunlarda kişisel verilerin korunmasına ilişkin hakların ve kişisel verilerin güvenliğini temin edecek güvencelerin yeterli şekilde düzenlenmemesi yer almıştır. Anayasa Mahkemesine göre araştırma konusu bilgi ve belgelerin neler olduğu, kim tarafından yapılacağı, ne kadar süreyle saklanacağı, silinip silinmeyeceğine dair usul ve esaslar ile bireyleri keyfiliğe karşı koruyacak önlemlerin mevcut kanuni çerçevede yeterli düzeyde düzenlenmediği iptale gerekçe olmuştur.

Bu Kanunun hazırlanmasındaki temel gerekçe, oluşan hukuk boşluğunun Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarında gösterdiği gerekçeler de dikkate alınarak adil ve tarafsız bir güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sisteminin kurularak giderilmesidir. Kanun hazırlanırken Anayasa Mahkemesi iptal kararları, mevcut uygulama tecrübeleri, diğer ülke mevzuatları yargı kararları incelenip dikkate alınmış ve düzenlemenin değişiklik taslağı yerine yasa yapım tekniğine daha uygun olacağı düşünüldükten müstakil bir kanun olarak yapılması tercih edilmiştir.

Kanun ile temel olarak, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeler, kimler hakkında yapılacağı, araştırma konusu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğu, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağı, hangi mercilerin soruşturma ve araştırma yapacağı, değerlendirme komisyonu, veri güvenliği ile verilerin saklanma ve silinme süreleri düzenlenmektedir. Araştırma kapsamında ulaşılan kişisel verilerin kullanımı, korunması, saklanması, silinmesi, güvenliği için gerekli tedbirler düzenlenmiş, aykırılık durumunda cezai hükümler öngörülmüştür.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Amaç ve kapsam maddesidir.

Madde 2- Tanımlar maddesidir. Madde ile kanunda geçen bazı ifadelerin hangi anlamda kullanıldığı netleştirilerek açıklanmıştır. Kurum ve kuruluş tanımına, kamu kurum ve kuruluşu niteliğinde olmayan ancak yüksek teknoloji gerektiren ar-ge faaliyetleri, bilişim teknolojileri ve savunma sanayi gibi milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis ve hizmetlerin yerine getirilmesinde rol alan diğer kurum ve kuruluşlar da dâhil edilmiştir. Ayrıca Kanunda geçen “üst kademe kamu yöneticisi” ibaresinin ne anlama geldiğine dair bir tereddüt oluşmaması için Anayasanın 104 üncü maddesi ile uyumlu olarak Cumhurbaşkanınca ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre atanacak yöneticiler şeklinde net bir belirlemeye gidilmiştir.

Madde 3- Madde ile hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak kişiler belirlenmiştir. Arşiv araştırması, statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar için yapılacaktır. Ayrıca, madde ile sayılan kamu hizmeti kadro ve pozisyonlarının kritik ve stratejik önemi haiz olduğu değerlendirildiğinden, bunlara güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının birlikte yapılması imkanı verilmiştir. Bu maddede ayrıca belirtilmiş olmasa bile, özel kanunlarda arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması öngörülen başka kadro ve pozisyonlar olabileceği vurgulanmıştır. Nitekim 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu gibi bazı kanunlarda bu yönde özel hükümler bulunmaktadır.

Kanunda geçen “üst kademe kamu yöneticisi” ibaresinin ne anlama geldiğine dair bir tereddüt oluşmaması için Anayasanın 104 üncü maddesi ile uyumlu olarak Cumhurbaşkanınca ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesine göre atanacak yöneticiler için Kanunun 2 nci maddesinde tanımlama yapılmıştır. Madde ile, üst kademe kamu yöneticileri, özel kanunları uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulan kişiler ile milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis, hizmetlerde istihdam edilenler hakkında statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması öngörülmektedir.

Maddede belirtilen gizlilik dereceli birimler ile kurum ve kuruluşlarda yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde Devletin güvenliğini, iç ve dış menfaatlerini, ulusal varlığını ve bütünlüğünü zarara uğratabilecek veya tehlikeye düşürebilecek mesaj, doküman, rapor, araç, gereç, tesis ve yerler hakkında kayıt edilmiş veya edilmemiş bilgi ve belgelerin bulunduğu yerler kastedilmektedir. Bu tür yerlerde gizlilik dereceli mesaj, doküman, rapor, araç, gereç ve tesisler ile korunmaması halinde iç ve dış menfaatlerimizin zarar görebileceği materyallerin muhafaza altında tutulması ve bunların korunması için özel güvenlik tedbirlerinin tüm yönleriyle alınması bir zorunluluktur.

Madde 4- Madde ile arşiv araştırmasının kapsamı belirlenmiştir. Arşiv araştırması,

- Kişinin adli sicil kaydının,
- Kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının,
- Kişi hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının,

- Kişi hakkında kesinleşmiş mahkeme kararları ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin beşinci ve 231 inci maddesinin onüçüncü fıkraları kapsamında alınan kararlar ile kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların,

mevcut kayıtlardan tespit edildiği bir araştırmadır.

Ayrıca, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer ilgili mevzuat gereğince hakkında kamu görevinden çıkarılma ya da kesinleşmiş memurluktan çıkarma cezası olup olmadığının araştırılması da kamu görevlerine uygunluk değerlendirmesine önemli bir katkı sağlayacağından araştırma kapsamına alınmıştır.

Madde 5- Madde ile güvenlik soruşturması kapsamında bakılacak hususlar düzenlenmiştir. Buna göre; arşiv araştırması kapsamında bakılan hususlar aynen güvenlik soruşturması kapsamında da bakılacak olup buna ilave olarak araştırmaya dâhil edilecek hususlar madde de açıkça sayılmıştır.

Bazı nitelikli kamu görevlerinin gerektirdiği özelliklere etki edebilecek olması nedeniyle güvenlik soruşturmasına tabi olan kamu görevlilerinin eşi ile birinci derece kan ve sihri hısımları ile sınırlı kalmak kaydıyla araştırma yapılabilmesi de öngörülmüştür.

Bu maddenin (a) bendi gereğince ulaşılabilecek veriler kişi hakkındaki kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki tüm veriler değildir. Burada iki tür sınırlamaya gidilmiş olup ilki bu verilerin yürütülecek kamu görevinin gerektirdiği niteliklerle bir ilgisinin bulunması gereğidir, ikincisi ise söz konusu verilerin olgusal olmasıdır ki bundan amaç verilerin yorum içermeyen, somut, gözlemlenebilir vakıalara dayanmasıdır.

Bu maddenin (c) bendinde belirtilen terör örgütleri, hukuk sistemimizde içinde keskinleşmiş yargı kararı ile anayasal düzene karşı suç işlediği sabit görülen örgütleri ifade etmektedir. Bu şekildeki örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olmak aynı zamanda anayasal sisteme karşı da bir tavır almak anlamını da içerdiğinden anayasal sistemin korunmasında rolü bulunan kamu görevlilerinin atanmalarında özellikle bu hususun araştırılması anayasal sistemin korunabilmesi açısından da bir güvence oluşturacaktır.

Bu maddenin (c) bendinde yer alan “irtibat ve iltisak” ibareleri ilk anda genel bir kavram gibi görünse de belirsiz ve öngörülemeyen nitelikli ifadeler olduğu söylenemez. Nitekim bu “irtibat ve iltisak” ibareleri uygulamada Anayasa Mahkemesinin 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında belirtildiği gibi yargı içtihatları ile somutlaşmıştır.

Terör eylemlerinin millî güvenliği ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü hedef aldığı gözetildiğinde terör örgütlerine iltisakı yahut bunlarla irtibatı olup olmadığının güvenlik soruşturması kapsamında araştırılması anayasadaki sınırlama sebeplerine uygun olarak meşru bir şekilde öngörülmektedir. Ayrıca kamu hizmetlerinin gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirilmesi, söz konusu hizmetlere ilişkin güvenilirliğin sağlanması kamu görevlilerinin anayasal sistem dışında başka yapı ve oluşumlarla irtibat ve iltisak içinde olmamalarını da zorunlu kılmaktadır.

Diğer taraftan Millî İstihbarat Teşkilatı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bildirim kural olarak ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu da bulunmamaktadır. Ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu olmayan bu veriler otomatik sonuç doğurmamaktadır. Değerlendirme komisyonlarıncı kişi hakkındaki veriler nesnel ve gerekçeli olarak yazılı bir şekilde değerlendirmeye tabi olmaktadır. Bu hususta yapılan tüm işlemler her zaman idarenin denetimi altında olduğu gibi icrai, kesin yürütülebilir bir idari işleme dönüştüğü anda da yargısal denetime açık hale gelmektedir. Tüm bunlar gözetildiğinde getirilen kural, amaca uygun, sınırlama sebebine bağlı ve ölçülüdür.

Maddede belirtilen yerinden araştırma, değişen şartlara göre farklı usul ve yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Ancak yerinde yapılacak araştırma, güvenlik soruşturmasında amaçlanan nedene bağlı olarak kişi hakkında doğrulanabilir ve güncel bilgi edinimine imkân sağlayacak, husumet, kin, garez gibi saiklerle verilebilecek bilgileri ayıklamaya imkan tanıyan denetime elverişli araçlarla yapılacaktır. Ayrıca yerinden araştırma, eğer kişinin görevine yansiyacak hususlar açısından bir gereklilik taşıyorsa başvurulacak bir yöntemdir. Bu gereklilik kişinin kendisi ve kapsama dâhil yakınları açısından ayrı ayrı tespit edilir. Yakınları yönünden böyle bir gereklilik bulunmadığı hallerde yakınları hakkında mevcut kayıtlar üzerinden araştırma tamamlanır.

Madde 6- Madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mahalli mülki idare amirlikleri tarafından yapılması düzenlenmektedir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının hukuka uygun şekilde yapılabilmesi için gerekli sınırlama ve önlemlere yer verilmiş, bunu sağlamak için tedbirlerin alınması zorunlu tutulmuştur. Bu sınırlama, önlem ve tedbirlerin uygulaması ilgili merciler tarafından disiplin ve ceza hukuku hükümlerine göre takip edilecektir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler ancak kendilerine iletilen taleple sınırlı olarak bilgi ve belgeye erişmeye yetkili olacaktır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yürüten birimlerin diğer kurum ve kuruluşlarda var olan taleple ilgili bilgi ve belgelere erişimleri güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmalarının makul sürelerde tamamlanabilmesi için büyük öneme sahiptir. Nitekim kamu hizmetlerinde değişkenlik ilkesi var olan bir kamu hizmetinin yeni gelişmelere göre yeniden uyarlanmasını gerektirmekte, bu ise idareyi uyarlanmış kamu hizmetlerinin gerektirdiği kamu personellerini gecikmeden istihdam etmeye mecbur bırakabilmektedir. Hem bu açıdan hem de kamuya personel alımının makul sürelerde tamamlanabilir olması için güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmalarının makul sürelerde tamamlanmasında kamu yararı bulunmaktadır.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yürütecek birimlerde yetkilendirilmiş görevlilerin hukuka aykırı bir şekilde kişisel verilerle ilgili elektronik ortamda veya bilgisayar loglarında sorgulama yapması, log kayıtlarını değiştirip silmesi ve elde edilen bilgileri paylaşması yasaklanmaktadır. Ayrıca görevi gereği kişisel bilgi veya belgelere vakıf olmuş olsa dahi bunların yetkisiz kişilerle paylaşılması veya basın ve yayın kuruluşları gibi iletişim kanallarına verilmesi yasaklanmaktadır.

Bunlara aykırı davranılması durumunda ise Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen cezai yaptırımlar uygulanacaktır. Ayrıca bunlar için 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun başta olmak üzere sıkı disiplin hükümleri de bulunmaktadır. Netice itibarıyla, verilere ulaşacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yürüten kamu görevlilerinin bu kapsamdaki sorumluluklarının, verinin bulunduğu yerdeki kamu görevlilerinin sorumluluklarından daha az olmadığından veri güvenliğinin sağlanmasında bir zafiyet olmayacaktır.

Madde 7- Madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinin ilgili kurum ve kuruluşlarda en üst amirin görevlendireceği üç kişiden az olmamak üzere kurulacak değerlendirme komisyonu marifetiyle yapılması düzenlenmektedir. Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapmakla görevli birimler, elde ettikleri olgusal verileri herhangi bir yorum eklemeksizin komisyona iletacaktır. Komisyon, yapacağı değerlendirmeyi atamaya yetkili amire nesnel, gerekçeli ve yazılı olarak sunacak ve bu bilgiler mahkemeler tarafından talep edildiğinde mahkemeye gönderilecektir. Bu şekilde tarafsız ve adil bir değerlendirme sürecinin tesisi amaçlanmıştır.

Madde ile değerlendirme komisyonlarının yapısına ilişkin temel esaslar belirlenmiş her bir kurum ve kuruluşun kendi şartlarına göre daha uygun bir örgütlenme ile çalışma usul ve esaslarını oluşturabilmesini teminen değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esasları ile diğer hususların Cumhurbaşkanlığı yönetmeliğiyle çizilmesi uygun bulunmuştur. Nitekim Anayasanın 106 ncı maddesine göre bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleneceği ve 123 üncü maddesine göre kamu tüzelkişiliğinin kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulacağı açıkça düzenlenmiştir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapan birimler kişinin memuriyet veya kamu görevlerine uygunluğunun değerlendirilmesini sağlayacak olgusal verileri yorum içermeden

değerlendirme komisyonuna aktaracak, komisyon kendisine iletilen verilere ilişkin nesnel ve gerekçeli değerlendirmelerini yazılı olarak atamaya yetkili amire sunacaktır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu ya da olumsuz değerlendirilmesine ilişkin nihai karar atamaya yetkili amir tarafından verilecektir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması esasında atama öncesine ilişkin bir hazırlık işlemi olup idari işlem teorisine göre tek başına icrai niteliği haiz değildir. Dava edilebilmesi ancak atama kararına etkisi oranında ve atama kararının davaya konu olmasıyla mümkündür. Bununla birlikte mahkeme tarafından atama işleminin yargısal denetiminde güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin değerlendirmelerin de talep edilebileceği gözetilerek komisyonun raporlamasının ilgili makama yazılı olarak yapılması sağlanarak yargısal denetime açık keyfilikten uzak bir yapı kurulmuştur.

Madde 8- Maddenin birinci fıkrası ile Anayasanın 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen kişisel verilerin korunmasına ilişkin haklar düzenlenmiştir. İkinci fıkra ile kişiye doğru ve güncel olmayan bilgilerini düzeltme hakkı veren ilkeye yer verilmiş, elde edilecek verilerin işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılması öngörülmüştür.

Maddeye göre hakkında arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması yapılan kişi, millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgiler hariç olmak üzere kişisel verileri hakkında bilgilendirilecek, bu verilere erişilecek, bunların düzeltilebilmesini ve silinmesini talep edebilecektir. Bu veriler sadece işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılacaktır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununda kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi Kanunun istisna hükümleri arasında sayılmıştır. Anılan bu düzenlemeye uygun olarak Kanunda da, millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgilerin kişiye verilmeyeceği öngörülmüştür.

Madde 9- Madde ile kişisel verilerin güvenliği ve gizliliğini sağlamaya yönelik önlemler düzenlenmiştir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması işlemlerinin her evresinde gizliliğe uyulması kurala bağlanmıştır. Buna göre, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu her tür bilgi ve belgenin “gizlilik derecesinin” belirlenip buna uygun koruma sağlanması gerekmektedir. Diğer taraftan bilgi ve belgelerin bilmesi gerekenler dışında başkasına verilmesi ve açıklanması ile verilerin amacı dışında işlenip aktarılması yasaklanmıştır. Bu kapsamda alınan tedbirlere uymayı sağlamak üzere cezai ve idari yaptırımlar öngörülmüştür.

Madde 10- Madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sürecinde elde edilen kişisel verilerin silinmesi ve yok edilmesine dair hükümler düzenlenmektedir. Silme ve yok etme işlemi bağlayıcı bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Ancak istihbari faaliyetler kapsamındaki veriler silme ve yok etme işlemlerinin dışında tutulmuştur. Ayrıca işleme karşı dava açılması durumunda hüküm kesinleşinceye kadar silme ve yok etme süreci ertelenecektir.

Madde 11- Madde ile güvenlik soruşturması veya arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili işlenen suç ve kabahatlerde uygulanacak kanun hükümlerine atıf yapılmıştır. Böylece verilerin amacı dışında hukuka aykırı olarak kullanılmasını önlemek için caydırıcılık da getirilmiştir. Bununla birlikte 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun başta olmak üzere kamu görevlilerinin tabi olduğu sıkı disiplin hükümleri de bulunmaktadır.

Madde 12- Madde ile Kanunun uygulanmasında Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak yönetmelikle ilgili düzenleme yapılmıştır. Kanunda gerekli tüm konularda genel çerçeve çizilmiş, bunların uygulanmasının sağlanmasına ilişkin hükümlerin belirlenmesi Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmeliğe bırakılmıştır. Bu kapsamda Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, gizlilik dereceli birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak birimler ve değerlendirme komisyonlarının kuruluşu, değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esasları ile uygulamaya ilişkin diğer hususların yönetmelikle düzenlenmesi amaçlanmıştır. Böylece uygulamada ortaya çıkan güncel değişikliklere idare tarafından hızlı ve esnek bir şekilde uyum sağlanabilecektir.

Madde 13- Madde ile, Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte işlevsiz kalacak 4045 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmakta ve ilgili diğer değişiklikler yapılmaktadır.

Madde 14- Madde ile, yürürlükten kaldırılan 4045 sayılı Kanuna mevzuatta yapılan atıfların bu Kanuna yapılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Madde 15- Yürürlük maddesidir.

Madde 16- Yürütme maddesidir.

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

01/07/2020

Esas No: 2/2972

Karar No: 6

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1. Giriş

Kırkkale Milletvekili Ramazan CAN ve 64 milletvekili tarafından hazırlanarak 19/06/2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça aynı tarihte tali komisyon olarak Adalet Komisyonuna, esas olarak Komisyonumuza havale edilen 2/2972 esas numaralı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Teklifi Komisyonumuzun 24/06/2020 ve 25/06/2020 tarihli toplantılarında görüşülmüştür.

Teklif görüşmelerine İçişleri Bakan Yardımcısı Mehmet ERSOY ile İçişleri Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu yetkilileri katılmıştır.

2. Teklifin İçeriği

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu Teklifi ile:

- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının uygulanması esnasında kullanılacak verilerin belirlenmesi,
- İlk defa veya yeniden kamu görevine atanacaklar hakkında arşiv araştırması uygulanması,
- Gizlilik dereceli birimler, Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik, istihbarat teşkilatlarında görev yapacak kamu personeline, ceza infaz kurumları ve tutuk-evlerinde çalışacak personel ile üst düzey kamu yöneticilerine yönelik olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının birlikte uygulanması,
- Arşiv araştırması uygulamasında ilgili kişinin adli sicil kaydının aranıp aranmadığının, kişiye yönelik tahditlerin, kesinleşmiş mahkeme kararlarının ve kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış kovuşturma, soruşturma süreçleri ile kişi hakkında kamu görevinden çıkarılma ya da kesinleşmiş memurluktan çıkarma cezası olup olmadığının incelenmesi,
- Güvenlik soruşturması uygulamasında; arşiv araştırmasındaki bilgilere ek olarak kolluk kuvvetlerinde ve istihbarat birimlerinde bulunan verilerin incelenmesi, yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkilerinin incelenmesi, terör örgütleri ve suç örgütleri ile eylem birliği, irtibat ve iltisakının incelenmesi,
- Güvenlik soruşturması uygulamasına görevin önemine göre ilgili kişinin yanı sıra kan ve sıhri hısımlarının da dahil edilmesi,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını uygulayacak birimlerin Milli İstihbarat Teşkilatı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mülki idare amirlikleri olarak belirlenmesi,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sırasında elde edilen kişisel bilgilerin basın ve yayın kuruluşları veya diğer iletişim kanalları ile paylaşılmasına yönelik tedbirlerin alınması,
- Elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi amacıyla üç kişiden az olmamak şartıyla değerlendirme komisyonu kurulması,

- Mahkemeler tarafından istem olduğunda elde edilen bilgilerin Değerlendirme Komisyonundan alınması,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapan birimlerin kişisel verilerin korunmasına yönelik tedbirleri alması,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu elde edilen bilgi ve verilerin her durumda 2 yılın sonunda silinmesi,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını uygulayan ya da değerlendirenler tarafından kişisel verilerle ilgili suç işlenmesi halinde uygulanacak cezai yaptırımların belirlenmesi, öngörülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Teklif hakkında ilk imza sahibi Kırkkale Milletvekili Ramazan Can;

- İdarenin kamu görevlisi seçerken kamu hizmetlerini görecek kişinin yeterli ehliyet ve liyakati olup olmadığını denetlediğini, Anayasa Mahkemesinin güvenlik soruşturmasına ilişkin maddeleri iptal etmesi sebebiyle mevzuatta bir boşluk oluştuğunu, Anayasa Mahkemesinin kararlarında belirttiği hususların kanun teklifi ile somutlaştırıldığını,
- Anayasa Mahkemesinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının ana hatlarının işleyişinin yönetmelikle belirlenemeyeceğine hükmettiğini, bu sebeple Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesinde belirtilen şartların hepsinin kanuna derç edildiğini,
- Temel ilke olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasının ve elde edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğunun, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına, hangi mecraların soruşturma ve araştırma yapacağına belirlendiğini,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulamasının; hukuki, bilgi ve belgelerin esas alınacağı objektif bir yapıya kavuşturulduğunu,
- Anayasa'da belirtilen temel hak ve hürriyetler ile devletin güvenlik politikası arasında denge kurulmaya çalışıldığını,
- İstihbari nitelikte herhangi somut bilgi ve belgeye dayanmayan raporlara dayanılarak işlem tesis edilemeyeceğini,
- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen bilgi ve belgelerin sadece görevin gerektirdiği niteliklerle ilgili olarak değerlendirileceğini,
- Soruşturma veya araştırma sonucu sadece müşahhas verilerin işleneceğini,
- Kamu görevlisinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulamasında yetkisini kötüye kullanmasının önüne geçmek amacıyla düzenleme yapıldığını,
- Soruşturma sonucu elde edilen bilgilerin objektif, hukuki ve somut olup söyleme dayanmayacağını ayrıca bu bilgilere karşı kanuni yolların açık olacağını,
- Kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeler ile verilerin güvenliği ve gizliliğine dair önlemlerin artırıldığını,
- İstihbarata konu olmayan kişisel verilerin kullanma amacı sonrası 2 yıl sonunda silinip yok edilmesinin sağlanacağını,
- Karşılaştırmalı hukuk açısından bakıldığında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının gelişmiş ülkelerde de yapıldığını, ifade etmiştir.

Komisyon üyeleri tarafından Teklif lehinde ve aleyhinde,

- Teklifin vatandaşların kamu hizmetine girme hakkını düzenleyen ve kamu hizmetine alımda görevin getirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilmemesini hükme bağlayan Anayasa'nın 70'inci maddesine aykırılık teşkil ettiği,

- Anayasa Mahkemesinin geçtiğimiz yıllardaki güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin hükümlerini, Anayasa'nın; özel hayatın gizliliğini düzenleyen 20'nci madde ve kamu hizmetiyle ilgili hükümler kısmının genel ilkelerini düzenleyen 128'inci maddesine aykırı olduğunu tespit ettiği ve iptaline karar verdiği,

- Güvenlik soruşturmasına kişinin eşi ile birinci derece kan ve sıhri hısımları da dahil edilmesine ilişkin hükmün suç ve cezanın şahsiliği ilkesine aykırı olduğu,

- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması faaliyeti kapsamında kamu idaresine, kamu görevine girme hakkını kullanmak isteyen kişiye ait kişisel verilere erişme imkânı verdiği,

- Teklifte yer alan "istihbari faaliyete konu", "olgusal veriler" gibi ibarelerin anlamlarının muğlak olduğu,

- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının farklı konular olduğu, bu nedenle iki konuyu aynı maddede düzenlenmek yerine farklı maddelerde düzenlemenin kanun yapım tekniği açısından daha uygun olacağı,

- Kanun teklifindeki muğlak ifadelerin keyfi uygulamalara fırsat tanıyacağı ve kişilerin kamu hizmetine girme hakkını engelleyeceği,

- Hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılan kişilere elde edilen verilen verilmesi gerektiği,

- Değerlendirme komisyonuna atanacak kişilerin farklı birimlerden olmasının objektiflik açısından yerinde olacağı,

- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin olarak yapılan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi nedeniyle bu kanun teklifine ihtiyaç olduğu,

- Teklifte birlikte güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılırken sadece somut, objektif ve hukuki bilgilerin göz önünde bulundurulacağını,

- Her kurumda birim amiri unvanlarının farklı olması sebebi ile değerlendirme komisyonunun düzenlenmesi hususunun yönetmeliğe bırakılmasının yerinde olduğunu,

- Arşiv araştırması uygulamasında yetkili makamların verdiği kararların dikkate alınacağını,

- Güvenlik soruşturmasının, arşiv araştırmasının genişletilmiş hali olduğunu ve sadece güvenlik güçleri ile üst kademe kamu yöneticileri için geçerli olacağını,

- Teklifte temel hak ve hürriyetler ile devletin güvenlik müessesesi arasındaki dengenin sağlandığını,

- Anayasa Mahkemesinin sözü edilen iptal kararının gerekçesi dikkate alındığında Anayasa Mahkemesi Kararı'nın güvenlik soruşturmasının hiçbir şekilde yapılmayacağını değil, aksine güvenlik soruşturması detaylarını kanunda gösterilmesi gerektiği gerekçesiyle kişisel verilerin güvenliğine ve özel hayatın gizliliğine ilişkin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılabileceğini ortaya koyduğunu,

- Kanun teklifi hazırlanana kadar güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin işlemlerin 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'a ve bu kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmeliğe göre yapıldığı, ancak 4045 sayılı Kanunun ihtiyaçlara cevap vermediği ve bu nedenle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması için kod kanun teklifi hazırlandığı,

- İstihbari bilginin 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununa göre "Teşkilatın ele geçirmiş olduğu bilgi" şeklinde olduğu, Anayasa Mahkemesi yargı kararları ile Danıştay içtihatlarına da bu şekilde girdiği,

- Teklifin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yasal güvencelerini ihtiva ettiği,

- Teklifin hukuk güvenliği ilkesine, kişisel verilerin korunmasına dair hukuka ve idarenin takdir hakkını azaltan, idarenin bu hususta kötüye kullanımlarının önüne geçen ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ve kararın gerekçesinde yer alan tüm hususları karşılayan bir teklif olduğu,

görüşleri dile getirilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Teklifin 13 üncü maddesinde, Kaymakam adaylığına atanacaklar, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına eğitim öğrenim görecekle, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ve bağlı kurumlarında eğitim-öğrenim görecekle ve Polis Akademisi ve bağlı kurumlarında öğrenim görecekle hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasını düzenleyen değişiklik yapılmıştır. Komisyon Başkanlık Divanına verilen redaksiyon yetkisi kapsamında teklifin 1, 2, 3, 6, 8, 9, 11 ve 12 nci maddeleri redakte edilmiştir.

İçtüzüğün 45 inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Kocaeli Milletvekili Cemil Yaman, Elazığ Milletvekili Sermin Balık, Tekirdağ Milletvekili Mustafa Yel, Çorum Milletvekili Oğuzhan Kaya ve Giresun Milletvekili Kadir Aydın özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Celalettin Güvenç</i>	<i>Sermet Atay</i>	<i>Alev Dedegil</i>
Kahramanmaraş	Gaziantep	İstanbul
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Metanet Çulhaoğlu</i>	<i>Nihat Yeşil</i>	<i>Ensar Aytekin</i>
Adana	Ankara	Balıkesir
(Muhalefet şerhimiz ektedir)	(Muhalefet şerhimiz ektedir)	(Muhalefet şerhimiz ektedir)
Üye	Üye	Üye
<i>Yaşar Tüzün</i>	<i>Selim Yağcı</i>	<i>Oğuzhan Kaya</i>
Bilecik	Bilecik	Çorum
(Muhalefet şerhimiz ektedir)		(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye <i>Ümit Yılmaz</i> Düzce	Üye <i>Sermin Balık</i> Elâzığ (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Kadir Aydın</i> Giresun (Bu raporun özel sözcüsü)
Üye <i>Fatih Süleyman Denizolgun</i> İstanbul	Üye <i>Zeynel Özen</i> İstanbul (Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhimiz ektedir)	Üye <i>Ahmet Çelik</i> İstanbul (Muhalefet şerhimiz ektedir)
Üye <i>Ali Öztunç</i> Kahramanmaraş (Muhalefet şerhimiz ektedir)	Üye <i>Mustafa Hilmi Dülger</i> Kilis	Üye <i>Cemil Yaman</i> Kocaeli (Bu raporun özel sözcüsü)
Üye <i>Ahmet Çakır</i> Malatya	Üye <i>Tamer Akkal</i> Manisa	Üye <i>Faruk Sarıaslan</i> Nevşehir (Muhalefet şerhimiz ektedir)
Üye <i>Hasan Özgüneş</i> Şırnak (Muhalefet şerhimiz ektedir)		Üye <i>Mustafa Yel</i> Tekirdağ (Bu raporun özel sözcüsü)

MUHALEFET ŞERHİ

(2/2972) Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifine karşı olmamızın nedenleri aşağıda belirtilmiştir.

1. GÜVENLİK SORUŞTURMASI VE ARŞİV ARAŞTIRMASI KANUN TEKLİFİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

A) Genel Değerlendirme:

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifi, yürürlük ve yürütme maddeleriyle birlikte 16 maddeden oluşmaktadır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması konusunda, Anayasa Mahkemesi'nin, soyut norm denetimine ilişkin üç ve bireysel başvurulara ilişkin de iki kararı bulunmaktadır. Hemen ifade etmek gerekir ki; Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda tanımlandığı şekilde açık bir içtihat oluşturmuş olduğu bir konunun, öncelikli olarak, Anayasa Komisyonu'nda görüşülmesi gerekirdi. Teklifi görüşen İçişleri Komisyonu ise konuyu, İçtüzüğü'nün 38. maddesi açısından ele alma gereğini yerine getirmemiştir.

"Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder." (İçtüzük, md.38).

İlk fıkranın komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. Bu önsorun çözülmeyen komisyon, görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya red kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir önkarar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve önkarar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyunun üçüncü yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk, hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece red hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder.

Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen madde 11/2'deki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade eder. Bu nedenle, İçtüzük madde 38 gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

Teklifte; arşiv araştırması, memuriyete alım ve kamu atamalarında genel bir usul olarak getirilmektedir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının birlikte yapılması ise kanunda sayılan meslek grupları ve özel kanunlarında belirtilenler hakkında uygulanacaktır. Arşiv araştırmasının, genel uygulama olarak önerilmesi hasebiyle, titizlikle ele alınması elzemdir. Ancak, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının özel kanunlarda düzenleme yöntemiyle genel uygulama haline gelme riski de, her zaman için mevcuttur.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yaratacağı en temel sorun, "benim polisim, benim askerim, benim memurum" şeklinde, idarenin tarafsızlığı ilkesiyle taban tabana zıt bir anlayış ve uygulamanın önünü açacak olmasıdır. Ayrıca, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına takılan yurttaşlar açısından, ömür boyu sürecek bir yaptırımın doğması söz konusu olabilecektir. Anayasa'ya aykırı olmasına rağmen ömür boyu kamu görevinde bulunmama yaptırımına yol açacak bir kanun teklifi düzenlenirken; konu, en azından idarenin keyfi takdirine bırakılmayacak şekilde ele alınmalıydı.

Kanun teklifinin gerekçesinde ve komisyon görüşmelerinde, AYM içtihatlarına ve Anayasa'ya rağmen "güvenlik soruşturmasında" ısrar edilmesinin esaslı gerekçesi olarak "FETÖ" olgusu sunulmaktadır. Hatırlanmalıdır ki; AK Parti iktidarında, "FETÖ" kadroları, hakim, savcı, polis ve asker yapılırken, söz konusu meslek grupları için bir güvenlik soruşturması mevcuttu. Ancak FETÖ kadroları, güvenlik soruşturmasının varlığına rağmen, Anayasa'nın 70'inci maddesinin açık hükmü ihlal edilerek liyakat esaslı gözetilmediği için, devlet içinde büyüdükçe büyümüştür. FETÖ'nün HSYK'yı kontrol ettiği 2011-2015 yıllarında Kurul'da görev yapan ve o yıllarda gerçekleşen

dörtbin atamada imzası bulunan kişi, bugün akademisyen olarak görevine devam edebilmektedir. Yine 81 ildeki emniyet müdürlerinin 74'ünün FETÖ mensubu çıkmasının sebebi, güvenlik soruşturması uygulamasının olmaması değil, siyasi sorumluların takdir yetkilerinde liyakat ilkesini gözetmemiş olmalarıdır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, aksine, kamunun bütün kademelerinde siyasi kadrolaşmanın araçlarından birisidir.

Kanun teklifi, bu haliyle; Anayasa'nın, hukuk devletini düzenleyen 2'nci maddesine, temel hakların sınırlanmasını düzenleyen 13'üncü maddesine, kişisel verilerin korunması hakkını düzenleyen 20'nci maddesine, masumiyet karinesini öngören 36 ve 38'inci maddelerine, eğitim ve öğretim hakkını düzenleyen 42'nci maddesine, çalışma hakkını düzenleyen 49'uncu maddesine, kamu hizmetine girme hakkını düzenleyen 70'inci maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesine ve dolayısıyla Anayasanın 90. Maddesine, kamu hizmeti görevlileriyle ilgili çerçeveyi çizen 128 ve 129'uncu maddelerine ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini öngören 7'nci maddesine açık aykırılıklar barındırmaktadır.

AYM, 7070 sayılı Kanuna ilişkin verdiği güvenlik soruşturması iptali kararında kamuya alımda sözlü sınava ilişkin olarak da bir içtihat oluşturmuştur. AYM, 2018/73 E. 2019/65 K. sayılı kararında, *"Kamu görevlisi statüsünde olan sözleşmeli sağlık personelinin sözlü sınavla mesleğe alınması kanun koyucunun takdir yetkisinde olmakla birlikte bu personelin sözlü sınavla mesleğe alınmasına ve yerleştirilmesine ilişkin temel ilkelerin Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ve bu bağlamda Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca yasama yetkisinin idareye devredilmemesi gerekir."* değerlendirmesiyle, ihtilafı kuralı Anayasa'ya aykırı bulmuştur. İktidar partilerinin sözlü sınav ve güvenlik soruşturması konularındaki yakın zamanlı tavrında yatan Anayasa'yı ihlal konusundaki ısrarı, dikkat çekicidir : Anayasanın 70'inci maddesi uyarınca liyakat esasıyla yapılması gereken kamu görevine alımda, içini idarenin uygulamada keyfi şekilde dolduracağı "sözlü sınav" ve "güvenlik soruşturması" gibi Anayasa'ya aykırılığı tespit edilmiş uygulamalar tercih edilmek istenmekte; kamu kadrolarına layık olanın değil de iktidara biat edenin alınmasını sağlayacak şekilde, Cumhuriyet'in özüne aykırı bir parti devleti, yandaşlık ve nepotizm mekanizmasına doğru yol alınmak istenmektedir.

B) AYM İçtihadında Ortaya Konulan İlkeler

Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturmasına ilişkin olarak, 4045 sayılı Kanun da dahil olmak üzere, ilgili bütün düzenlemelerin (657 sayılı kanuna yapılan ekleme) Anayasa'ya aykırılığı noktasında açık bir içtihat oluşturmuştur. Mahkeme içtihadı, temelde, tespit edilen açık aykırılıklar doğrultusunda, Anayasa'nın 20'nci maddesinde düzenlenen "*özel hayata saygı hakkı*" bağlamında oluşturulmuştur. Ayrıca temel hakların sınırlandırması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13'üncü maddesine aykırılıklar da, 20'nci madde ihlalleriyle birlikte tespit edilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre; her ne kadar bu alanda yapılacak bir düzenleme kanun koyucunun takdirinde olsa da, bu takdir alanı kısıtlıdır. Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin olarak açıkça belirlediği ölçütler çerçevesinde, aşağıda sıralanan unsurların kanun düzeyinde belirlenmesi gerekir:

- elde edilen bilgi ve belgelerin ne şekilde kullanılacağı,
- hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağı,
- bu bilgilerin ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağı,
- ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânının olup olmadığı,
- bilgilerin bir müddet sonra silinip silinmeyeceği,
- silinecekse bu sırada izlenecek usulün ne olduğu,
- yetkinin kötüye kullanımını önlemeye yönelik nasıl bir denetim yapılacağı,
- gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti,
- güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu,
- kişilerin geçmiş ceza mahkumiyetlerine ilişkin kayıtlar bakımından hangi suçların kamu görevine girmeye engel olduğu,
- kişilerin on sekiz yaşından önce işlediği suçlara dair kayıtların güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına sebep olup olmayacağı konusunda hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,
- 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uyarınca kesinleşmiş mahkumiyet niteliğinde sayılmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararların da güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının bir sebebi olup olmayacağı.

Bu kriterler Anayasa'nın 20'nci maddesi bağlamında verilen iptal kararları çerçevesinde ele alınmıştır. Fakat Turgut Duman Başvurusunda verilen "masumiyet karinesinin ihlali" kararı, bu içtihat kapsamında yapılacak düzenlemenin Anayasa'nın başkaca maddelerine aykırı olmayacağı anlamına gelmemektedir. Kanun koyucu hakkında "hükümün açıklanmasının geri bırakılması" kararının güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasında dikkate alınacak bilgiler arasında yer alacağını düzenleyebilir. Fakat bu durum, Turgut Duman başvurusunda olduğu gibi "masumiyet karinesinin" ihlali sonucunu doğurabilir. Bu bağlamda güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının Anayasa'ya uygun bir şekilde düzenlenebilmesi mümkün görünmemektedir. Kamu görevine girişi ömür boyu engelleyecek bir yaptırıma dönüşecek nitelikte ve temel hakların ihlali mahiyetinde düzenlemeler yerine, adli sicil kaydı uygun olmak, yeterli ölçüt olmalıdır.

Gerek kişisel verilerin korunması açısından gerekse de masumiyet karinesi gibi anayasal diğer düzenlemeler açısından, teklif metninde muhtelif Anayasa'ya aykırılıklar yer almaktadır. Arşiv araştırması ve güvenlik soruşturmasına ilişkin düzenleme kısımları, bu aykırılıkların özellikle açık olduğu kısımlardır.

- Anayasal Değerlendirme:

Kamu hizmetine alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez (md.70).

"Görevin gerektirdiği nitelikler":

-diploma,

-sınav,

-staj (gerekliyse).

Genel liyakat ilkesi dışında, olsa olsa ilgili görevin gerekleri (yabancı dil, bilgisayar, sürücü belgesi, seyahat edebilme, vb.) elden geldiğince somut öğelere ilişkin olup, bunlar aslında sınavın gerekleri olarak ön koşullar şeklinde aranır.

"Hiçbir ayırım gözetilemez" şeklindeki yasak, görevin gerektirdiği nitelikler açısından göreve girmede herhangi bir ayırım yapılamayacağını ifade eder ki; "güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması" başlığı altında yürürlükte bulunan ve

önerilen düzenleme, istisna kabul etmeyecek biçimde öngörülen ayrımcılık yasağı ilkesini zedeler.

Kamu görevlilerinin atanmaları, "kanunla düzenlenme" kuralına bağlanmış olsa da, bu düzenleme, güvenlik soruşturmasına cevaz vermez.

Görevde bulunan kamu görevlilerinin "görev ve sorumlulukları ile disiplin kovuşturulması" ile ilgili hususlar, Anayasa ile sıralanmış ve güvencelere bağlanmıştır (md.129):

- Anayasa ve kanunlara sadakat,
- Disiplin soruşturmasında savunma hakkı güvencesi,
- Disiplin kararlarına karşı yargısal güvence,
- Ceza kovuşturmasının izne bağlanması.

Kamu görevi statüsünde bulunanlar hakkında öngörülen bu anayasal güvencelerden "görevin gerektirdiği nitelikleri" taşımakla beraber, "güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması" adı altında görevle ilgisi bulunmayan birtakım bilgi ve öznel değerlendirmeler sonucu kamu görevine atanamama;

- 1) En başta, Anayasa'nın 70'inci maddesine aykırıdır. Burada çifte aykırılık söz konusudur; çünkü güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ile "görevin gerekleri" arasında bağlantı bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu usul, ayrımcılığa açıktır.
- 2) Anayasa'nın 2'nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Hukuk devleti; hukuk kurallarının kapsamıyla beraber, kişinin hak ve yükümlülüklerinin öngörülebilirliği temeline dayanır. "Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması" kavramı ve ilişkili düzenleme; belirsizdir, keyfiliğe açıktır ve hukuki güvenlik ilkesini ihlal etmektedir. Hukuk devleti ilkesi ihlal sonucu mesleğe girmekten alıkoyma, sosyal devlet ilkesini de ihlal etmektedir.
- 3) Anayasanın 129'uncu maddesinde öngörülen güvenceler açısından da sorunludur. Çünkü, henüz göreve başlamamış bulunan bir adayın "Anayasaya sadakat" ölçüsü ne olacaktır? Sonra; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına karşı savunma hakkından yoksun bulunan kişi hakkında bir karar olmadığı için, yargısal başvuru yolunun işletilmesi de zor olacaktır.

- 4) Anayasanın 70'inci maddesine öngörülen koşulları taşıyan bir adayın, güvenlik soruşturması sonucu kamu hizmetine girme hakkından yoksun kılınması, "hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13'üncü maddeye çok yönlü olarak açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasanın 129'uncu maddesinde, "Silahlı Kuvvetler Mensupları ile hakim ve savcılar hakkındaki hükümler" in saklı tutulması, bu mesleklere özgü düzenlemelerin yapılabileceği, ancak bunların da Anayasa'nın emredici ve yasaklayıcı hükümlerine aykırı olamayacağı anlamına gelmektedir.

C) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Aykırılık Sorunu

Anayasanın 90. maddesinde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalar ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümlerinin esas alınacağı kuralına yer verilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi – "AİHS"), 04.11.1950 tarihinde Roma'da kabul edilmiştir. Yürürlüğe giriş tarihi 03.09.1953'tür. Türkiye Sözleşmeyi, 04.11.1950 tarihinde imzalamış ve 10.03.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun ile onaylamıştır. Söz konusu kanun teklifi, Anayasamızın 90. maddesi gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir yasa ile uygun bulunduğu AİHS'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen ve masumiyet karinesini öngören 6. maddesine; özel yaşama saygı hakkını öngören 8. maddesine; düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü öngören 9. maddesine; ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesine ve ayrımcılık yasağını öngören 14. maddesine aykırıdır.

AİHS'nin 6. maddesinin 2. fıkrasına göre : "*Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır*". Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), masumiyet karinesinin ihlalinin bir hâkim veya mahkemeden kaynaklanabileceği gibi, başka kamu otoritelerinden de gelebileceğine dikkat çekmektedir (AİHM, *Allenet de Ribemont-Fransa*, 10 Şubat 1995, başvuru no : 15175/89, § 36). AİHM, AİHS'nin 6. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen masumiyet karinesinin, kamu görevlileri veya otoriteleri tarafından, haklarında beraat veya takipsizlik kararı verilen bireylere, sanki kendilerine isnat edilmiş olan suç fiilinden suçlularmış gibi muamele edilmesini engellediğini belirtmektedir. Verilen beraat ya da takipsizlik kararına saygı gösterilmesini sağlayacak korumanın yokluğunda, madde 6

§ 2'nin güvenceleri kuramsal ve hayali hale dönüşme riskini taşıy görüşünde olan Mahkeme'ye göre, ceza yargılaması bir kez bittikten sonra söz konusu olan, aynı zamanda, ilgilinin itibarı ve onun kamu tarafından nasıl algılandığıdır. Madde 6 § 2 ile bu bakımdan sağlanan koruma, bir ölçüde, özel yaşam hakkına ilişkin 8. madde aracılığıyla sağlanan korumaya eklenebilir (AİHM, Allen/Birleşik Krallık, 12 Temmuz 2013, başvuru no : 25424/09, § 94; AİHM, G.I.E.M. S.R.L. ve diğerleri/İtalya, 28 Haziran 2018, başvuru no :1828/06, 34163/07, 19029/11, § 314). Yine AİHM'ye göre, kesinleşmiş beraat kararından sonra ilgili hakkında suçluluk şüphesinin ifadesi, masumiyet karinesine aykırıdır (AİHM, Asan Rushiti/Avusturya, 21 Mart 2000, başvuru no : 28389/95, § 31; AİHM, O./Norveç, 11 Şubat 2003, başvuru no : 29327/95, § 39). Kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların arşiv araştırmasında memuriyete ve kamu görevine girmeye engel bir ölçüt olarak kullanılabilmesi; kişi hakkında kesinleşmiş mahkumiyete yol açmamış olay, şüphe ve isnatların kamu hizmetine girme hakkını sınırlayabilmesini mümkün kılması itibarıyla, kişinin kamu otoritesi tarafından suçlu muamelesi görmesi anlamına gelecek durumları muhtemel hale getirecektir. Kanun teklifi, bu açıdan, Sözleşme'nin 6. maddesinin 2. fıkrası ihlallerine yol açabilecektir.

Kanun teklifinin kişisel verilerin korunmasını düzenlenme şekli de, AİHS'nin özel yaşama saygı hakkını düzenleyen 8. maddesine aykırıdır. AİHM, devletlerin millî güvenliğin korunması amacını gerçekleştirmede sahip oldukları takdir yetkisinin geniş olduğunu kabul etmektedir. AİHM, Sözleşme'ye taraf devletlerin millî güvenliği korumak için yetkili ulusal makamlarına ilk olarak kişiler hakkında bilgi toplama ve halka açık olmayan siciller tutma, ikinci olarak millî güvenlik bakımından önemli kadrolarda çalışmak isteyen adayların bu işe uygunluğunu takdir ederken bu bilgiyi kullanma yetkisi veren kurallara sahip olmaları gerektiğinde kuşku bulunmadığını belirtmektedir (AİHM, Leander/İsveç, 26/03/1987, başvuru no : 9248/81, § 59).

Bununla birlikte; AİHM içtihadına göre, kamu mercilerinin bir bireyin özel hayatıyla ilgili bilgileri kaydetmesi ve paylaşması, özel yaşama saygı hakkına müdahale oluşturur (AİHM, Leander/İsveç, 26/03/1987, başvuru no : 9248/81, § 48). AİHM, bizatihi kişinin özel yaşamına ilişkin verilerin kaydedilmesi ve saklanması, özel yaşama saygı hakkına müdahale oluşturduğunu belirtmektedir. Bir başka deyişle, müdahalenin varlığı için, kaydedilen bilgilerin daha sonra kullanılmış olması gibi bir

koşul aranmamaktadır. (AİHM, S. ve Marper/Birleşik Krallık, 4/12/2008, başvuru no : 30562/04, 30566/04, § 67).

Yine Türkiye'nin taraf olduğu 28 Ocak 1981 tarihli 108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi de, kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel hayata saygı hakkını güvence altına almaktadır (madde 1).

AİHM, kişilerin bir suç soruşturması esnasında alınan parmak izlerinin, biyolojik örneklerin ve genetik profillerin, alındıkları amaç için kullanıldıktan sonra muhafaza edilmeye devam edilmesini maddi kanunilik ilkesi açısından değerlendirilmesi bağlamında; bu alanda da, tıpkı telefon dinlemelerinde, gizli takipte ve gizli istihbarat toplama alanlarında olduğu gibi, tedbirlerin kapsam ve uygulanmasını düzenleyen ve kişilerin suistimal ve keyfilik riskine karşı yeterli güvencelere sahip olmalarını sağlayacak şekilde süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin veriye erişimi, verilerin gizliliği ve bütünlüğünün korunması ve bunların imhasına ilişkin prosedürlere yönelik asgari gereklilikleri öngören açık ve ayrıntılı kuralların belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. (AİHM, S. ve Marper/Birleşik Krallık, 4/12/2008, başvuru no : 30562/04, 30566/04, § 99).

Yine AİHM'e göre kişisel verilerin korunması, Sözleşme'nin 8. maddesinde öngörülen özel yaşama saygı hakkından kişinin yararlanması konusunda büyük öneme sahiptir. İç hukuk, kişisel verilerin bu maddede öngörülen güvencelere uygun olmayan şekilde kullanımını engellemek için gerekli güvenceleri sağlamalıdır. Bu tür güvencelerin bulunması gerekliliği, otomatik işleme tabi tutulan kişisel verilerin korunması söz konusu olduğunda ve özellikle de bu verilerin polis tarafından kullanılması hâlinde, daha fazla hissedilmektedir. İç hukuk, bu verilerin kaydedilme amaçları bakımından ilgili ve aşırıktan uzak olmalarını sağlamalı ve verilerin kaydedilme amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde muhafaza edilmelerini temin etmelidir. İç hukuk, aynı zamanda, kişisel verilerin uygun olmayan şekillerde, suistimal oluşturacak biçimlerde kullanılmalarına karşı uygun güvenceler de içermelidir (AİHM, S. ve Marper/Birleşik Krallık, 4/12/2008, başvuru no : 30562/04, 30566/04, § 103). AİHM, öte yandan, siyasi görüşlere ilişkin kişisel verilerin, yüksek bir koruma gerektiren hassas bir veri kategorisi oluşturduğunun altını çizmektedir (AİHM, Catt/Birleşik Krallık, 24 Ocak 2019, başvuru no : 43514/15, §112).

Kanun teklifi; elde edilen bilgi ve belgelerin ne şekilde kullanılacağı, ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânının olup olmadığı, verilerin silinmesine ilişkin olarak izlenecek usulün ne olduğu, süresinde silinmeyen ve yok edilmeyen verilerle ilgili olarak nasıl bir başvuru usulünün izleneceği, yetkinin kötüye kullanımını önlemeye yönelik nasıl bir denetim yapılacağı gibi birçok konuda gerekli kural ve güvenceleri öngörmemesi itibariyle, AİHS'nin 8. maddesine aykırıdır. Teklif metni, genel olarak da, kişisel verilerin korunması ayağı itibariyle kişilerin özel yaşam haklarının akıbetini idarenin keyif ve lütfuna terk eden kapsamıyla; AİHS'nin 8. maddesinin uygulanmasında özel yaşam hakkıyla toplumun bütününün çıkarları arasında adil bir denge kurulması gerekliliğine işaret eden AİHM perspektifine açık şekilde aykırıdır (AİHM, X, Y ve Z/Birleşik Krallık, 22 Nisan 1997, başvuru no: 21830/93, § 41).

Yine belirtmek gerekir ki; kanun teklifindeki düzenlendiği şekliyle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması; son tahlilde, kişinin siyasi görüş, dini inanç ya da felsefi düşünceleri sebebiyle ve/veya bu tür görüş, inanç ve düşüncelerini ifade etmesi sonucunda kamu hizmetine alınmaması sonucunu doğuracaktır. Böyle bir durumsa; olayın koşullarına göre, AİHS'nin 9. maddesinde öngörülen düşünce, vicdan ve din özgürlüğü ve 10. maddesinde öngörülen ifade özgürlüğünü ihlal etme potansiyelini taşıdığı gibi, anılan haklarla bağlantılı şekilde Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlali sonucunu da doğurabilecektir. AİHM; seferberlik devresinde askeri üniforma giymeyi reddetmesi sebebiyle askeri mahkeme tarafından mahkum edilmiş ve hapis yatmış Yehova şahidi başvurusunun, ağır hapis cezasına mahkum olmuş kişilerin serbest muhasebeci olarak çalışmasına mani olan kanuni düzenleme çerçevesinde serbest muhasebeci olamamasına ilişkin başvuruda, başka önemli suçlara ilişkin mahkumiyetlerden farklı olarak, dinsel veya felsefi sebeplerle askeri üniforma giymeyi reddetmeye ilişkin bir mahkumiyetin, kişinin ilgili mesleği icra etme yeterliliğini azaltacak bir dürüstlük yoksunluğu ya da ahlaki bir düşüklük oluşturmayacağını tespit etmiş ve 9. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (AİHM, Thlimmenos-Yunanistan, 6 Nisan 2000, başvuru no : 34369/97). Kanun teklifinin düzenlediği şekliyle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, her ne kadar AİHS kamu hizmetine girme hakkı şeklinde bir hak öngörmüş olmasa da; kişinin siyasi görüş, dini inanç ya da felsefi düşünceleri ve bunların dışavurumu sebebiyle kamu hizmetinden dışlanması

sonucunu doğurabileceğinden, olayların somut koşullarında, Sözleşme'nin 9., 10. ve 14. maddeleri açısından bir ihlal kaynağı oluşturma potansiyeli taşımaktadır.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle, söz konusu kanun teklifi; AİHS'in 6., 8., 9., 10. ve 14. maddelerine aykırı olması nedeniyle, Anayasa'nın 90. maddesine de aykırıdır.

2. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN GÜVENLİK SORUŞTURMASINA İLİŞKİN KARARLARI

Güvenlik soruşturması, ilk olarak 29 Ekim 2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 676 sayılı KHK'nin 74'üncü maddesiyle, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu 48'inci maddesinin bidirci fıkrasının (A) bendine alt bent olarak eklenmiştir. 676 sayılı KHK'nin TBMM'de 1/2/2018 tarihinde aynen kabul edilmesiyle, 7070 sayılı Kanun'un 60'ıncı maddesiyle KHK düzenlemesi aynen yasalaşmıştır.

Güvenlik soruşturmasına ilişkin bir diğer düzenleme de 6 Ocak 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 680 sayılı KHK'nin 84'üncü maddesiyle, 399 sayılı KHK'nin 7'nci Maddesinin (e) bendinden sonra gelmek üzere eklenen yeni bent ile yapılmıştır. 680 sayılı KHK'nin TBMM'de 1/2/2018 tarihinde aynen kabul edilmesiyle, 7072 sayılı Kanun'un 82'nci maddesiyle KHK düzenlemesi aynen yasalaşmıştır.

Yapılan iki düzenleme ile kamuda ve kamu iktisadi teşebbüslerindeki kadrolu ve sözleşmeli personel istihdamında, güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırılması getirilmiştir.

Güvenlik soruşturmasına ilişkin düzenlemeler, Anayasa Mahkemesi'nin OHAL KHK'lerinin anayasal denetime tabi olmadığı yönündeki kararının ardından, ancak yasalaştıktan sonra, CHP'nin konuyu Mahkeme'ye götürmesi sonucu anayasal denetime tutulabilmiştir.

AYM'nin güvenlik soruşturmasına ilişkin ilk kararı, bir bireysel başvuru kararıdır. AYM, 24/7/2019 karar tarihli 2018/73 E. 2019/65 K. sayılı kararında, 657 sayılı Kanun'da yapılan düzenlemeyi iptal etmiştir. Yine AYM, 399 sayılı KHK'nin 7'nci maddesiyle düzenlenen güvenlik soruşturmasını da 19/2/2020 tarihli 2018/91 E. 2020/10 K. sayılı kararıyla iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 19.2.2020 tarihinde 2018/163 E. 2020/13 K. sayılı kararında, 7148 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 4045 sayılı Güvenlik Soruşturmasına ilişkin Kanun'un 1'inci maddesine eklenen ikinci fıkraya ile getirilen; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerin, bu kapsamda bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden bilgi ve belge almaya, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171'inci maddesi ve 231'inci maddesinin kapsamında tutulan kayıtlara ulaşmaya, Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma sonuçlarını, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar ile kesinleşmiş mahkeme kararlarını almaya yetkili olduklarını öngören kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

Muhalefet konusu kanun teklifini değerlendirmek ve içerdiği Anayasa'ya aykırılıklara işaret etmek amacıyla, Anayasa Mahkemesi'nin anılan kararlarını özetlemek uygun olacaktır.

A) Fatih Saraman Başvurusu 2014/7256

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 27.2.2019 karar tarihli Fatih Saraman başvurusu'na (b. no : 2014/7256) ilişkin verdiği kararda, Anayasa'nın 20'inci maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Başvuru, kanunen verilmemesi gereken kişisel verinin idari makamlara açıklanması ve güvenlik soruşturmasına esas alınması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Başvurucu, Ceza Tetkik İnfaz Kurumu için sözleşmeli personel alımına yönelik ilana başvuru yapmış ve yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olmuştur. Atamasının yapılabilmesi için hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılan başvurusunun, soruşturma neticesinde infaz ve koruma memuru olarak istihdam edilmesinin uygun olmadığı gerekçesiyle ataması yapılmamıştır.

Belirtmek gerekir ki, infaz ve koruma memurları, 4045 sayılı Kanun'da, hakkında güvenlik soruşturması yapılacak personel arasında sayılmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda yapılan düzenleme öncesi de "askeri, emniyet ve istihbarat

teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel” için güvenlik soruşturması uygulanmaktaydı.

Somut olayda, başvuruçunun 18 yaşından küçükken işlediği bir suçla ilişkin bilgiler güvenlik soruşturması komisyonu ile paylaşılmıştır. Fakat 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 10/3 maddesi hükmü uyarınca, on sekiz yaşından küçükken işlenen suçlara dair kayıtların kamu görevlerine yapılacak atamalar dolayısıyla güvenlik soruşturması kapsamında ilgili kamu kurumuna gönderilemeyeceği düzenlenmiştir.

4045 sayılı Kanun'da güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin bir maddenin yer aldığı ve hangi kamu görevlerinin kapsama dahil olduğu düzenlenmiştir. Diğer hususların ise yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

AYM; 4045 sayılı Kanun'un güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek

- bilgi ve belgelerin neler olduğu,
- bu bilgilerin nerelerden elde edileceği ve ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağı,
- kişilerin söz konusu bilgilere itiraz etme olanağı olup olmadığı,
- bilgilerin bir müddet sonra silinmesinin mümkün olup olmadığı veya silinmesine dair izlenecek usulün ne olduğu,
- gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti,
- güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu

hususlarıyla ilgili hiçbir düzenleme içermediğini saptamıştır.

AYM, ayrıca 4045 sayılı Kanun'la ilgili olarak aşağıdaki eksiklikleri tespit etmiştir

:

- kişilerin geçmiş ceza mahkumiyetlerine ilişkin kayıtlar bakımından hangi suçların kamu görevine girmeye engel olduğu konusunda hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,
- kişilerin on sekiz yaşından önce işlediği suçlara dair kayıtların güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına sebep olup olmayacağı konusunda

hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,

- 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar işlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uyarınca kesinleşmiş mahkumiyet niteliğinde sayılmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararların da, güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının bir sebebi olup olmayacağı hususunda hiçbir düzenlemeye yer verilmediği.

AYM, bu saptamalar ışığında, 4045 sayılı Kanun'un temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırmasını içeren konuyla ilgili temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemediğini saptamıştır. Kanun'un ve ilgili Yönetmeliğin kişisel verilerin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını ve uygulanmasını düzenleyen ve özellikle, süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin erişimi, verilerin gizliliği, bütünlüğü ve imhası konusundaki usullere ilişkin, muhataplarının yetki aşımı ve keyfiliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermediği tespiti ile başvuru konusu düzenlemenin kanunilik unsurunu sağlamadığını ortaya koymuştur. Başvurucunun, Anayasa'nın 20'nci maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkının, ihlal edildiğine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi bu bireysel başvuru ile 26/10/1994 tarihli 4045 sayılı Kanun'un güvenlik soruşturmasını düzenleyen 1'inci maddesinin kanunilik unsurunu karşılamadığını tespit etmiştir.

B)Turgut Duman Başvurusu (2014/15365)

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü, 29.5.2019 karar tarihli ve 2014/15365 numaralı Turgut Duman Başvurusuna ilişkin verdiği kararda Anayasa'nın 20'nci maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve 36'ncı madde ile 38'inci maddenin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Başvuru, kanunen verilmemesi gereken kişisel verinin idari makamlara açıklanması ve güvenlik soruşturmasına esas alınması nedeniyle özel hayata saygı hakkının; idare mahkemesince verilen kararda ceza soruşturmasına konu suçun

işlendiği yönünde ifadeler bulunması nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvurucu hakkında DHKP-C örgütüne yardım ve yataklık suçundan mahkumiyet kararı verilmiştir. Mahkumiyet kararı ertelenmiş ve ertelenme süresi içerisinde bir suç işlemediği için daha sonra başvuru üzerine Ağır Ceza Mahkemesi kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar vermiştir. İlgilinin başvurusu üzerine de İçişleri Bakanlığı tarafından GBT kayıtları iptal edilmiştir.

Bakanlık tarafından verilen izne istinaden sözleşmeli ceza infaz kurumu şoförlüğü alımı için Hatay Adalet Komisyonu (Komisyon) Başkanlığı tarafından sınav yapılmıştır. Başvurucunun söz konusu sınav dolayısıyla Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nden temin ettiği 6/7/2012 tarihli adli sicil kaydı ve adli sicil arşiv kaydı belgesinde, adli sicil ve arşiv kaydının bulunmadığı belirtilmiştir. İlgili, yapılan sınavda başarılı olmuştur. İlgili hakkında güvenlik soruşturması aşamasına geçilmiştir. İl emniyet müdürlüğü tarafından yazılan yazıda, istihbarat bilgilerine ve ertelenen mahkumiyet kararına yer verilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda ilgili göreve başlatılmamıştır.

Başvurucu, idare mahkemesine iptal davası açmıştır. Ayrıca TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na başvuru yapmıştır. Komisyon, başvuruya cevabında, Emniyet Müdürlüğü'nün anılan bilgileri paylaşmasının hukuka aykırı olduğunu ifade etmiştir. İdare Mahkemesi, ertelenen mahkumiyet kararının bir suç olmadığı anlamına gelmediğini de gerekçesinde belirterek, davayı reddetmiştir. Danıştay, İdare Mahkemesi kararını onamıştır.

- **Özel Hayata Saygı Hakkın Açısından Değerlendirme :**

Belirtmek gerekir ki; infaz ve koruma memurları 4045 sayılı Kanun'da hakkında güvenlik soruşturması yapılacak personeller arasında sayılmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda yapılan düzenleme öncesi de "askeri, emniyet ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel" için güvenlik soruşturması uygulanmaktaydı.

Somut olayda başvurucunun 18 yaşından küçükken işlediği bir suçla ilişkin bilgiler güvenlik soruşturması komisyonu ile paylaşılmıştır. Fakat 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 10/3 maddesi hükmü uyarınca on sekiz yaşından küçükken işlenen

suçlara dair kayıtların kamu görevlerine yapılacak atamalar dolayısıyla güvenlik soruşturması kapsamında ilgili kamu kurumuna gönderilemeyeceği düzenlenmiştir.

4045 sayılı Kanun'da, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin bir madde yer almış ve hangi kamu görevlerinin kapsama dahil olduğu düzenlenmiştir. Diğer hususların ise yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir.

AYM; 4045 sayılı Kanun'un güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek

- bilgi ve belgelerin neler olduğu,
- bu bilgilerin nerelerden elde edileceği ve ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağı,
- kişilerin söz konusu bilgilere itiraz etme olanağı olup olmadığı,
- bilgilerin bir müddet sonra silinmesinin mümkün olup olmadığı veya silinmesine dair izlenecek usulün ne olduğu,
- gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti,
- güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu,

ile ilgili hiçbir düzenleme içermediği vurgulanmıştır.

AYM, ayrıca 4045 sayılı Kanun'la ilgili olarak aşağıdaki eksiklikleri tespit etmiştir

:

- kişilerin geçmiş ceza mahkumiyetlerine ilişkin kayıtlar bakımından hangi suçların kamu görevine girmeye engel olduğu konusunda hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,
- kişilerin on sekiz yaşından önce işlediği suçlara dair kayıtların güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına sebep olup olmayacağı konusunda hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,
- 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uyarınca kesinleşmiş mahkumiyet niteliğinde sayılmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri

bırakılmasına ilişkin kararların da güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının bir sebebi olup olmayacağı hususunda hiçbir düzenlemeye yer verilmediği.

AYM, bu saptamalar ışığında, 4045 sayılı Kanun'un temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırmasını içeren konuyla ilgili temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemediğini saptamıştır. Kanun'un ve ilgili Yönetmeliğin kişisel verilerin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını ve uygulanmasını düzenleyen ve özellikle, süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin erişimi, verilerin gizliliği, bütünlüğü ve imhası konusundaki usullere ilişkin, muhataplarının yetki aşımı ve keyfiliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermediği tespiti ile başvuru konusu düzenlemenin kanunilik unsurunu sağlamadığını ortaya koymuştur. Başvurucunun, Anayasa'nın 20'nci maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkının, ihlal edildiğine karar vermiştir.

- **Masumiyet Karinesi Açısından Değerlendirme :**

Başvurucunun sözleşmeli ceza infaz kurumu şoförlüğüne atamasının yapılmaması işlemine karşı açılan davada, İdare Mahkemesi, kamu görevine atamama işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşırken, ceza yargılamasında verilen karara ilişkin yorumunu esas almıştır.

Anayasa Mahkemesi, İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde "...davanın kesin hükme bağlanmasının ertelenmesine karar verildiği, bu kararın davacının üzerine atılı suçu işlemediği anlamına gelmeyeceği, davacının üzerine atılı suçu işlemediği yönünde verilmiş bir beraat kararı da bulunmadığı,..." ifadelerinin yer aldığına dikkat çekmiştir. Söz konusu ifadelerle başvurunun ceza davasına konu suçu işlediği izlenimi verildiğini; bu çerçevede başvuruya konu kararın gerekçesinde yer alan söz konusu ifadeyle suçluluğu ilgili Mahkeme kararıyla sabit olmayan ve 4616 sayılı Kanun uyarınca hakkında açılan ceza davası ortadan kaldırılan başvurunun suçlu olduğu inancının yansıtıldığının görüldüğünü ifade etmiştir. Üstelik İdare Mahkemesi kararında, daha sonra yargı kararıyla kamu davasının ortadan kaldırılmasına hükmedilmiş olması hususuna da yer verilmemiş olması da, ayrıca dikkat çekmiştir. Karardaki özellikle "davacının üzerine atılı suçu işlemediği anlamına gelmeyeceği, davacının üzerine atılı suçu işlemediği yönünde verilmiş bir beraat kararı da bulunmadığı" ifadelerinin masumiyet karinesi ile bağdaşmadığı tespit etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, İdare Mahkemesi'nce hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmayan başvuruçunun ceza yargılamasına konu eylemleri işlediğinin sabit olduğu varsayımına dayanılarak karar verildiği anlaşıldığından, Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

C) Devlet Memurları Kanunu'nda Güvenlik Soruşturmasının İptali

14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine alt bent olarak 676 sayılı KHK ve 7070 sayılı Kanun ile eklenen güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması koşulu; Anayasa Mahkemesi'nin 24/7/2019 karar tarihli 2018/73 E. 2019/65 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, kanun maddesinin iptal talebini, ilgisi sebebiyle "özel hayata saygı" hakkını düzenleyen 20'nci madde açısından incelemiştir.

Anayasa'nın 128'inci maddesi gereği kamu görevlilerinin niteliklerine, atanmalarına ilişkin kuralların kanunda gösterilmesi; kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi, güvenli soruşturması ve arşiv araştırmasında elde edilen verilerin kişisel veri olduğu tespitinde bulunmuştur. Kurulla güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kamu mercileri tarafından özel yaşamı ile ilgili sorular sorulması da dâhil olmak üzere bir bireyin özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınması, kaydedilmesi ve kullanılmasının, özel hayata saygı hakkına sınırlama niteliğinde olduğu da belirtilmiştir.

Anayasa'nın 129'inci maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri düzenlendiği ve bu hususlar gözetilerek kamu görevlerine atanacak kişiler bakımından birtakım şartlar getirilmesinin olağan olduğu ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin düzenlemenin kanun koyucunun takdir yetkisinde olduğunu belirtse de, getirilen kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içine tedbirler uygulama yetkisi verdiğini ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelere karşı açık güvencelerin olmasının gerektiğini ifade etmektedir. Mahkeme, ayrıca kötüye kullanımlara karşı da güvenceler aramaktadır.

İptal edilen kuralda güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmasının memurluğa alımlarda genel şartlar arasında sayılmasına karşın, güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek;

- bilgi ve belgelerin neler olduğuna,
- bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına,
- hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına
- ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilen kullanılmasına ilişkin temel ilkeler belirlenmeksizin, kuralla sadece güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması devlet memurluğuna alımlarda aranacak şartlar arasında sayılmıştır.

Mahkeme, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa'nın 13'üncü, 20'nci ve 128'inci maddeleriyle bağdaşmadığını tespit etmiş ve açıklanan gerekçelerle, anılan maddelere aykırılığı nedeniyle kuralı iptal etmiştir.

Mahkeme, kurali Anayasa'nın 13, 20 ve 128'inci maddelerine aykırı bularak iptal ettiği için ayrıca Anayasa'nın 2, 7 ve 70'inci maddeleri yönünden incelememiştir.

D) 399 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Güvenlik Soruşturması

22/1/1990 tarihli ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin 7'nin maddesinin birinci fıkrasına eklenen (f) bendi ile getirilen "güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasına" ilişkin kuralı AYM, 19/2/2020 tarihli 2018/91 E. 2020/10 K. sayılı kararıyla iptal etmiştir.

İptale konu olan kuralda sözleşmeli olarak işe alınacak personel hakkında güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının yapılmış olması gerektiği belirtilmiştir.

399 sayılı KHK'nın 1'inci maddesinde, 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye tabi kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkların personelinin hizmete alınmalarının, görev ve yetkilerinin, niteliklerinin, atanma, ilerleme, yükselme, hak ve yükümlülükleriyle diğer özlük haklarının bu KHK'da düzenlendiği belirtilmiştir. 399 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda hizmetlerin memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler eliyle gördürüleceği; (c) ve (d) bentlerinde ise, sözleşmeli personelin işçi statüsünde olmadığı ve toplu iş sözleşmeleri kapsamına alınamayacakları hükme bağlanmıştır.

KHK'nın 4 ve 6'ncı maddelerinde de sözleşmeli statüde istihdam edilecek personele ait pozisyonların unvan ve sayılarının Cumhurbaşkanlığı kararı ile tespit edileceği, yeni pozisyonların ihdası ile ihdas edilmiş pozisyonların iptal ve değişikliklerinin de Cumhurbaşkanlığı kararıyla yapılacağı, sözleşmeli personel ile kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları arasında yapılan sözleşmenin idari nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Sözleşmeli personelin işe alınma usul ve şartları, görev ve yer değişikliği, yükümlülükleri, görevden çekilme, görevden uzaklaştırılma ve sözleşmenin fesih sebep ve usulleri, çalışma saatleri, izin, mali ve sosyal hakları, bu kapsamda sözleşmeli personele ödenecek ücretin alt ve üst sınırları ile sicil ve başarı değerlendirme usul ve esasları da KHK'da düzenlenmiştir.

Anılan hükümler gözetildiğinde, 399 sayılı KHK'ya tabi olarak görev yapan sözleşmeli personelin Anayasa'nın 128'inci maddesinde yer alan diğer kamu görevlileri kapsamında olduğu anlaşılmaktadır (benzer yönde bkz. AYM, E.2008/19, K.2010/17, 28/1/2010; E.2008/24, K.2010/115, 16/12/2010).

Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında elde edilen verilerin kişisel veri olduğu tespitinde bulunmuştur. Kuralla güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kamu mercileri tarafından özel yaşamı ile ilgili sorular sorulması da dâhil olmak üzere bir bireyin özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınması, kaydedilmesi ve kullanılmasının özel hayata saygı hakkına sınırlama niteliğinde olduğu da belirtilmiştir.

Anayasa'nın 20'nci maddesi uyarınca, kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Anayasa'nın 13'üncü maddesinde de temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Anayasa'nın 13'üncü ve 20'nci maddeleri uyarınca kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını sınırlamaya yönelik kanuni bir düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp; yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

Anayasa'nın 129'uncu maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri düzenlendiği ve bu hususlar gözetilerek kamu görevlerine atanacak kişiler bakımından birtakım şartlar getirilmesinin olağan olduğu ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin düzenlemenin kanun koyucunun takdir yetkisinde olduğunu belirtse de, getirilen kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içine tedbirler uygulama yetkisi verdiğini ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelere karşı açık güvencelerin bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Mahkeme, ayrıca, kötüye kullanımlara karşı da güvenceler aramaktadır.

Kuralda güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması sözleşmeli personel alımlarında aranacak şartlar arasında sayılmasına karşın, güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek;

- bilgi ve belgelerin neler olduğuna,
- bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına,
- hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına,
- bu bilgilerin ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağına,
- ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânının olup olmadığına,
- bilgilerin bir müddet sonra silinip silinmeyeceğine,
- silinecekse bu sırada izlenecek usulün ne olduğuna,
- yetkinin kötüye kullanımını önlemeye yönelik nasıl bir denetim yapılacağına,

ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir kanuni güvencelere yer

verilmeksizin, kuralla, sadece güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması, sözleşmeli personel alımında aranacak şartlar arasında sayılmıştır.

Mahkeme; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına, işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin, Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleriyle bağdaşmadığını tespit etmiş ve açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırılığı sebebiyle kuralı iptal etmiştir (Mahkeme, bu arada, benzer yöndeki kararlarına da atıf yapmıştır. Bkz.: AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, §§ 171, 172; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, §§ 89, 90; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, § 88).

E) Güvenlik Soruşturmasına İlişkin 4045 sayılı Kanunun İptal Edilen Fıkrası

7148 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 29'uncu maddesiyle 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1'inci maddesine eklenen ikinci fıkrası şu şekildedir :

“Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden bilgi ve belge almaya, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin beşinci ve 231 inci maddesinin onüçüncü fıkraları kapsamında tutulan kayıtlara ulaşmaya, Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma sonuçlarını, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ile kesinleşmiş mahkeme kararlarını almaya yetkilidir.”

Mahkeme, değerlendirmesinde, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen verilerin kişisel veri niteliğinde olduğunu tespit etmiştir. Dava konusu kuralın; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler tarafından güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kişilerin kişisel veri niteliğindeki özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınmasına, hakkındaki suç işlediğine dair iddiaların değerlendirildiği Cumhuriyet savcılığı, hâkim veya

mahkeme kararlarının tutulduğu kayıtlara ulaşılmasına ve bu kayıtların kullanılmasına imkân tanınması nedeniyle, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sınırlama getirdiği belirtilmiştir.

Dava konusu kuralda güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli olanların bu kapsamda kişisel veri niteliğindeki bilgilere ulaşması öngörülmüşken, Kanun'da bu bilgilerin;

- ne şekilde kullanılacağına,
- hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına,
- bu bilgilerin ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağına,
- ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânının olup olmadığına,
- bilgilerin bir müddet sonra silinip silinmeyeceğine,
- silinecekse bu sırada izlenecek usulün ne olduğuna,
- yetkinin kötüye kullanımını önlemeye yönelik nasıl bir denetim yapılacağına,

ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir kanuni güvenceler belirlenmeksizin, kuralla güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli olanların bu soruşturma ve araştırma kapsamında kişisel veri niteliğindeki bilgileri almakla yetkili oldukları belirtilmiştir.

Mahkeme, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına, işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleriyle bağdaşmadığını tespit etmiş ve bu sebeplerle Anayasaya aykırı olan kuralın iptaline karar vermiştir.

3. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN 2/2452 ESAS SAYILI KANUN TEKLİFİNDEN GERİ ÇEKTİĞİ GÜVENLİK SORUŞTURMASINA İLGİLİ MADDELER

AK Parti Trabzon Milletvekili Salih Cora'nın ilk imzacısı olduğu 16.12.2019 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan 2/2452 esas numaralı ve Bazı Kanunlarda

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 18.12.2019 tarihinde kabul edilen ve TBMM Genel Kurulu'na 158 sıra sayısı ile sevk edilen halinde, güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasına yönelik düzenlemeler de yer almaktaydı.

Güvenlik soruşturmasına ilişkin önerilen maddeler, TBMM Genel Kurul'u aşamasında geri çekilmiş olsa da, bunları, AYM içtihatları ekseninde değerlendirmekte yarar vardır. Teklifin komisyonunda kabul edilen haliyle, ilgili maddeleri, şu şekildedir:

MADDE 4- 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (8) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

"8. 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanuna göre güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

MADDE 5- 657 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 47- Bu Kanunun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin 29/11/2019 tarihinden önce yürürlükte bulunan (8) numaralı alt bendi veya bu bende atıf yapan mevzuat uyarınca yapılan güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması sonucuna göre memuriyete veya kamu görevine atanmayan veya atama onayı iptal edilen ya da sözleşmesi feshedilen kişiler tarafından süresinde açılmış, kanun yolu aşamasında bulunanlar dâhil görülmekte olan iptal davalarında bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on beş gün içinde, süresinde açılacak iptal davalarında ise dava dilekçesinin idareye tebliğinden itibaren otuz gün içinde; idarece resen, ilgililer hakkındaki güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre yeniden yapılmasına karar verilir. Bu karar en geç yedi gün içinde davaya bakmakta olan mahkemeye bildirilir. Mahkemece bu bildirim üzerine altı ay süreyle davanın geri bırakılmasına karar verilir. Yeniden yapılan güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması sonucunda idarece dava konusu işlem kaldırılarak;

a) İlgilinin atanmasına karar verilmesi durumunda, bu husustaki işlem idare tarafından yedi gün içinde mahkemeye ve ilgisine bildirilir. Bildirim üzerine mahkemece dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilir.

b) İlgilinin atanmamasına karar verilmesi durumunda, bu husustaki işlem idare tarafından yedi gün içinde mahkemeye ve ilgisine bildirilir. Bildirim üzerine, bu işleme dair iddialarını ileri sürebilmesi için mahkeme tarafından davacıya otuz günlük bir süre verilir, idarenin aynı sürede vereceği savunmayla dava dosyası bu işlem yönünden tekemmül ettirilir ve uyuşmazlık yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Birinci fıkra uyarınca geri bırakılmasına karar verilen davalarda, altı aylık süre içinde idarece bildirimde bulunulmayan hallerde, mahkemece bu sürenin dolduğu tarihten itibaren kaldığı yerden davaya devam olunur. Ancak mahkemece işin esası hakkında karar verinceye kadar birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri uyarınca idare tarafından bildirimde bulunulması halinde uyuşmazlık ilgili bentler uyarınca sonuçlandırılır.”

MADDE 11- 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanunun 1 inci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra ve maddenin mevcut üçüncü fıkrasına “kimler olduğu” ibaresinden sonra gelmek üzere “, değerlendirme komisyonlarının oluşumu, çalışma usul ve esasları ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer hususlar” ibaresi eklenmiştir.

“İlk defa veya yeniden kamu hizmeti ve görevlerine atanacaklar hakkında da güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılır. Bu kişilerin;

a) Anayasaya ve Devlete sadakat ve bağlılık, terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmamak, bu örgütlere yardım etmemek, kamu imkân ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanmamak ya da kullandırmamak, bu örgütlerin propagandasını yapmamak ilke ve kuralları,

b) Kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığı, kolluk kuvvetleri ve istihbarat birimlerinde ilişkisi bulunup bulunmadığı ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığı,

yönlerinden kamu hizmet ve görevlerine uygunluğunun değerlendirilmesini sağlayacak veri, güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerce ilgili kamu kurum ve kuruluşu bünyesinde kurulan değerlendirme komisyonuna iletilir. Komisyon bu verilere ilişkin değerlendirmelerini atamaya yetkili amire sunar. Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapmakla görevli birimler ile değerlendirme komisyonları, veri güvenliğine ilişkin mevzuatta belirtilen önlemleri alır. Bu kapsamda

elde edilen kişisel veriler, amacı dışında işlenemez, aktarılamaz. Bu veriler ilgili hakkında talebe konu işlemin tekemmülünü müteakiben veya her durumda iki yılın sonunda değerlendirme komisyonlarınca silinir ve yok edilir. Ancak bu veriler, işleme karşı dava açılması halinde karar kesinleşmeden silinemez ve yok edilemez. Mahkemelerin bu konudaki talepleri, değerlendirme komisyonunun bünyesinde bulunduğu ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından karşılanır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mahalli mülki idare amirlikleri tarafından yapılır.”

Teklifin 4. maddesinde önerilen metnin AYM'nin 24/7/2019 karar tarihli 2018/73 E. 2019/65 K. Sayılı kararı ile iptal ettiği kural ile farkı, başa eklenen “26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanuna göre” ibaresidir. AYM'nin iptal gerekçesi, bu kanuni atıfla aşılmaya çalışılmıştır. Kanunilik unsuru, teklifin 11. maddesi ve 4045 sayılı Kanun aracılığıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Bu sebeple; bu düzenleme, 11. maddeye yapılan ekleme ile birlikte değerlendirilecektir.

Teklifin 5. maddesiyle; Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği düzenleme uyarınca yapılan güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması sonucuna göre kamu görevine atanmamış olanların süresinde açtıkları dava ve açacakları davanın idareye bildirmisi ile idarece yeni düzenlemeye göre yeniden güvenlik soruşturması yapılmasına karar verilmesi düzenlenmiştir. İdarenin mahkemeye bildirmisi ile, mahkemece davanın 6 ay geri bırakılmasına karar verilmesi düzenlenmiştir. Fakat daha önce güvenlik soruşturması beklemiş olan, mahkeme sürecinde de beklemek zorunda kalan ilgilinin davasının da 6 ay geriye bırakılacak olması, maaş almadığı ve durumun belirsiz kaldığı süreci uzatarak, mağduriyetlerin uzamasına sebebiyet verecektir. Anayasa'ya aykırılık açıkça hükmolünmüşken, bu kişilerin mahkemelerinin ivedilikle yapması gereken, davacılar lehine karar vermektir. Kanun teklifi ise, önerilen düzenlemenin geriye yürütmesine sebebiyet verecek bir mahiyettedir.

Teklifin 11. Maddesi 4045 Sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. maddesine ekleme öngörmektedir.

- Anayasa'ya ve devlete sadakat ve bağlılık, terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmamak, bu örgütlere yardım etmemek, kamu imkan ve kaynaklarını

bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanmamak ya da kullandırmamak, bu örgütlerin propagandasını yapmamak ilke ve kuralları,

- Kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığı, kolluk kuvvetleri ve istihbarat birimlerinde ilişkisi bulunup bulunmadığı ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığı,

yönlerinden kamu hizmet ve görevlerine uygunluğunun değerlendirilmesini sağlayacak veriden bahsedilmektedir.

İlk paragrafta yer alan konular, TCK ve TMK'da düzenlenmiş olan suç tiplerinden olup, bu konularda oluşabilecek suç isnatları yargılama konusudur. Bu alanda MİT, Emniyet ve mahalli mülki idarelerden istenebilecek veriler ancak istihbarat notları olabilecektir. AYM, Turgut Duman başvurusunda, ertelenen mahkumiyet kararı ve kamu davasının ortadan kaldırılması kararı sonrası idare mahkemesinin ertelenen mahkumiyet kararına atıfla ilgilinin suçlu olduğu zannı ile verdiği kararın, masumiyet karinesinin ihlali olduğuna hükmetmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki, hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) veya ertelenen mahkumiyetler ve silinmiş sicil kayıtlarının kullanılması dahi masumiyet karinesinin ihlali sayılacaktır. Kolluk kuvvetleri tarafından aranıp aranmama ya da istihbarat ve kolluk ile ilişkisi olup olmama gibi hususların konu olması ise anlaşılabilir değildir. Kişinin aranıp aranmaması bir suç isnadı ve mahkumiyet neticesi ise, soruşturma akıbeti yargılamaya bağlı olmalıdır. İstihbarat ve kolluk ile ilişik durumu ile kastedilen anlaşılabilir değildir ve belirsiz bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin düzenleme, Anayasa Mahkemesi tarafından yalnızca 20'nci maddeye aykırı bulunmamıştır. AYM, düzenlemeyi 128'inci maddeye de aykırı bulmuştur. Anayasa'nın 20 ve 128'inci maddelerine açık aykırılık sebebiyle de; 2, 7 ve 70'inci maddeler açısından ayrıca incelememiştir. AYM, 128'inci madde uyarınca kanunla düzenleme gereğine atıf yaptığı 165'inci paragrafta, düzenlenen alanda temel ilkelerin kanunla konulması ve çerçevenin kanunla çizilmesi gerektiğini ifade ettiği gibi; bu ilke uyarınca da bu kuralların kanunda gösterilmesi ve açık, anlaşılır ve sınırların belli olması gerekliliği vurgulanmıştır.

Teklif olunan metin, bir çerçeve sunma görüntüsünü vermiş olsa da, AYM kararını dolanma girişiminden öteye gidememiştir. Zira çizilen çerçeve belirsizdir;

kanunlarda suç olarak düzenlenmiş konulara ilişkin MIT, Emniyet ve mahalli mülki amirlerden gelecek verilerin kriter olarak konması, ne 128'inci ne de madde 20'ncii maddeler bakımından öngörülen sınırların belirli ve anlaşılabilir olması koşullarını sağlamaktadır. Temelinde de, Anayasanın13'üncü maddesine aykırılık devam etmektedir.

4045 sayılı Kanuna yapılan eklemeler ile AYM'nin iptal gerekçeleri arasında saydığı hususların giderilmesi amaçlansa da; yukarıda izah olduğu üzere, aykırılık devam etmektedir. Düzenlemede yer alan ifadeler yine genel nitelikte olup, AYM'nin iptal gerekçelerini ortadan kaldırmamaktadır. Zira güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin ne olduğu yine belirsizdir. Bahsedilen konulara ilişkin olarak hangi verilerin sunulacağı belirsizdir. Yine kişisel verilerin korunması açısından da belirsizlik giderilememiştir. Ayrıca, memurun Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüne uygun çalışmasını sağlayacak yeterli verinin ne olduğu da belirsizdir. Yeterli verinin ilgili birimlerin takdiri ve yorumuna bırakılacak genel geçer kriterlerle belirlenemeyeceği açıktır. Sadakat yükümlülüğü, tarafsızlık ve devlete bağlılık, davranış ve işbirliği, yurt dışında davranış gibi kriterlere göre verilerin işleneceği bildirilmektedir. Fakat bu kriterler genel nitelikte olup, ilgili birim olarak MIT, Emniyet ve mahalli mülki idare amirleri, paylaşılacak verilerde takdir alanına sahip olacaktır. Bu verilerin kimler tarafından ne şekilde kullanılacağı ise belirsizdir. Kişi hakkında paylaşılmaması gereken veriler, paylaşılan kurum tarafından değerlendirme de dikkate alınmaya devam edilebilecektir. Bu sebeplerle; keyfiligi gidermeyen, özel hayatın gizliliğini ortadan kaldırmayan ve ölçülülük ilkesini sağlamayan düzenlemenin yalnızca AYM kararını dolanma amacını taşıdığı açıktır¹.

Geri çekilen bu maddelerden halihazırdaki kanun teklifine dönersek, şu tespiti yapmamız gerekir : Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, 21 Aralık 2019 günü TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen 7201 sayılı yasanın 2/2452 sayılı teklif metninden çıkardığı maddeler hiç var olmamış ve işlem görmemiş gibi; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin olarak bugün sözde ilk defa gündeme getirilmiş bir teklif metni görüntüsü yaratması ve bunu takdim tarzı, Anayasa madde 81, 87 ve 88 açısından sorunlu olup, TBMM İçtüzüğü'ne de aykırıdır.

¹ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Sıra Sayısı:158. Trabzon Milletvekili Salih Cora ile 3 milletvekilinin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2452) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, s.38-50.

- “*Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir. Kanun tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları İçtüzükte düzenlenir*” (Anayasa, m.88).
- İçtüzük madde 20, TBMM Komisyonlarını sıralamaktadır: Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması maddelerinin içinde yer aldığı kanun teklifi, 18 Aralık gecesi Plan ve Bütçe Komisyonu’nda görüşüldü ve Komisyon’un 158 sıra sayılı raporunda yer aldı. Buna karşılık; aynı konuları düzenleyen teklif metni, bu kez 24 ve 25 Haziran günlerinde İçişleri Komisyonu’da görüşüldü. Her iki komisyon arasında asli ve tali komisyon ilişkisi de bulunmamaktadır.
- Plan ve Bütçe Komisyonu ile İçişleri Komisyonu arasında teklif imzacıları bakımından tek ortak isim bulunmamaktadır. Tek ortak isim, İçişleri Bakan yardımcısı olup, o da imza yetkisine sahip değildir. Bu durum, “*Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir*” hükmünün dolanıldığına açık göstergesidir.
- Bu yasa yapım tarzı, madde 87’nin TBMM’ye verdiği “kanun koymak” şeklindeki genel ve asli yetki ilkesine aykırıdır.
- Bu dolambaçlı ve saydam olmayan tarz; “*Anayasaya sadakatten ayrılmayacağıma; büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andiçerim*” şeklindeki ortak and hükmüne olduğu kadar, yasama ahlakına ve haysiyetine de aykırıdır.

4. GÜVENLİK SORUŞTURMASI VE ARŞİV ARAŞTIRMASI KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Kanun teklifinin maddeleri üzerindeki görüşlerimiz

Teklifin 1’inci maddesi

Amaç ve kapsam maddesi olarak düzenlenmiştir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeleri belirlemektedir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının kimler hakkında yapılacağı, araştırma konusu bilgi ve belgelerin neler olduğu, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağı, hangi mercilerin soruşturma ve araştırma yapacağı, değerlendirme komisyonu, veri güvenliği ile verilerin saklanma ve silinme süreleri düzenlenmektedir.

Teklifin 2'nci maddesi

Tanımlar maddesidir. Değerlendirme komisyonu, kurum ve kuruluş, üst kademe kamu yöneticisi tanımlanmıştır.

Değerlendirme komisyonunda görev alacakların kim olduğu hususu belirtilmemiştir. Komisyon oluşumundaki keyfi durumları ortadan kaldırmak açısından, komisyon üyelerinin hangi ihtisas alanlarından olduğu belirtilmelidir.

“Üst kademe kamu yöneticisi” statüsünün kapsamının belirlenmesini cumhurbaşkanlığı kararnamesine bırakmaktadır. Oysa, kamu hizmetine alımda tabi olunacak hukuki rejimi farklılaştıran bu statüyü soyut olarak ifade edip, içinin doldurulmasını Cumhurbaşkanlığı kararnamesine bırakmak yerine; bu kapsamda düşünülecek görevlerin kanunda açık şekilde sayılması gerekir.

Teklifin 3'üncü maddesi

Hakkında arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması yapılacaklar düzenlenmiştir. Arşiv araştırmasının, statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar hakkında yapılması öngörülmektedir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması birlikte yapılacaklar ise teklif edilen maddede şöyle düzenlenmektedir:

- Kurum ve kuruluşlarda, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler
- Milli Savunma Bakanlığı,
- Genelkurmay Başkanlığı,
- Jandarma
- Emniyet
- Sahil güvenlik
- İstihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli
- Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel
- Üst kademe kamu yöneticileri

- Özel kanunları uyarınca arşiv araştırması ve güvenlik soruşturmasına tabi tutulan kişiler
- Milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis, hizmetlerde statüsü veya çalıştırılma şekline bağlı olmaksızın istihdam edilenler

Düzenleme uyarınca arşiv araştırması, memuriyet ve kamu görevine atamaların tamamında yapılacaktır. 657 sayılı Kanun uyarınca yapılacak atamalar da bu kapsamdadır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının birlikte yapılacağı kurum ve görevler de sayılmıştır.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının birlikte yapılacağı görevler arasında gizlilik dereceli birimler de sayılmıştır. Gizlilik dereceli birimlerin nereler olduğu belirsiz bırakılıp, tespiti yönetmeliğe tevdi edilmiştir. Oysa AYM içtihatlarında gizlilik dereceli birimlerin kanunla düzenlenmesi gereği ortaya konulmuştur. Özel kanunları uyarınca arşiv araştırması ve güvenlik soruşturmasına tabi tutulanlara ise Hakimler ve Savcılar Kanunu örnek verilmiştir. Fakat bu alanın gelecekte genişletilebilme ihtimali her zaman için mevcuttur. Kamuda istihdama yönelik kanunlara gelecekte yapılabilecek eklemelerle, bu durum bu tür kanunların tamamı açısından geçerli hale gelebilir. Teklifin komisyon görüşmelerinde de, böyle bir genişletilme örneği yaşanmıştır. Kaymakamlık adaylığına atanma ve güvenliğe ilişkin birimlerin eğitim kurumlarına giriş için de özel kanunlarına güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması eklenmesi öngörülmektedir.

Milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz işler olarak sayılan madde ise, özel sektörde güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulaması riskini taşımaktadır. Milli güvenlik açısından stratejik birim olarak tanımlanan alanların belirsizliğiyle, birçok AR-GE ve proje çalışmasının da bu kapsama girmesi riski açıktır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının alanın bu denli genişletilmiş olması, yurttaşların çalışma hayatına katılması açısından bir bariyer haline gelecektir.

Teklif edilen maddenin ikinci fıkrasındaki “Kurum ve kuruluşlarda, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler” ibaresinin hangi kapsama delalet ettiği belirsizdir. Söz konusu belirsizliğin sonucunda, idare, kimlerin güvenlik soruşturmasına tabi tutulacağı hususunda keyfi şekilde karar verme imkanına sahip olacaktır. Oysa,

bir devletin hayati bilgi ve belgelerinin bulunduğu gizlilik dereceli birimleri içeren kurumların kanunla işaret edilmesi ve düzenlenmesi gerekir. Toplum ve devlet için hayati alanların düzenlenmesi konusunda gösterilmesi gereken titizlik ve hassasiyet; idareye, özellikle kamu hizmetine giriş hakkını keyfi şekilde sınırlama imkanının kanun eliyle verilmesi şeklindeki yozlaştırılmış ve suistimal edilmiş bir bahaneye tahvil edilemez. Maddenin ikinci fıkrası, kapsamı belirsiz “gizlilik dereceli birimler” ibaresi üzerinden, idareye kimlerin güvenlik soruşturmasına tabi tutulacağı hususunda keyfi şekilde karar verme imkanı tanıması sebebiyle; Anayasa’nın 2’nci maddesinde düzenlenen ve hukuki belirlilik ve güvenlik alt ilkelerini içeren hukuk devleti ilkesine, Anayasa’nın 70’inci maddesinin 2’nci fıkrasının öngördüğü, hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırımın gözetilemeyeceği kuralına, Anayasa’nın 13’üncü maddesinin temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine, Anayasa’nın memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarının kanunla düzenleneceğine ilişkin 128’inci maddesine ve Anayasa’nın yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine ilişkin 7’nci maddesine aykırıdır.

Maddenin ikinci fıkrasında geçen ve kapsamı teklifin 2’nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle belirlenecek olan “üst kademe kamu yöneticileri” ibaresi; son tahlilde, kanunla düzenlenmesi gereken kamu hizmetine girişte tabi olunacak hukuki rejim konusunda Cumhurbaşkanlığı kararnamesini yetkilendirmektedir. Söz konusu düzenleme, bu itibarla; kanunda tanımlanmamış kapsamı sebebiyle Anayasa’nın 2’nci maddesinde düzenlenen ve hukuki belirlilik ve güvenlik alt ilkelerini içeren hukuk devleti ilkesine; yol açacağı keyfilikler ve suistimler sebebiyle Anayasa’nın 70’inci maddesinin ikinci fıkrasının öngördüğü, hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırımın gözetilemeyeceği kuralına; kamu hizmetine girme hakkına Cumhurbaşkanlığı kararnamesi aracılığıyla güvenlik soruşturmasının bir sınır olarak getirilebilmesini düzenlemesi hasebiyle Anayasa’nın 13’üncü maddesinin öngördüğü, temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine; Anayasa’nın memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarının kanunla düzenleneceğine ilişkin 128’inci maddesine ve kanunla düzenlenmesi gereken bir konunun kanun koyucu tarafından Cumhurbaşkanlığı kararnamesine bırakılması sebebiyle de Anayasa’nın yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine ilişkin 7’nci maddesine aykırıdır.

Teklifin 4'üncü maddesi

Maddeyle, arşiv araştırmasının kapsamı belirlenmiştir. Arşiv araştırması;

- Kişinin adli sicil kaydının
- Kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının
- Kişi hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının
- Kişi hakkında kesinleşmiş mahkeme kararları ve kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar (CMK 171/5) ve hükmün açıklamasının geri bırakılması kararları (CMK 231/13) ile kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların
- Hakkında kamu görevinden çıkarılma ya da kesinleşmiş memurluktan çıkarma cezası olup olmadığının

mevcut kayıtlardan tespit edilmesi olarak tanımlanmıştır.

Arşiv araştırmasının memuriyet ve kamu görevine atamaların tümünde geçerli olacağı dikkate alındığında, bu araştırma türünün hangi kapsamda gerçekleştirileceği hususu büyük önem taşımaktadır.

Teklifte belirlenen kriterlerden; adli sicil kaydı ve hakkında kesinleşmiş memuriyetten çıkarılma cezasının olup olmadığı kriterleri yerindedir.

Buna karşın; ölçüt kataloğuna, kişi hakkında verilen HAGB kararı veya sonuçlanmış soruşturma veya kovuşturma kapsamındaki olguların dahil edilmesi sorunludur. Zira; kovuşturma neticesinde bir mahkumiyet gerçekleşmesi durumunda, bu durum adli sicil kaydında görülecektir. Fakat takipsizlikle sonuçlanmış bir soruşturmanın, beraat kararı verilen bir kovuşturmanın veya kişi hakkında verilen HAGB kararına ilişkin bilgilerin paylaşılması meşru bir amaca hizmet etmemektedir. Adli süreçlere ilişkin olup da kesinleşmiş mahkumiyete yol açmamış olguların dikkate alınması, kişi hakkında zan oluşturma ihtimali yaratacağı gibi masumiyet karinesini de ihlal riski vardır. Geçmişte muhakeme konusu olmuş olguları, arşiv araştırması değerlendirme komisyonu da ikinci bir mahkeme olarak ayrı bir değerlendirmeye mi tabi tutacaktır? Bu tür durumların, AYM'nin Turgut Duman başvurusuna ilişkin kararında olduğu gibi, masumiyet karinesinin ihlal edileceği durumlara sebebiyet verebileceği öngörülebilir. AYM, yukarıda anılan Fatih Saraman başvurusuna ilişkin olarak verdiği kararda, ilgili ihtilafı düzenlemedeki şu eksikliklere ayrıca dikkat çekmiştir:

- Kişilerin geçmiş ceza mahkumiyetlerine ilişkin kayıtlar bakımından hangi suçların kamu görevine girmeye engel olduğu konusunda hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,
- Kişilerin on sekiz yaşından önce işlediği suçlara dair kayıtların güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına sebep olup olmayacağı konusunda hiçbir belirleme, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı,
- Aynı şekilde 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar işlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uyarınca kesinleşmiş mahkûmiyet niteliğinde sayılmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararların da güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının bir sebebi olup olmayacağı hususunda hiçbir düzenlemeye yer verilmediği.

Belirtilen bu kriterler açısından kanun teklifinde hala belirsizlikler mevcuttur. Kanun koyucunun, salt “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” kararının güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasında dikkate alınacak bilgiler arasında yer alacağını düzenlemesi, kendi başına Anayasa’ya uygunluğun sağlandığı anlamına gelmemektedir. Zira bu durum, Turgut Duman Başvurusunda olduğu gibi, “masumiyet karanesinin” ihlali sonucunu yine doğurabilir.

Kişi hakkında tahdit bulunması hukuki bir kayıt olmayıp, bunun ne şekilde dikkate alınacağı belirsizdir. İdari kararlara konulan kayıtların arşiv araştırması konusu olması, Anayasa’ya çoklu aykırılık teşkil etmektedir.

Polis tarafından halen aranıp aranmama koşulunun doğrudan sayılmış olma sebebi de arşiv araştırması açısından anlamlandırılmamaktadır. Belirsiz ve suistimallere sebebiyet verecek kriterler, teklifi AYM içtihatlarına uygun hale getirmemektedir.

Teklifin birçok maddesinde olduğu gibi bu maddede de “olgu” kelimesi kullanılmıştır. Anayasa Mahkemesi içtihadı ve idare mahkemelerinin kararlarında geçen “somut olgu” ibaresinin bu şekilde karşılanmaya çalışıldığı görülmektedir. Kelimenin tek başına belirtilmiş olması, düzenlemeyi içtihatlarla uygun hale getirmemekte; aksine, bir belirsizlik alanı yaratmaktadır.

Madde 4(1)-ç'de geçen "kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların" ibaresi; kesinleşmiş mahkumiyet kararı dışındaki adli verilerin, kişiye suçlu muamelesi yapmak anlamına gelecek bir temelde ilgilinin memuriyete ve kamu görevine atanmasına mani bir ölçüt olarak dikkate alınabilmesini mümkün kılması sebebiyle, Anayasa'nın 38. maddesinde öngörülen masumiyet karinesine aykırıdır. Anayasa Mahkemesi; suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, hiç kimsenin yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemeyeceğini ve suçlu muamelesine tabi tutulamayacağını karara bağlamıştır (AYM, Kürşat Eyol, başvuru no : 2012/665, 13/6/2013, p.26-27). Oysa, kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların arşiv araştırmasında memuriyete ve kamu görevine girmeye engel bir ölçüt olarak kullanılabilmesi; kişi hakkında kesinleşmiş mahkumiyete yol açmamış olay, şüphe ve isnatların kamu hizmetine girme hakkını sınırlayabilmesi itibarıyla, kişinin kamu otoritesi tarafından suçlu muamelesi görmesi anlamına gelecek durumları muhtemel hale getirecektir.

Teklifin 5'inci maddesi

Maddeyle güvenlik soruşturmasının, arşiv araştırmasındaki hususlara ek olarak;

- Görevin gerektirdiği nitelikler ile ilgili kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki olgusal verilerin,
- Yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkisinin,
- Terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığının,

mevcut kayıtlardan ve kişinin görevine yansıyacak hususların denetime elverişli olacak yöntemlerle yerinde araştırılmak suretiyle tespit edilmesi olduğu ifade edilmektedir. Güvenlik soruşturmasına, hakkında güvenlik soruşturması yapılanın eşi ile birinci derece kan ve kayın hısımlarının da dahil edileceği düzenleniyor.

Güvenlik soruşturması, fişlerden hareket etme riskini her zaman barındırmaktadır. Kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki olguların birçok zaman fişleme kayıtları şeklinde karşımıza çıktığı açıktır. İdare mahkemelerinin bu konuda birçok kararı mevcut olup, bu kayıtlarla kişinin istihdamına engel olunamayacağı belirtilmiştir. İdare mahkemeleri, güvenlik soruşturması neticesinde verilen göreve başlamama kararlarına yönelik açılan davalarda; kişi hakkında terör örgütü üyeliğine

yönelik herhangi bir soruşturma ve kovuşturma bulunmaması ve bu hususlara ilişkin haklarında herhangi bir yargı kararının olmaması durumunda, sadece istihbari bilgi notuna dayanılmasını hukuka aykırı bulmaktadır.

Danıştay'ın yerleşik içtihadı da güvenlik soruşturmasına ilişkin raporların istihbari nitelikte bilgiler içerdiği durumlarda ve doğrudan ilgiliye yönelik başkaca somut bir veri olmadığında, bu raporlara dayanılamayacağı yönündedir. Kanun teklifi ise, istihbari nitelikteki bilgiler temelinde kişinin kamu hizmetinden dışlanması riskini taşımaktadır.

Ayrıca, bilinmektedir ki; kollukta ve emniyet istihbarat içerisinde FETÖ yapılanması, bir dönem kontrolü elinde tutmaktaydı. Bu grubun kendi amacına yönelik fişlemeleri bugün ne şekilde ayırt edilebilecektir? Zira, bu yapılmazsa; FETÖ'nün gerçekleştirdiği fişlemeler kamuya alımda engel olarak yurttaşların karşısına çıkarılmaya devam edecektir.

Güvenlik soruşturmasına görevin gerektirdiği niteliklere etkisi yönüyle kişinin eşi ile birinci derece kan ve sıhri hısımlarının da dâhil edilmesi de suç ve cezaların şahsiliği ilkesine açıkça aykırıdır. Ailenin de güvenlik soruşturmasına dahil edilmesi, modern hukukta kural olarak yeri olmayan kolektif sorumluluğun diriltilmesi çabasıdır. Ancak; nasıl ülke yönetimindeki muktedir mevki ve makamların aile bağları ve nepotizm temelinde paylaşılmaması gerekiyorsa, kamu hizmeti dışında bırakılacak kişilerin de aile bağları üzerinden belirlenmemesi gerekir. Bir başka deyişle, nasıl bir kişinin, kayın pederinin gücü sayesinde ve liyakat ilkesine taban tabana zıt şekilde, seksen milyonluk bir ülkenin Hazine ve Maliye Bakanı gibi hayati bir sorumluluk mevkiine getirilmesi son derece yanlışsa; bir başkasının da, bir aile yakınının bir hatası sebebiyle ve liyakat ilkesine taban tabana zıt şekilde, hak ettiği bir kamu hizmeti görevinden yoksun kılınması da yine son derece yanlış olacaktır. Hukuk devletine dayanan bir cumhuriyette; aile yakınlarının kim olduğu, ne adayın belirli bir kamu görevine layık olduğunu ne de belirli bir kamu görevine layık olmadığını gösterebilir. Kefalet, teminat ve liyakat; kişinin bizzat kendi varlığında aranmak gerekir. Kaldı ki, bugün görevdeki atanmışların bazılarına yönelik olarak zamanında bu kapsamda bir güvenlik soruşturması gerçekleştirilmiş olsaydı; o kişiler, büyükelçilik, bakanlık gibi önemli sorumluluk makamlarına gelemezlerdi. Yine eklemek gerekir ki; seçilmişler, TBMM Başkanı olmuş kişiler için aranmayan bu kriterin, bakanlar veya büyükelçiler için geçerli olmayan bu durumun; bir emniyet mensubu için söz konusu olabilmesi, ölçülü bir

yaklaşım da oluşturmamaktadır. Cumhuriyet tarihi açısından bakıldığında ise, burada ifade edilen düşüncenin en güzel örneklerinden birisi, Ali Kemal'in oğlu Zeki Kuneralp'in babası üzerinden değerlendirilmeyip Dışişleri Bakanlığı'nda meslek memuru olarak kabul edilmesi ve Avrupa'nın büyük başkentlerinde büyükelçilik yapmış olmasıdır.

“*Yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkisi*” ifadesi, son yıllarda kumpas davaları veya siyasi davalara da konu olan yabancı vakıflarla olan ortak çalışma faaliyetlerini de kapsama riskine sahiptir. Bugün Türkiye'de de faaliyet gösteren yabancı devletlere ve krallıklara ait vakıfların da yabancı devlet kurumları arasında sayılıp sayılmayacağı belli değildir. “[Y]abancılarla ilişkisi” ibaresi, tüm dünyanın iktisadi, kültürel, sosyolojik açılarından iç içe geçtiği küreselleşme çağında, maksadını aşan ve sakar bir şekilde kaleme alınmış, kapsamı belirsiz ve öngörülemez bir ifadedir.

Kişinin görevinin gerektirdiği niteliklerin ve olgusal verilerin kapsamının, yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkisinin ne olduğu ve neye göre tespit edileceği; terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle irtibat ve iltisak içinde olmanın ne anlama geldiği, nasıl ve kimler tarafından belirleneceği, yerinden araştırma faaliyetinin usulünün ve yöntemlerinin ne olduğu belirsizdir.

Bu durum, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin belirlilik unsurunu ihlal eder. Halbuki kanun teklifinin genel gerekçesinde Anayasa Mahkemesi'nin kararları doğrultusunda özellikle kişisel verilerin korunması için esas olarak ayrıntılı, açık, net, anlaşılır düzenlemeler yapılacağı ileri sürülmüştür.

Her ne kadar kanun teklifinin gerekçesinde Anayasa Mahkemesi'nin 2018/89 E., 2019/84 K. sayılı ve 14.11.2019 tarihli kararının 30. paragrafına atfen “*irtibatlı ve iltisaklı kavramlarının genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğunun söylenemeyeceği, bu kavramların hukuki niteliğinin ve objektif anlamının yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumda olduğu*” ileri sürülse de; anılan kararın 31. paragrafında, bu kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesinin de mümkün olduğu belirtilmiştir. Kuşkusuz ki, hukuki belirliliğin oluşmasında, içtihatların da önemli bir katkısı olabilmektedir. Buna karşın; yargının bazı kanuni ifadelerin kapsamlarını gelecekte somutlaştırma olasılığı, kanun koyucunun, temel hak ve özgürlükler alanındaki sınırlayıcı düzenlemelerde açık, belirli ve öngörülebilir bir kavramsal kapsam oluşturma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Madde metninde kullanılan kavramların belirsizliği; güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgi ve belgelerin ceza soruşturmasına konu edilip edilmeyeceği, değerlendirme komisyonlarınca hangi ölçütlerin esas alınarak hangi konuların inceleneceği ve idari ve yargısal denetimin kapsamı hususlarını da belirsiz hale getirmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının (a) bendi istihbari nitelikte ve/veya mahiyetleri ve oluşturulma koşulları belirsiz bilgilerin kişinin kamu hizmetine girme hakkının sınırlanmasına yol açması sonucunu doğuracağından; Anayasa'nın 2'nci maddesinde düzenlenen ve hukuki belirlilik ve güvenlik alt ilkelerini içeren hukuk devleti ilkesine, Anayasa'nın 70'inci maddesinin 2'nci fıkrasının öngördüğü, hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırımın gözetilemeyeceği kuralına, Anayasa'nın 13'üncü maddesinde yer alan temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine ve Anayasa'nın 36'ncı ve 38'inci maddesinde öngörülen masumiyet karinesine aykırıdır.

Maddenin (c) bendi hukuken kavranılabılır olmayan "irtibat" ve "iltisak" terimleri üzerinden kişinin terörle ilişkilendirilmesi sonucu kamu hizmetine girme hakkının sınırlanmasına yol açması sonucunu doğuracağından; Anayasa'nın 2'nci maddesinde düzenlenen ve hukuki belirlilik ve güvenlik alt ilkelerini içeren hukuk devleti ilkesine, Anayasa'nın 70'inci maddesinin 2'nci fıkrasının öngördüğü, hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırımın gözetilemeyeceği kuralına, Anayasa'nın 13'üncü maddesinde yer alan temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine ve Anayasa'nın 36'ncı ve 38'inci maddesinde öngörülen masumiyet karinesine aykırıdır.

Maddenin birinci fıkrasının son cümlesindeki, güvenlik soruşturmasına görevin gerektirdiği niteliklere etkisi yönüyle kişinin eşi ile birinci derece kan ve sıhri hısımları da dâhil edileceği hükmü; Anayasa'nın, her Türk'ün kamu hizmetine girme hakkı olduğunu öngören 70'inci maddesinin ilk fıkrasına; kamu hizmetine alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırımın gözetilemeyeceğini içeren 70. maddenin ikinci fıkrasına; çalışma hakkına ilişkin 49'uncu maddesine; herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu öngören 17'nci maddesinin ilk fıkrasına; ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini düzenleyen 38'inci maddesinin yedinci fıkrasına ve hukuk devleti ilkesini öngören 2'nci maddesine aykırıdır.

Teklifin 6'ncı maddesi

Maddeyle, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapacak birimler tespit edilmiştir. Bu çerçevede; MİT, Emniyet ve mahalli mülki amirlikleri güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapacak birimler olarak belirlenmiştir.

Belirlenen bu birimler, aynı zamanda istihbarat faaliyetlerini ve kolluk vazifesini yürüten birimlerdir. Anayasal hakların dahi kullanımının kolluk tarafından kanunsuz emirlerle engellendiği bir ortamda, bu birimlerce tutulan kayıtların yine aynı birimlerce güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu edileceği açıktır. Şöyle ki; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu olan birçok bilginin kaynağı olan birimler, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapacak birimler olarak belirlenmiştir. Örneğin, baro başkanları güvenlik soruşturmasına tabi tutulacak olsa, bizzat anayasal haklarını kullanarak gerçekleştirdikleri yürüyüşlerini engelleyen Emniyet tarafından güvenlik soruşturmasına tabi tutulabileceklerdir. Oysa güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapacak birim farklı bir birim olduğunda, bu yöndeki kayıtları değerlendirme komisyonuna sunmak için soruşturma konusu yapılabilecektir.

Teklifin 7'nci maddesi

Maddeyle değerlendirme komisyonuna ilişkin konular düzenlenmiştir. Komisyonun; ilgili kurum ve kuruluşlarda en üst amirin görevlendireceği en az üç kişiden oluşması, nesnel ve gerekçeli değerlendirmelerini yazılı olarak üst amire sunması öngörülmektedir. İstenmesi halinde bu kayıtlarının mahkemelere sunulabilmesi düzenlenmiştir.

Değerlendirme komisyonunda yer alacak bu üç kişinin kurumun hangi birimlerinden olacağı gibi hususlar tamamen belirsizdir. Değerlendirme komisyonunun oluşum; denetim, yönetim ve hukuk birimlerinden birer temsilciyi içerecek şekilde kanun kapsamında ifade edilerek, somut bir hale getirilebilir. Öte yandan; çalışma usul ve esasları yönetmeliğe bırakılan komisyonun değerlendirmelerine karşı itiraz mekanizması getirilmemiştir. Komisyonun, kişiler hakkındaki HAGB kararı veya soruşturma konusu olmuş olguları hangi kriterlerle nasıl değerlendireceği gibi belirsiz noktalar mevcuttur.

Değerlendirme komisyonunu idarenin keyfiliğine bırakan bu haliyle ve kamu hizmetine alım usulünde bir kurumdaki diğerine yaratacağı nesnel bir izahı bulunmayan

farklılıklarla; Anayasa'nın 2'nci maddesinde düzenlenen ve hukuki belirlilik ve güvenlik alt ilkelerini içeren hukuk devleti ilkesine; Anayasa'nın 70'inci maddesinin 1'inci fıkrasının tanımladığı kamu hizmetine girme hakkına; Anayasa'nın 70'inci maddesinin 2'nci fıkrasının öngördüğü, hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırımın gözetilemeyeceği kuralına ve Anayasa'nın 13'üncü maddesinin temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği ilkesine aykırıdır.

Teklifin 8, 9 ve 10'uncu maddeleri

Teklifin 8,9 ve 10'uncu maddelerinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Söz konusu maddelerde, AYM içtihatları dolanılmaya çalışılmıştır. Ret kararlarının birçoğunun temelinde yer alacak olan istihbarat notları veya fişler ilgilisiyle paylaşılmayacak olup, kişinin kendisiyle paylaşılan kişisel verilere itiraz hakkının kime ve ne şekilde yapılacağı da detayları ile düzenlenmemiştir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ilişkin özel bir itiraz usulü de öngörülmüş değildir.

Oysa yukarıda da aktarılan AYM içtihatlarında, kişisel verilerin bir kayıt düşülmeden kişiyle paylaşılması ve bir itiraz imkânının olması gerekliliği yer almaktadır. Fakat görülmektedir ki; düzenlemede, istihbari nitelikteki verilerin ilgili ile paylaşılmayacağı ve silinmeyeceği kuralı yer almaktadır. Bilinmektedir ki; güvenlik soruşturmasına esas olan genel bilgiler de istihbarat notlarıdır. Bunun yanında, belirtmek gerekir ki, kişinin kişisel veri niteliğindeki bilgi ve belgelere itiraz olanağının düzenlenmemiş olması da Anayasa'ya çoklu aykırılıklardan birisini oluşturmaktadır.

Teklifin 8, 9 ve 10'uncu maddeleri, Anayasa'nın 20'nci maddesine ve AYM'nin yukarıda özetlenen içtihatlarının açık kapsamına aykırı şekilde; elde edilen bilgi ve belgelerin ne şekilde kullanılacağı, ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânının olup olmadığı, verilerin silinmesine ilişkin olarak izlenecek usulün ne olduğu, süresinde silinmeyen ve yok edilmeyen verilerle ilgili olarak nasıl bir başvuru usulünün izleneceği, yetkinin kötüye kullanımını önlemeye yönelik nasıl bir denetim yapılacağı gibi birçok konuda gerekli kuralları öngörmemektedir. Bir başka deyişle; söz konusu maddeler, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeleri, Anayasa'nın açık lafzının ve AYM içtihatlarının çizdiği kapsamda belirlememektedir. Kanun teklifinin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili

hükümleri, özel hayata saygı hakkının sınırlandırılmasında kanunilik koşulunu karşılamamaktadır.

Bu arada; 8'inci maddenin birinci fıkrası; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kişinin istihbari faaliyetlere konu olmayan kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilmesi, bu verilere erişmesi, bunların düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine ilişkin tedbirlerin alınacağını öngörmekle beraber, herhangi bir somut itiraz usulü öngörmemekte, alınacak tedbirleri kanun düzeyinde tanımlamamaktadır. Düzenleme, Anayasa'nın 20'nci maddesinin kişisel verilerin korunması hakkı açısından gerektirdiği şekilde etkili ve somut güvenceleri içermemektedir. Kanunilik ilkesi uyarınca; bu tür güvenceler yönetmelikte değil ama kanun düzeyinde öngörülmek gerekir.

8'inci maddenin üçüncü fıkrasındaki, millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgilerin kişiye verilemeyeceği hükmü, Anayasa'nın 20'nci maddesinin 3'üncü fıkrasının öngördüğü kişinin kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini talep etme ve bunların amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkına aykırıdır.

Teklifin 11'inci maddesi

Maddeyle kişisel verilerin korunmasına aykırı durumlara ilişkin cezai hükümler düzenlenmiştir.

Teklifin 12'nci maddesi

Maddeyle Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenecek alanlar belirlenmiştir. Yönetmeliğe bırakılan alanlar, şunlardır :

- Devletin güvenliğinin, ulusun varlığının ve bütünlüğünün, iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği türden bilgi ve belgelerin tespiti,
- Gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti,
- Birim ve kısımların tanımının yapılması,

- Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak birimler ve değerlendirme komisyonlarının oluşumu, değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esasları,
- Uygulamaya ilişkin diğer hususlar.

Bu “torba” yönetmelik maddesinde sayılan hususların, kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Memurların atanmasına ilişkin belirleyici bir aşama oluşturan güvenlik soruşturmasının usul ve esaslarının yönetmeliğe bırakılması, Anayasa'nın, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleriyle atanmalarının kanunla düzenleneceğini öngören 128'inci maddesine aykırılık teşkil edecektir. Zira güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının usul ve esasları, bir nevi, kamu görevine atanmaya ilişkin usul ve esaslar olarak işlev göreceklerdir. Kaldı ki, gizlilik dereceli kamu personelinin tespiti için de aynı değerlendirme yapılabilir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu bilgi ve belgelerin kişisel veri mahiyetinde olduğu düşünülürse de komisyonun çalışma usul ve esaslarının da kanunla belirlenmesi yine bir gerekliliktir. Yukarıda alıntılanan AYM içtihatları da güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esaslarının kanunla düzenlenmesi gerektiğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bu açıdan;

- gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti,
- güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu,

özellikle kanunla düzenlenmesi gereken hususlardır.

TBMM'yi yok sayan bu yönetmelik ve Cumhurbaşkanlığı tarafından getirilen hemen her kanun teklifinde ısrarla kendisini gösteren bu “yürütme fetişizmi”, Anayasa'nın 7'nci maddesinde öngörülen yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine de aykırıdır. TBMM'nin, Anayasa Mahkemesi'ni ve bizzat kendisini yok sayma yetkisi yoktur. Kanunla düzenlenmesi gereken konular, yönetmeliğe ve son tahlilde tek kişi takdirine ve keyfi kullanıma açık yetkisine bırakılamaz. İktidar ortakları; Türkiye Cumhuriyeti'nin, Anayasası'nın Başlangıç kısmında erkler ayrılığı ilkesi öngörülmüş, demokratik bir hukuk devleti olduğu gerçeğiyle barışmalı, Meclis, yetki alanını istikrarlı şekilde ve Anayasa'yı sürekli olarak ihlal etmek suretiyle yürütmeye terk etme eğilim ve alışkanlığını terk etmelidir.

Teklifin 13'üncü maddesi

Maddeyle özel kanunlardaki arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması düzenlemeleri değiştirilmiştir. Hakimler ve Savcılar Kanunu gibi bazı kanunlarda güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ile ilgili kısımlar değiştirilmiştir.

Kanun teklinin ilk haline komisyonda yapılan eklemelerle, anılan maddede, kaymakam adaylığı ve güvenliğine ilişkin birimlerin eğitimine ilişkin kurumlara alımlarda da güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması öngörülmektedir. Komisyon görüşmelerinde de, bu, işin başında ayıklamak olarak ifade edilmektedir. Hayatının başında denilebilecek yaşlardaki yurttaşların, devlet ile ilişkisinin bu şekilde kurulması anayasal yurttaşlık açısından sorunludur. Artık sorun burada, kamu görevine girmekten öte eğitim hakkı açısından da ele alınmalıdır. Anayasanın eğitimle ilgili 42, 130 ve 131'inci maddelerini de bu sebeple dikkate almak gerekir. Zira eğitimde de güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi eğitim kurumları ile tabi olmayanlar şeklinde ikili bir ayırım oluşacaktır. Bu itibarla; açıkça ayrımcılık teşkil edecek ve Anayasa'ya çok yönlü aykırılık oluşturan bu düzenlemenin, geri çekilmesi gerekir.

Yine vurgulamak gerekir ki; okul öncesi döneme ilişkin bir güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, iki açıdan çok sakıncalıdır. Öğrenci adayının ilk gençlik yıllarına ilişkin davranış ve ilişkilerinin inceleme konusu yapılması ve yapılacak olması, ileride adı geçen okullara girme hayalleri kuran öğrencinin kişiliği üzerinde yapacağı baskı, bireyin kişiliğinin özgürce gelişmesi hakkını engeller. İkinci sakınca ise; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının, başta ebeveynler gelmek üzere, kişinin mensup olduğu aileye ilişkin soruşturma ve araştırma faaliyetine yönelik olacaktır. Yakın geçmişte yapılan mülakat sınavlarında, aile yakınlarının inanç ve ibadetlerine ilişkin olarak sorulan soruları hatırlamakta yarar var. Bu itibarla, böyle bir düzenleme, Anayasa madde 17 kadar, 24, 25 ve 26'ıncı maddelere de aykırıdır.

Teklifin 14'üncü maddesi

Maddeyle, bu teklifle yürürlükten kaldırılması teklif edilen 4045 sayılı Kanun'a diğer kanunlarda yapılan atıfların bu kanuna yapılmış sayılması düzenlenmiştir.

5. CUMHURİYET HALK PARTİSİNİN SOMUT ÖNERİSİ : “KAMU HİZMETİNE GİRİŞ SÜRECİ”

Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasa'nın 70'inci maddesinde tanımlanan “Kamu hizmetine alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez” ilkesinden yola çıkarak, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yerine kamu hizmetine giriş süreciyle ilgili olarak iki seçenek içeren somut bir öneride bulunmuştur.

“Seçenek 1:

Kamu hizmetine giriş koşullarını taşıyan ve gerekli sınavları başarmış olan adaylarla ilgili bilgi ve belgeler; aday olunan kamu göreviyle ilgili kamu kurumları tarafından, ilgili kurumun yönetim, denetim ve hukuk birimlerinin birer temsilcisinden oluşan kurula iletilir. Adayın ilgili kamu görevinin gerektirdiği nitelikleri taşımadığına ilişkin kuvvetli şüphe doğuran ve hukuka uygun şekilde elde edilmiş bilgi ve belgeler konusunda aday bilgilendirilir. Bu çerçevede değerlendirilen veriler, adayların anayasal haklarının meşru kullanımına ilişkin olamaz ve istihbarat notu niteliği taşıyamaz.

Adaya, kendisi hakkındaki iddialar konusunda savunma hakkı tanınır. Adaylar arasında kesinlikle ayrımcılık uygulanmaz. Görüşme, kamera kaydı altında yapılır. Kamera kayıtları, sadece yargısal başvurularda kullanılabilir.”

“Seçenek 2:

Kamu hizmetine giriş koşullarını taşıyan ve gerekli sınavları başarmış olan adaylar; ilgili kurumun yönetim, denetim ve hukuk birimlerinin birer temsilcisinden oluşan kurul önünde, aday olunan kamu göreviyle ilgili kamu kurumları tarafından iletilmiş olan, adayın ilgili kamu görevinin gerektirdiği nitelikleri taşımadığına ilişkin kuvvetli şüphe doğuran ve hukuka uygun şekilde elde edilmiş bilgi ve belgeler konusunda bilgilendirilir. Bu çerçevede değerlendirilen veriler, adayların anayasal haklarının meşru kullanımına ilişkin olamaz ve istihbarat notu niteliği taşıyamaz.

Adaya, kendisi hakkındaki iddialar konusunda savunma hakkı tanınır. Adaylar arasında kesinlikle ayrımcılık uygulanmaz. Görüşme, kamera kaydı altında yapılır. Kamera kayıtları, sadece yargısal başvurularda kullanılabilir.”

GEREKÇEMİZ:

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Adı Altında Aksi Bir Düzenleme, Anayasa'ya Aykırıdır

Şöyle ki; Kamu hizmetine alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez. (md.70).

“Görevin gerektirdiği nitelikler”:

-diploma,

-sınav,

-staj (gerekliyorsa).

Genel liyakat ilkesi dışında, olsa olsa ilgili görevin gerekleri (yabancı dil, bilgisayar, sürücü belgesi, seyahat edebilme vb.) elden geldiğince somut öğelere ilişkin olup, bunlar aslında sınavın gerekleri olarak ön koşullar şeklinde aranır.

“Hiçbir ayırım gözetilemez” şeklindeki yasak, görevin gerektirdiği nitelikler açısından göreve girmede herhangi bir ayırım yapılamayacağını ifade eder ki; “güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması” başlığı altında yürürlükte bulunan ve önerilen düzenleme, istisna kabul etmeyecek biçimde öngörülen ayrımcılık yasağı ilkesini zedelemektedir.

Kamu görevlilerinin atanmaları, “kanunla düzenlenme” kuralına bağlanmış olsa da, bu düzenleme, güvenlik soruşturmasına cevaz vermez.

Görevde bulunan kamu görevlilerinin, “görev ve sorumlulukları ile disiplin kovuşturulması”, Anayasa ile sıralanmış ve güvencelere bağlanmıştır (md.129):

-Anayasa ve kanunlara sadakat,

-Disiplin soruşturmasında savunma hakkı güvencesi,

-Disiplin kararlarına karşı yargısal güvence,

-Ceza kovuşturmasının izne bağlanması.

Kamu görevi statüsünde bulunanlar hakkında öngörülen bu anayasal güvencelerden, "görevin gerektirdiği nitelikleri" taşıyan, ancak "güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması" adı altında görevle ilgisi bulunmayan birtakım bilgi ve öznel değerlendirmeler sonucu, kamu görevine atanamama;

- 1) En başta, Anayasanın 70'inci maddesine aykırıdır. Çifte aykırılık söz konusudur; çünkü güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ile "görevin gerekleri" arasında bağlantı bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu usul, ayrımcılığa açıktır.
- 2) Anayasanın 2'nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Hukuk devleti; hukuk kurallarının kapsamıyla beraber, kişinin hak ve yükümlülüklerinin öngörülebilirliği temeline dayanır. "Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması" kavramı ve ilişkili düzenleme; belirsizdir, keyfiliğe açıktır ve hukuki güvenlik ilkesini ihlal etmektedir.
- 3) Anayasanın 129'uncu maddesinde öngörülen güvenceler açısından da sorunludur. Çünkü, henüz göreve başlamamış bulunan bir adayın "Anayasaya sadakat" ölçüsü ne olacaktır? Sonra, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına karşı savunma hakkından yoksun bulunan kişi hakkında bir karar olmadığı için, yargısal başvuru yolunun işletilmesi de zor olacaktır.
- 4) Anayasanın 70'inci maddesinde öngörülen koşulları taşıyan bir adayın, güvenlik soruşturması sonucu kamu hizmetine girme hakkından yoksun kılınması, "hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması" kenar başlıklı 13'üncü maddesine de çok yönlü olarak açıkça aykırılık teşkil etmektedir.
- 5) Anayasanın 129'uncu maddesinde, "Silahlı Kuvvetler Mensupları ile hakim ve savcılar hakkındaki hükümler" in saklı tutulması, bu mesleklere özgü düzenlemelerin yapılabileceği, ancak bunların da Anayasa'nın emredici ve yasaklayıcı hükümlerine aykırı olamayacağı anlamına gelmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasını iptal ettiği kararında, izah olunan hususların Anayasa'ya aykırılığı açık bir şekilde ortaya koyulmuştur :

"Bu konuda konulacak kuralların kuralların kamu makamlarına hangi konular ve hangi sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve olası kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlaması gerekir.

Kuralda güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması memurluğa alımlarda genel şartlar arasında sayılmasına karşın güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilebilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeler belirlenmeksizin kuralla sadece güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması devlet memurluğuna alımlarda aranacak şartlar altında sayılmaktadır.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda devlet memurluğuna esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınması ve kullanılmasına izin verilmesi, Anayasa'nın 13., 20. Ve 128 maddeleriyle bağdaşmamaktadır.” Şeklinde izah olunan Anayasa'ya aykırılıkların aksine bir düzenleme Anayasa'ya aykırı olacaktır.

6. SONUÇ

Sonuç olarak; genel değerlendirmemizde ve maddelerle ilgili bölümde ayrıntılı olarak açıkladığımız nedenlerle, Anayasa'ya açıkça aykırılıklar taşıması ve Anayasa Mahkemesi'nin konuyla ilgili olarak verdiği iptal kararlarının gerekçelerinin dikkate alınmaması nedeniyle, teklifin tümünün bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Bu itibarla, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sadece Anayasa'nin belli maddelerine aykırı değil, demokratik hukuk devletinin temellerini oluşturan eksen niteliğindeki maddelerine, hatta Anayasa bütününe olduğu kadar, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal düzenine de aykırıdır. Yukarıda sayılan maddelerin yanısıra, “Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazetede yayımlanır ve yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar” şeklindeki amir hükmün (m.153/son) açıkça ihlali olduğundan, yasa teklifi, “Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü” (m.11) kuralına da aykırıdır. Bu aykırılık zinciri, Cumhuriyetin niteliklerine (m.2) uzanmakla, “demokratik hukuk devleti”nin temel gereklerini de ihlal etmektedir.

Farklı düşünce ve inanca sahip toplum kesimlerini “liyakat ilkesi” (m.70) ile kucaklamak yerine, görevin gerektirdiği niteliklerden bağımsız olarak aynı dünya görüşü ve inanca sahip adayları kamu hizmetine tercih etme sonucunu yaratacak olması nedeniyle; kanun teklifi, bileşenlerini çoğulculuk, açık fikirlilik ve hoşgörü öğelerinin oluşturduğu “demokratik toplum”un (m.13) inkarı sonucunu da doğuracaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, AKP’nin 18 yıllık “istikrarlı” gayretine rağmen, bir parti devleti ya da hanedanlık değildir. Demokrasinin bizzat kendisine aykırı olmayan her görüş, siyasi duruş, felsefi düşünce ve dini inanç, Anayasa’nın güvencesi altındadır. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları, kanun önünde eşit şekilde, kamu hizmetine girme hakkına sahiptirler. Kamu gücünü geçici olarak emanet almış olanların görevi, iktidarlarını perçinlemek için erklerini suistimal etmek değil ama demokratik toplumun çoğulcu yapısına ve hukuk devletine saygı göstermektir. Kamu hizmetine kabulün anayasal ölçüsü de, otoriter bir tek adam rejimine biat etmek değil ama görevin gerektirdiği niteliklere ve böylece gerekli liyakata sahip olmaktır. Partizanlığa, nepotizme ve son tahlilde örtülü bir kişi ve parti devletine yasal bir kılıf yaratma amacını taşıyan bu kanun teklifine karşı çıkmak, eşit ve onurlu yurttaşlığı kucaklayan Cumhuriyet’in en doğal bir gereği ve ödevidir.

Kamu görevlerine alınmada, “görevin gerekli kıldığı” özellikler yerine, siyasal ve inanca dayalı aidiyeti öne çıkaracak böyle bir düzenlemenin, Türkiye’de yeniden 15 Temmuz hain darbe girişimi türünden felaketlerin tohumlarını ekme riskini taşıması nedeniyle; ülkemizin, toplumumuzun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin bütünlüğü ve geleceği kaygısıyla ve cumhuriyetçi bir yurtseverlik duygusuyla, teklife karşı çıkmak gerekmektedir.

Faruk Sariaslan
Nevşehir

Ali Öztunç
Kahramanmaraş

Yaşar Tüzün
Bilecik

Ensar AYTEKİN
Balıkesir

Nihat Yeşil
Ankara

MUHALEFET ŞERHİ

Komisyonunuzda görüşülen 2/2972 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifi ile ilgili muhalefet şerhimiz ekte sunulmuştur. Gereğini arz ederiz. 01.07.2020

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde resmî ideoloji ve siyasal iktidarların bir tahakküm aparatı ve kamusal alanı resmî ideolojinin belirlediği kimlik çerçevesinde belirleme aracı olarak devreye konan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, kamu yönetimi ve devlet aklı açısından her daim “derin dehlizlerde” kaydı tutulan ve fişlenenlere yönelen bir uygulama olmuştur.

Kamuya alımlarda güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına dair her tartışma bir yandan rejimin demokratik-otokratik ikileminde değerlendirilmesine diğer yandan tartışmanın ortaya çıktığı zaman aralığındaki siyasal yönelimleri gösteren bir siyasal tartışmaya işaret eder.

Bu tartışma niteliği gereği devlet-yurttaş ilişkileri, yurttaşlık, rejim, kamu yönetimi gibi çok sayıda tartışma başlığını içerir. Bunun yanı sıra anayasanın egemenlerin kurucudüzenleyici fikirleri denkleminde meşruluk-kanunilik tartışmasını da içerisinde barındırır. Her ne kadar “kamuya personel alımı şartları” olarak normalleştirilmek istense de güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması egemenin siyasal antagonizmada çizdiği sınırı, sınırın “biz” tarafını nasıl tanımladığı ve tanıma uyanları nasıl kayırdığını, kimin kamu alanına katılıp katılmayacağını, öte yandan ise sınırın “öteki” tarafına yönelik tutumu ile esasında ne kadar demokratik olduğunu göstermektedir.

Bu açıdan yıllardır tartışılan ve 20 Temmuz OHAL darbesi ile yürütme erkinin eline geçirdiği güç kapsamında düzenlemesi yeniden yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sadece kamuyu değil, tüm toplumsal kesimleri ve yurttaşları ilgilendiren bir meseledir. Güvenlik soruşturması ve arşiv taramasına ilişkin düzenleme, Anayasa Mahkemesi’nin OHAL KHK’sı ile devreye konan düzenlemeyi eksik ama yerinde tespitlerle iptal etmesi sonrası AKP tarafından tekrar İçişleri Komisyonuna havale edilen 2-2972 sıra sayılı kanun teklifi ile TBMM gündemine getirilmiştir.

USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Taraması kanun teklifi Türkiye Cumhuriyeti’ne yurttaşlık bağı ile bağlı olan her bir yurttaşı ilgilendirmektedir. Bu açıdan söz konusu kanun teklifinin temsili demokrasi dikkate alınıp bütün siyasi partilerle görüşülerek TBMM’ye sunulması demokratik yaşamın temel ilkesinin yerine getirilmesi ile eş anlama gelmektedir. Fakat AKP iktidarı, kanun teklifinin yapım sürecinde siyasi partilerin fikirlerini sormadan teklifi TBMM Başkanlığına sunmuştur. Sadece muhalefet partilerini değil, aynı zamanda sivil toplumu da kanun teklifi yapım sürecine dahil etmemiştir. Komisyon aşamasında muhalefetin

görüş ve önerilerini dikkate almamış, en temel eleştirilerden biri olan “güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması”nın sınırlı bir çerçevede yapılması eleştirisinin aksini 13’üncü maddeyle eklemeler yapmak suretiyle gerçekleştirmiştir. Bu yönüyle kanun teklifi, iktidarın anti demokratik ve hukuk dışı amacına daha “uygun” hale getirilse de demokratik hukuk devletinin gerektirdiği meşruluktan bir adım daha uzaklaşmıştır. Yine Anayasa Mahkemesi’nin OHAL dönemi düzenlemesini iptal ettiği güvenlik soruşturması ve arşiv taramasına ilişkin düzenleme TBMM gündemine yeniden getirilirken iktidar partisi, Anayasa konusunda çalışan akademisyenler ve uzmanların fikirlerini de almamıştır. Bu yönüyle kanun teklifinin yapım süreci AKP’nin kamu alanını yeniden düzenlemesini kendi başına ve kendi lehine yapmak istemesine işaret etmektedir.

Yalnızca usul açısından baktığımızda söz konusu kanun teklifi bir otoriter tutumu bir de mevcut rejimin niteliğini ele veren iki göstergiyi ortaya koymaktadır. Toplumun ve ilgili toplumsal kesimlerin fikri alınmadan TBMM gündemine iletilen ve tüm kamuyu ilgilendiren bu kanun teklifi, “Ankara’nın derin dehlizlerindeki” iktidar ortakları tarafından siyasal ve kamusal alanı kendi lehlerine düzenlemek üzere hazırlanan ve bu yönüyle otoriter tutumunu ortaya koyan bir düzenlemedir. Teklif TBMM’ye sunulduğu gibi komisyona havale edilmiş ve komisyon “yangından mal kaçırır” bir tutumla yasama sürecini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Meşruluğu esas almayan bu tarz yasama süreci iktidar tarafından “hız” olarak meşrulaştırılmak istense de kontrolsüz hızın feci sonuçlara neden olacağı açıktır. Burada kaçınılması gereken anti meşruluğun esas önemi ise söz konusu kanun teklifinin yaklaşık 5 milyon kamu çalışanı potansiyelini geleceğe dönük doğrudan etkilemesi gibi bir geniş nüfusu ilgilendirmesidir. Dolayısıyla toplum ile kurmadığı ilişkide meşruiyetini yitiren bir kanun teklifi olarak tarihin kara sayfalarındaki yerini şimdiden almıştır. AKP iktidarı, 2010 yılında bazı hassas makamları eski ortağı ile “ne istediniz de vermedik” dedirtecek şekilde paylaştı. O dönemden sonra söz konusu Anayasa değişikliği ortaklık bozulunca “unutulmak istenen” bir dönemi imledi. Şimdi bu kanun teklifi ile 2010 yılında eski ortakla kurulan bağı, iktidar “yeni ortağı” ile daha geniş bir kamu alanına yaymak istemektedir. Liyakat yerine çıkar ilişkileri, hakkaniyet yerine yandaşlık, anayasal hak yerine iktidar ortaklıkları ile kamu alanı belirlenmek istenmekte; Türkiye siyasetinin demokratik geleceği ve hukuki güvenliğine ciddi bir darbe yapılmaya çalışılmaktadır.

Öte yandan meşruluk arayışı gütmeyen bu otoriter tutum, aynı zamanda kendi kanunilik zeminini de zedelemektedir. Bilindiği üzere, hukuk devletlerinde kurumsal işleyişin gerek şartı olan yasaların yapım süreçleri hukuk devletinin niteliğine dair güçlü bir parametre olarak öne çıkmaktadır. Yasa yapım süreçlerinin demokratikleşme derecesi, rejimlerin demokratik

değerini belirleyen en önemli öğelerden biridir. Muhalefet partilerinin yasa yapım süreçlerine katılımı, sivil toplum örgütleri ile meslek örgütlerinden yasa yapım süreçlerinde yararlanılması, ilgili akademisyenlerin yasa yazım süreçlerinde yer alması gibi birçok boyutun sürece dâhili demokratik değerın göstergeleridir. Bu süreçlerin demokratik sınırlar dâhilinde sürmesi, iktidarların temsili demokrasilerde halktan aldıkları yetkinin ön şartıdır. Kuşku yok ki, sandıktan çıkan oylar belli bir iradeyi tespit ederken aynı zamanda belirlenen iradelere çeşitli demokratik ve hukuki şartlar koşar. Bu yönüyle sandıktan çıkış keyfi bir yetki değil, hukuku ve demokrasiyi gözeten bir sorumluluk şartını ortaya koyar. Bu şart sağlandığı sürece kanun olan ile meşru olan birbirine yakınlaşır. Bu şarttan uzaklaşıldığı sürece iktidarın konumu otoriterliğe daha fazla yakınlaşır.

Bu kapsamda Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması kanun teklifi usul açısından iktidarın ve ortaklarının otoriter tutumlarını henüz usulden ele vermekte; meşruluk zemini olmayan ve tahakkümünü yasa yapım süreçlerinin sadece şekli esaslarını yerine getirmek üzerinden kurgulayan otoriter rejimin aynasını yansıtmaktadır.

ESAS AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Usul açısından demokratik meşruluk ve hukukilik dairesinin dışında konumlanan Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifi, esas açısından hem Anayasayı ve uluslararası hukuku hiçe sayması hem rejimin dolu dizgin yol aldığı otoriter rotayı hem de yürütme erkinin kamuyu ve siyasal alanı yeniden düzenlemek isterken tercih ettiği politik ve ideolojik yönelimi göstermektedir.

Otoriter Yönelimin Göstergesi Olarak Anayasa ve Uluslararası Hukukun İhlali

Siyasi iktidarların Anayasa ve Uluslararası Hukuku ihlal etme girişimleri, yürütme erkinin otoriter yöneliminin izlerini taşır. Nitekim denge-denetleme çerçevelerinin, kurumsal düzenlemelerin demokratik yollarla, müzakere ve ortaklaşmaya dayalı toplumsal talep kapsamında dönüştürülmesi yerine ihlal mantığı ve sınırları muğlaklaştırma anlayışı ile gerçekleştirilmek istenmesi otoriter yönün bir tercih olarak devreye konduğunu göstermektedir.

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi Türkiye halkları ile demokratik siyasi güçlerin bir arada durması neticesinde akamete uğramış ve 16 Temmuz'da yapılan TBMM özel oturumunda tüm siyasi partiler darbeye karşı ortak deklarasyona imza atarak demokratik yaşamda ısrarı vurgulayan metni imzalamıştır.

Muhalefet partileri ve toplumsal kesimlerin ortak duruşuna rağmen AKP iktidarı 20 Temmuz 2016 tarihinde OHAL ilan etmiş, bu ilan ile birlikte yürütme erki olarak güç tahkimatı sağladı. Anayasanın kesin hükümlerle “OHAL gerekçesi kapsamında işlemler” ile

sınırlandırdığı OHAL yetkisi, Anayasayı ihlal edilecek şekilde kullanıldı. Darbe girişimi gerekçesiyle ilan edilen OHAL kapsamında çıkarılan KHK'ler ile hayatları boyunca darbeye karşı demokrasi mücadelesi yürüten binlerce kamu görevlisi işlerinden edildi. Yine kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesine dair KHK'lar çıkarılmış ve hatta OHAL şartları altında bir referandum, iki seçim yapmak suretiyle iktidar yönetim sistemini değiştirdi.

Her biri hukuksuzluk abidesi olan KHK'lerden biri de 03/10/2016 tarihinde yayınlandı. Bu KHK ile geçmişte sadece polis, TSK, istihbarat, cezaevleri çalışanları için uygulanan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması tüm kamu görevlileri için geçerli hale getirildi. Bu KHK OHAL'in bitmesinin ardından, 01.02.2018 tarihinde, TBMM'de AKP ve MHP'li milletvekillerinin oyları ile onanıp kanunlaştı.

Ana muhalefet partisinin başvurusunu değerlendiren Anayasa Mahkemesi 27 Mart 2020 tarihinde, güvenlik soruşturmasını iptal kararı aldı. 2019/65 karar sayılı ve 24.07.2019 tarihli bu kararla; Güvenlik Soruşturmasının yapılmasını gerekliliği kabul edilmiş olmakla birlikte, Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmiştir. Kararda "Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında "Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, mali ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır" hükmüne yer verilerek memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin hususların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Kanuni düzenleme ilkesi, düzenlenen alanda temel ilkelerin kanunla konulmasını ve çerçevenin kanunla çizilmesini ifade etmektedir. Bu ilke uyarınca kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin kuralların kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir" denilmiştir.

Kararda devamla "güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen veriler kişisel veri niteliğindedir. Kuralla güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kamu mercileri tarafından özel yaşamı ile ilgili sorular sorulması da dahil olmak üzere bir bireyin özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınması, kaydedilmesi ve kullanılması özel hayata saygı hakkına sınırlama niteliğindedir" denmiştir.

Bu ve benzeri gerekçelerle Anayasa Mahkemesi güvenlik soruşturması ve arşiv taramasının;

- **Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasını düzenleyen 13'üncü (Madde 13):** "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu

sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”) maddesi;

- **Özel hayatın gizliliğini düzenleyen 20’nci (Madde 20: Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga üçüncü cümle: 3/10/2001- 4709/5 md.) (Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”) maddesi,**
- **Kamu hizmeti ile ilgili hükümler kısmının genel ilkelerini düzenleyen 128’inci Maddesine (Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga üçüncü cümle: 3/10/2001- 4709/5 md.) (Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını**

öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”) aykırı olduğunu tespit etmiş ve iptaline karar vermiştir.

AKP iktidarı, güvenlik soruşturmasında dair düzenlemeyi birkaç defa “korsan” şekilde TBMM Genel Kurulu’nda yasalaştırmak istese de bunu gerçekleştirememiştir. 2-2972 sayılı kanun teklifi ile gerçekleştirilmek istenen de yine AYM kararının gerekçelerini ortadan kaldırmamakta ısrarcılıktır. Türk Tabipler Birliği’nin (TTB) işbu kanun teklifi üzerine yaptığı değerlendirmenin sadece bir bölümü bile AYM kararının gerekçelerinin ortadan kaldırılmadığını göstermektedir: “*Yine AYM’nin anılan kararlarında vurgulanan ‘kişilerin geçmiş ceza mahkumiyetlerine ilişkin kayıtlar bakımından hangi suçların kamu görevine girmeye engel olduğu, suçlar arasında herhangi bir ayırım ve derecelendirme yapılmadığı’ yönündeki Anayasaya aykırılık gerekçelerine uygun düzenleme yapılmamış, kişilerin bırakmış ceza mahkumiyetlerini, süren kovuşturmaların, soruşturmaların ve hatta kapanmış soruşturmaların bile araştırılması ve atama işlemine esas olacak değerlendirme nedenleri arasında düzenlenmiştir... Yine AYM’nin anılan kararlarında belirttiği; ‘Değişik kanunlar ile şartlı salıverilmeye, kesinleşmiş mahkumiyet niteliğinde sayılmayan kamu savasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlarında güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının bir sebebi olup olmayacağı hususunda hiçbir düzenlemeye yer verilmemesi’ gerekliliği yerine getirilmemiş, aksi yönde düzenleme yapılmıştır.*”

2-2972 sayılı Kanun Teklifi uluslararası hukuku da ihlal etmektedir. Türk Tabipler Birliği’nin ilgili kanun teklifine dair değerlendirmesi bu konuyu açık şekilde ortaya koymaktadır: “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, çalışma hakkına erişimi, özel ve aile hayatına saygıyı düzenleyen 8. Madde kapsamında değerlendirmekte, devletlerin “milli güvenlik” gerekçesi ile yapacakları bu tür müdahalelerin hukuka uygun olabilmesi için kanunilik, demokratik bir toplumda gereklilik unsurlarının varlığının ortaya konulması gerektiğini, bu unsurların varlığının ortaya konulması halinde de düzenlemenin elverişlilik, orantılılık ve ölçülülük ilkeleri yönünden hukuka uygunluğunun gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmektedir.*”

TTB değerlendirmesinde devamla açık bir ihlalden ve olası tehlikelerden bahsetmektedir: “*Milli güvenlikle ilgili olmayan kamu görevleri için, kişiler hakkında devam eden ya da sonuçlanmış ceza soruşturması ya da kovuşturmasının bulunup bulunmadığı ile soruşturma ve kovuşturmadaki olguların araştırılması ve değerlendirmede dikkate alınması da*

demokratik bir toplumda gereklilik ölçütüne, kanunilik ölçütüne aykırıdır. Bireylerin temel haklarını sınırlandırabilecek işlemde, hangi olgunun nasıl dikkate alınacağı bütünüyle idarenin takdir yetkisine bırakılmış olup, öngörülebilir değildir. Özellikle günümüzde, en temel haklardan olan ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi haklarını kullanan kişilerin, yıllar önceki facebook paylaşımları, twitleri nedeniyle haklarında soruşturma, kovuşturma açıldığı dikkate alındığında; mevcut düzenlemelerin AYM'nin değinilen kararlarında vurgulanan 'keyfiliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermesi' gerekliliğine aykırı olduğu görülmektedir."

Açık olan değerlendirmelere karşın uluslararası hukukun ve Anayasa Mahkemesi kararının etrafında dolanmak suretiyle ihlal etmeye yönelen Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifi, AYM'nin ihlal gerekçelerinin hiçbirini ortadan kaldırmamıştır. AYM kararındaki isabetli ihlal tespitlerinin yanı sıra tekrar Meclis gündemine getirilen kanun teklifi ile kanunilik ve eşitlik ilkeleri ihlal edilmek istenmektedir. Bu iki ilkenin yanı sıra şeffaflık, öngörülebilirlik, kamusal görevlere katılma, masumiyet karinesi, lekelenmeme hakkı, suç ve cezanın şahsiliği de alenen ihlal edilmektedir.

Olağanüstü Hukukun Olağan Hale Gelmesi ve Fişlemenin Sıradanlaşması

Birçok defa örneğine tanık olduğu haliyle; kamu görevlerine girmek isteyen yurttaşlar önceden fişlenmek suretiyle, yürütme erkinin kontrolündeki birimler yoluyla bertaraf edilmekte, buna karşı gerek itirazlar gerekse de hak arama süreçlerinde "fişleme kartları" ömür boyu devam etmekte, hatta yakınlarına dair "fişleme kartları" da peşi sıra gelebilmektedir.

Bir iktidar tekniği olarak fişleme, elbette ki, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e miras kalmış ve bu miras her iktidar döneminde tahakkümünü sürdürmek için uygulanmıştır. Söz konusu tahakkümü sürdürmek için 1994 yılına kadar güvenlik soruşturması ve arşiv taramasına dair yasal düzenlemenin olmaması manidardır. Buradaki mana, yürütme erkine yetki vererek resmî ideolojinin kurucu kimliği dışında kalanları kamudan bertaraf etmektir.

1994 yılında çıkarılan kanun ile kamuya alımlarda güvenlik soruşturması ve arşiv taramasının "güvenlik kurumları"na alım için uygulanması yasal hale getirilmişti. Bu kanuna rağmen yıllar içinde devlet aklı için siyasal olan öncelikli hale getirilse de kısmen hakların tanınmış olması ve yargı sürecinin işletilebilmesi belli ölçüde yurttaşın korunmasını içeriyordu. Fakat OHAL'in yürürlükte olduğu dönemde KHK ile düzenlenen, TBMM'de oylanarak yürürlüğe giren düzenleme ile güvenlik kurumları dışındaki kurumlar da dahil edilmiştir.

Olağanüstü dönemde çıkarılan KHK'lar, olağan dönemde geçerli olacak şekilde hukukun içerisine yerleştirilmek istenmektedir. Yani OHAL'de çıkılıp "olağanlaştırılmak" istenen KHK'lar Anayasa ve yasanın yerine ikame edilerek yeni rejimin Anayasası haline

getirilmektedir. OHAL'i "Allah'ın lütfü" olarak gören iktidar, geçici ve belirli çerçevede işlemesi gereken yetkilerini muktedirin gücüne dönüştürmeye ve kurumsallaştırmaya çalışmaktadır. Nitekim total devlet anlayışı yerleşik hale getirilmeye çalışılarak rejim tahkim edilmeye çalışılmakta; 28 Şubat'ın sınırlarını dahi aşacak şekilde fişlemeler devreye konmak istenmektedir. Öte yandan hukuk ve insan hakları alanında son dönemlerdeki tartışmalardan biri olan "90'lara mı dönüyoruz" sorusu kapsamında düşündüğümüzde "90'ları aşan" bir düzenleme ile karşı karşıya bulunduğumuz açıktır.

2-2972 sıra sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifi ile iktidar gibi düşünmeyen, iktidar ortaklarının hassasiyetini taşımayan ve hatta bu düşünce-hassasiyeti destekleyenlerin kamu alanının dışında bırakılması öngörülmektedir. Anti-demokratik ve hukuk dışı bu talep, suçlu-suçsuz, sabıkalı-sabıkasız gibi modern hukukun temel unsurlarını yerinden etmekte, bunun yerine AKP'li olan-olmayan kategorisini var etmektedir. Söz konusu kategoriyi Bülent Tanör'den aktaran Dinçer Demirkent hem soruşturma mantığını hem de soruşturmanın hayat bulmasının aparatı olan fişlemeleri örneklemektedir: "*Bülent Tanör, 1990'da yayımladığı insan hakları alanında yol gösterici nitelikteki Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu başlıklı eserinde güvenlik soruşturmaları ve fişlemeyi "onur kırıcı davranışlar" başlığı altında ele almıştı. Güvenlik ve istihbarat kuruluşlarının kendiliklerinden bilgi toplayıp depolamaları anlamına gelen fişleme ile bu fişlerin de kullanıldığı güvenlik soruşturmalarını birbirinden ayıran Tanör, ortak amacın suçlu/suçsuz; sabıkalı/sabıkasız gibi kategorilerin yanında yeni bir kategori yaratmak olduğunu vurgulamıştı: Sakıncalı. Yasal olan, yasalarca yapılması serbest olan hatta anayasal hak olan davranışların devlet tarafından sakıncalı olarak tanımlanması ve bunun sonuç doğurmasını örneklemişti. Yasal bir toplantı gösteri yürüyüşüne katılmak, protesto hakkını kullanmak, bazı kitapları okumak, bazı düşüncelere sahip olmak, bazı gazeteleri okumak gibi eylem ve davranışların hukuk dünyasında sonuç doğurması burada bahis konusu olan. Tanör, bunun boyutunu göstermek için çarpıcı örnekler veriyor: Doğu ve Güneydoğu'da yer alan 23 ilde hazırlanan aşiretler raporunda iki milyondan fazla yurttaşın "güvenilmezler", "yurda bağlı görünenler", "Kürtçülük faaliyetlerini destekleyenler" ve "yurda bağlı olanlar" olarak fişlenmesi; Batıda, Denizli'de Jandarma Genel Komutanlığı'nın emriyle yurttaşların "militan", "sempatizan", "devlet yanlısı" ve "kararsız" olarak fişlenmesi kitlesel fişleme örnekleri. Elbette çok sayıda bireysel örnek var. Sanırım en ünlülerinden biri savcının hakim üzerinde kanaat oluşturmak için mahkemeye sunduğu Prof. Dr. Muammer Aksoy hakkındaki fişlerdir."*

İlgili alıntı Türkiye siyasi tarihinde fiş iktidarının ve dışlananların -sadece birkaç örnekte bile olsa- röntgenini çekmektedir.

HAK İnisyatifinin fişleme örneklerini inceleyerek oluşturduğu ve yayınladığı raporun sonuç bölümü kanun teklifinin MR'ını çekmekte ve teklifi şu şekilde değerlendirmektedir: *“teklifte tüm kamu personeli için öngörülen arşiv araştırması da kendi başına birçok hak ihlaline kapı aralayacaktır. Örneğin kişinin daha önce hakkında yürütülen ve herhangi bir davaya dahi dönüşmeyen bir soruşturmanın arşiv araştırmasında raporlanması öngörülmüştür. Masumiyet karinesinin açık ihlali olan bu durumun yanı sıra kişinin daha önce işlediği ancak kamu personeli olmasına engel teşkil etmeyen bir suçtan dolayı aldığı ve tamamladığı bir ceza da yine arşiv araştırmasının konusu edilmektedir. Bu durum da kamu görevine katılma hakkını ihlal etmektedir. Tüm bunların yanı sıra elde edilen verilerin değerlendirilmesi gizlilik esasına göre işleyen bir komisyona bırakılmakta ve nihai karar önceden olduğu gibi atamaya yetkili en üst amire verilmektedir. Bu durum, keyfiliğe büyük bir imkân tanımaktadır.*

Tüm bu bilgiler ışığında, mevcut teklifin eski uygulamadan çok farklı olmadığı, sadece AYM'nin önceki uygulamayı reddetme nedenlerini ortadan kaldırmak için üretilmiş mekanizmalar içerdiği, bu bağlamda hala raporun sonuç bölümünde sayılan tüm hak ihlallerine kapı araladığı açıkça görülmektedir.”

Nihayetinde kamu görevi yürütmek için gerekli olan üç temel ilke olan serbestlik, eşitlik ve görevin gerektirdiği niteliklerden başka niteliklerin aranmaması (**Anayasa Madde 70:** “Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez”) ilkeleri açık ve aleni şekilde ihlal edilmek istenmektedir. Bu ihlal ile birlikte Anayasa askıya alınmak istenmektedir. Nitekim AKP'li Kilis Milletvekili Mehmet Hilmi Dülger'in kanun teklifine ilişkin yaptığı açıklama iktidarın hukuku askıya alma ve siyasal alanı dost-düşman arasındaki ayrıma indirgeyerek siyasetsiz bir total devlet yaratma isteğinin bariz örneğidir. Dülger, kanun teklifinin hukuka ve demokrasiye aykırı olduğuna dair eleştirilere karşılık şu ifadeleri kullanmıştır: *“Yiğit ısırıldığı yerden bir daha ısırılmayandır. Bu coğrafyada yaşamının bedeli vardır.”* Kuşkusuz ki burada “bedel ödenmesi” istenen AKP'li olmayan, AKP çevrelerinde bulunmak yerine muhalif olan veya yaşama bakış açısı eşitlik, adalet gibi erdemlerden geçen herkestir. Yani Türkiye’de yaşayan yurttaşların kahir ekseriyesidir.

Gerek tarihsel gerekse de kuramsal açıardan bakıldığında, Anayasa ve uluslararası hukuku rızaya ve meşruluğa dayalı; kanunilik ve eşitlik ilkelerini gözetmeksizin şekli gerekleri yerine getirilmiş “yasalar”la değiştirmek isteyen her iktidar için yörünge otoriterleşmedir.

AKP iktidarı otoriterleştikçe kendisinden olmayan bütün yurttaşları kamu alımlarından men edecek bir düzenlemeyi kanunlaştırmaya çabalamaktadır. AKP'nin “makbul yurttaş”ı yaratılmak suretiyle demokrasiden uzak olan cumhuriyet bir adım daha öteye taşınarak “yasalar

önünde eşit olmayan” yurttaşların ortak gelecek tahayyülleri elinden alınmak istenmektedir. Açıkılır ki, yasalar önünde eşit olmayan insanlardan oluşan bir topluluk, ortak kimlik ve gelecek etrafında bir araya gelebilecek bir toplum yaratma potansiyelinden dışlanır.

Yanı sıra bu otoriter anlayışla Cumhuriyet tarihinin “ayrıcılıkli yurttaşları” kapsamı değıştirilirken, “tehlikeli insanlar” kapsamı genişletilerek yurttaşlık hakları iptal edilmektedir. Kanun teklifinde bulunan “olgu” gibi belirsiz ifadeler, KHK’lilerin önünü kesmek isteyen “yeniden atamalara güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması”, “HAGB ve takipsizlik” gibi kararların dahi kurulacak komisyon tarafından değerlendirilecek olması ve yürütme erkine aşırı güç-yetki yüklenmesi sadece hukuk dışına çıkmanın değil, aynı zamanda siyasal olan kurucu fikrin ve işleyişinin uç bir şekilde otoriterleşmesinin bariz örneği olarak önümüzde durmaktadır.

Devlet-Şirketin İstihbari Ortaklığı ve Yurttaşlık Haklarının İptali

Devlet ile şirketin aynı mantık potasında birleştirilmesi fikrini dile getiren AKP Genel Başkanı Erdoğan “*Benim bir lafım var biliyorsunuz. Devleti şirket gibi yönetmek. Bunu başarırızsa netice alırız. Şu anda birçok dünya ülkesinde piyasadan gelen insanlar bir yerlere yerleşiyor. Bizim için de siyasi vizyon sahibi olacak, aynı şekilde bir şirket yönetiyor gibi yönetecek, sonuç odaklı bir kabine olacak*” ifadelerini Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçmek istediği seçimlerden hemen önce kullanmıştı.

Kuşkusuz ki AKP ve Erdoğan’ın devleti şirket gibi yönetme anlayışında sarıldığı iki yön bulunmaktadır. Bu yönlerin ilki işbu kanun teklifinde de bulunduğu şekliyle istihbari ortaklık yine kanun teklifinin yolunu döşediği kayırmacılık-nepotik ilişkilerdir.

Erdoğan’ın devleti şirket gibi yönetme isteğinin toplumsal, siyasal ve iktisadi açılardan yıkıcı sonuçlarını üzerinden henüz iki sene geçmişken görebilmek mümkün. Aradan geçen iki yılda işsizlik, yoksulluk, borçlar artarak ekonomik açıdan yıkıcı etkiler yerleşik hale geldi. Siyasal açıdan demokrasi ve hukukun askıya alınmak istendiği otoriter rejim her gün kendini tahkim etmek isterken siyasal alandaki gerilim artmakta. Toplumsal ayrışma ve gerilimler had safhaya ulaştı. Böylece üç alanda, birbirini de etkileyen krizlerle Türkiye yapısal krize girdi.

Türkiye’nin içerisinde bulunduğu yapısal krizin ortaya koyduğu açık tabloya rağmen devlet-şirket mantığını istihbari ortaklıkla büyötmek istemektedir. Siyasi, toplumsal ve ekonomik krizlerin çözüm yoluna tam ters istikamette olan bu düzenleme anayasa, yasa ve uluslararası hukukun açık ihlalidir. İşbu kanun teklifinde yer alan düzenlemeye göre “milli güvenlik” gibi ne olduğu belirsiz bir ibare bahane edilerek “özel şirketlere” alınan yurttaşlar için de soruşturma ve araştırma yürütölmesi öngörülmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi

halinde özel hayatın gizliliğinden tutalım da kişisel verilerin korunmasına kadar birçok hak ihlali gerçekleşmiş olacaktır.

TTB'nin bu konudaki değerlendirmesi söz konusu düzenlemenin sakıncalarını -sağlık alanında örneklendirilmek suretiyle- açık şekilde ortaya koymaktadır: *“maddede güvenlik soruşturması...milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz projelerde çalışma şekline bağlı olmaksızın istihdam edilenlerin de güvenlik soruşturmasına tabi olacağı ifade edilmiştir. Kamu özel işbirliği modeli ile yapılan şehir hastanelerindeki sözleşme detaylarının ticari sır nedeni ile üçüncü kişilerle paylaşılmadığı düşünüldüğünde ‘milli güvenlik açısından stratejik önem’i olma şeklindeki belirsiz bir ifadenin kapsamının zamana, konuya ve ilgisine göre değişebileceği, bunun öngörülebilirlik ilkesine aykırı olduğu açıktır.”*

TTB'nin örneği üzerinden ifade edersek; AKP iktidarı, istediği sektörü, işi “milli güvenlik” maskesi ile örtebilecek, böylece her kuruma-özel şirkete yandaşlarını yerleştirecek potansiyele sahiptir.

AKP ve Erdoğan'ın devleti şirket gibi yönetme anlayışında sarıldığı iki yön ise kayırmacılık-nepotik uygulamalardır. Bu uygulamalara işbu kanun teklifi kapsamında “milli güvenlik” bahanesi üzerinden güçlendirici nedenler sağlanmaktadır. Milyonlarca genç işsiz, kadınlar istihdam dışında iken AKP nepotizmin “milli güvenlik” gibi örtüler örtmeye çalışmaktadır. Nitekim bu örtüye gelmeden zaten kamuoyu sürekli şekilde AKP'nin kayırmacılık ve nepotik ilişkilerini gündeminde tutmaktadır.

Bu ilişkilerle hak ve hukuk çiğnenerek yapılan atamalara bakıldığında hem milyonlarca işsiz gencin hakkına girildiği hem de devlet kadrolarının AKP'nin “arka bahçesi”ne çevrildiği görülmektedir. Partimiz tarafından yakın zamanda TBMM'ye sunulan araştırma önergemizdeki bilgiler karanlık tabloyu apaçık ortaya koymaktadır: *“Halihazırda Vakıfbank Yönetim Kurulu Başkanlığı devam eden Abdülkadir Aksu, AKP'de milletvekilliği ve İçişleri Bakanlığı yapmıştır. Vakıfbank Yönetim Kurulu Başkan Vekili Cemil Rağıp Ertem, halen Cumhurbaşkanı Başdanışmanıdır. Vakıfbank Yönetim Kurulu'nda olan Adnan Ertem, 2007-2010 yılları arasında Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı yapmıştır ve 2019 yılı itibarıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakan Yardımcılığı görevine devam etmektedir. Vakıfbank Yönetim Kurulu'nda olan Dilek Yüksel ve Sadık Yakut ise AKP'de geçmiş dönemde milletvekilliği yapmış isimlerdir. Cumhurbaşkanı Başdanışmanlığı ve Spor Bakanı Yardımcılığı görevi yürüten ve bankacılıkla uzaktan yakından alakası bulunmayan ‘güreşçi’ Hamza Yerlikaya'nın Vakıfbank Yönetim Kurulu'na atanmasıyla, 9 üyeden oluşan Yönetim Kurulu'nda Saray'a ve AKP'ye yakınlığıyla bilinen üye sayısı 6'ya çıkmıştır. Halihazırda Ziraat Bankası Yönetim Kurulu'nda bulunan Faruk Çelik ve son yapılan siyasi atamayla Yönetim Kurulu Başkan Vekili*

yapılan Veysi Kaynak, AKP hükümetinde müteakip kereler milletvekilliği ve Bakanlık görevlerinde bulunmuşlardır. Yine Ziraat Bankası Yönetim Kurulu üyelerinden Mahmut Kaçar, AKP’de iki dönem milletvekilliği yapmıştır. Bir diğer kamu bankası olan Halkbank Yönetimi de AKP’li isimlerden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu Üyeleri Meltem Taylan Aydın ve Maksut Serim, Cumhurbaşkanı Başdanışmanlığı yapmaktadır. Yönetim Kurulu Üyesi Sezai Uçarmak, AKP hükümetinde Bakanlık Müsteşarlığı ve Bakan Yardımcılığı yapmıştır. Son olarak Halkbank Yönetim Kurulu’na atanan Ebubekir Şahin ise RTÜK Başkanıdır ve başka bir kamu görevinde bulunması kanuna aykırıdır.”

Bir yandan “rant” dağıtmadan ayakta kalamayacağını ve toplumla arasında bağ kalmadığını bilerek nepotizmde ısrar eden diğer taraftan siyaset tarzı düşmanlıktan beslenen bir iktidar anlayışı ile karşı karşıyayız. AKP iktidarının “düşman yaratmadan siyaset üretmediği” bilinen gerçektir. “Düşman” retoriği olmadan söylem dahi üretemeyen bu anlayış, Türkiye’de “düşman” olmayan toplumsal grup bırakmamış ve hatta ekonomik krizin daha fazla hissedilmesi ile “domates, soğan, patates”i bile düşmanlaştırmıştır. Böylesi bir iktidar anlayışı “milli güvenlik, beka” gibi bahaneler ile bu kavramları düşman yaratmanın maymuncuk anahtar haline getirmekte; demokratik, hukuk alanını tahrip etmekte; yurttaşlık haklarını iptal etmeye yönelmektedir.

Kanun Teklifinin Siyasal Arka Planı: Demokrasiye Müdahalenin Yeni Biçimleri

İstisnai norm ile birlikte yürürlüğe koyan, istisnai durumları tedrici şekilde norma içkin hale getirmek isteyen AKP-MHP ittifakının gramerini anlamak için bir örnek olarak da olsa Türkiye siyasi tarihinin en karanlık sayfalarından birine dönmek gerekiyor.

27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri darbesinde rol oynayan askerlerden biri olan Orhan Erkanlı yaptığı bir açıklamada, demokratik yaşamın feda edilebileceği sınırlara işaret ediyordu: “*Bu ülkede pirinç fiyatlarından karayollarına ve turistik yörelere kadar ulusal güvenlikle ilgili olmayan tek bir sorun yoktur. Eğer çok derin bir düşünürseniz, bu da bir ulusal güvenlik meselesidir.*”

Siyasi tahakkümün “ulusal güvenlik” gibi bir iktidar söyleminin içerisinde yuvalanması, “çok derin düşünmeyi” bile tehdit olarak algılabilmektedir. Ulusal güvenlik, beka gibi alarmist pro-aktif milliyetçi hezeyanları gündeme tutan iktidarlar esasında devletin dönüşümüne kapı aralamak istemektedir. Kuşkusuz ki, milliyetçi hezeyanlarla beslenen “ulusal güvenlik”, “milli güvenlik”, “beka” gibi gerçek üstü söylem düzenekleri sosyolojik, siyasal, iktisadi bir hakikatin gerekçesi değil, kamunun ve siyasal alanın yeniden düzenlenmesi için “bahane” olarak kullanılmaktadır.

OHAL ilanında ifade edilen “Allah’ın lütfü”nun otoriter bir yönetime işaret ettiği gerçekliğinden hareketle; iktidarın OHAL döneminde çıkarılan KHK’ler ve KHK’lerdeki Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması iktidarın siyasal kurucu fikirlerin “yasal” düzenlemelerini gerçekleştirmek istediği açıktır. İktidarın bu yönlü politikaları ise son dönem literatüründe tartışılan “*demokratik yaşama yürütme erkinin demokratik sınırları tahrip eden müdahalesi*” kategorisine girmekte, ilgili kanun teklifi de bu kategorinin içerisinde değerlendirilebilecek bir düzenlemedir. Literatüre göre bugüne kadar demokrasiye müdahale kapsamında iki tarz deneyimlemiştir. İlk tarz darbeler askerlerin yönetime doğrudan ve şiddet yolu ile el koyması şeklinde gerçekleşirken, ikinci tarz darbeler ise erki elinde bulunduran siyasi-sivil güçlerin çeşitli stratejilerle yavaş yavaş yönetim sistemini, demokratik yaşamı, kuralları dönüştürmesi ile gerçekleşir.

İlk tarz daha çok bilinen ve sayıca daha fazla deneyimlenen askeri darbelerdir. Bu tarz, askeri müdahale ile siyasal alanın yeniden düzenlenmesini içerir. Darbeler tarihi, modern devletin oluşum sürecinde ihdas edilen düzenli ordular ve ordu hiyerarşileri ile birlikte tarih sahnesine çıkmıştır. Demokrasinin temsil üzerinden biçimlendiği ve devletin özerk bir aygıt olarak siyasal alan içerisinde yer aldığı modern devletlerde, zor aygıtını elinde tutan ordu bürokrasisi demokrasi ile arasındaki mesafeye ve ülkenin demokratik işleyişinin gücüne bağlı olarak siyasal alanın düzeni ve işleyişine müdahalede bulundu. Yapılan araştırmalara göre 2. Dünya Savaşı’ndan sonra dünyada 475 askeri darbe girişimi gerçekleştirildi ve 236 tanesi “amacına” ulaşırken, 239’u ise başarısızlıkla sonuçlandı. Soğuk Savaş sırasında gerçekleşen darbelerin 4’ünden 3’ü askeri darbelerle gerçekleşti. Türkiye siyasi tarihinde darbelerin tamamına yakını askeri darbeler kategorisine girmektedir. Türkiye’de 1960, 1971 ve 1980 yıllarında çeşitli yöntemler ve araçlarla sonuca ulaşan darbeler gerçekleştirilmiştir. Darbe olmayan fakat darbe ile aynı amacı taşıyarak siyasal düzenin yeniden organize edilmesini öngören 28 Şubat 1997 ve 27 Nisan 2007 e-muhtıra girişimleri de söz konudur. 15 Temmuz 2016 tarihinde de darbe girişimi gerçekleştirilmişse de başarısız olmuştur.

Literatüre yerleşik olan askeri darbelerin yanı sıra -“yeni nesil demokrasiye müdahaleler” de denen- siyasal düzene toplumsal meşruiyet aramadan ve farklı yol-yöntemlerle gerçekleşen demokrasiye müdahaleler de söz konusudur. Bu yolla demokrasinin zayıflaması daha az dramatik olsa da aynı ölçüde yıkıcı olabilmektedir. Bu müdahalelerde tanklar yoktur. Anayasa ve demokrasi kurumları yerinde durmaktadır, hala oy verilmektedir ve otokrat yönetimler demokrasiyi koruyor görüntüsü vermektedir. Demokrasiyi yıkmak için gösterilen çabalar ve yasal gazeteler yayına devam etmektedir. Ancak büyük bir manipülasyon sürmekte

ve halk belli bir seviyede eleştirmeye devam etse de devasa vergi ve borç yükü ile uğraşmaktadır.

Bu tarz müdahalelerin iki temel yöntemi vardır. Birincisi, ilgili kanun teklifinin de gerçekleştirmek istediği “kamunun ele geçirilmesi”dir. Yargı sistemi, kolluk kuvvetleri, istihbarat, vergi ve diğer kamu kuruluşlarından oluşan kadroların ele geçirilmesi hükümete bir kalkandan daha fazlasını sağlar. İkinci yöntem de 20 Temmuz OHAL ilanı ve sonrasında çıkarılan KHK’lar sürecinde de gördüğümüz üzere bu tarz müdahalelerin krizlere ihtiyaç duyması ya da kriz icat etmek zorunda olmasıdır. 15 Temmuz darbe girişiminin neden önlenmediği, cumhurbaşkanının darbe girişimini neden eniştesinden öğrendiği, Meclis Darbeyi Araştırma Komisyonuna Genelkurmay Başkanı ve MİT Müsteşarının neden gönderilmediği, Komisyon raporunun neden hala ortada olmadığı gibi çok sayıda kuşku uyandıran durum söz konusudur.

Bu kuşkular giderilmeden ve tüm Türkiye siyaseti darbe karşıtı bir pozisyonda iken “lütfun gereği” olarak ilan edilen 20 Temmuz OHAL’i sonrası Türkiye siyasetindeki gelişmeler demokratik yaşama müdahaleler ile doludur. Bu kapsamda;

Parlamente sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir. AKP ve MHP’nin birlikte şeklini verdiği “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” adlı tek adam rejimi iki partinin oylarıyla Ocak 2017’de mecliste kabul edildi. Sistem değişikliğine 16 Nisan 2017’de gerçekleşen anayasa referandumunda %51,2’ye karşılık %48,8 ile halktan onay çıktı. Referanduma göre, TBMM’nin bir sonraki seçimi ve cumhurbaşkanı seçimi, 3 Kasım 2019’da birlikte yapılacaktı ancak MHP Genel Başkanı Bahçeli demokratik güveni sarsacak bir çıkış daha yaptı. Seçimlere bir buçuk sene olmasına rağmen Bahçeli’nin “3 Kasım 2019’u beklemek mümkün değildir” çağrısı üzerine 24 Haziran 2018’de yeni sistemle ilk cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimleri gerçekleşti. OHAL şartlarında yapılan seçimde, Recep Tayyip Erdoğan ilk turda oyların yüzde 52,6’sını alarak cumhurbaşkanı seçildi. Bu seçim ile birlikte Türkiye’de parlamente demokrasi ortadan kalkarken yürütme gücünün tek bir kişide toplandığı tek adam rejimi başladı. AKP Genel Başkanının karamamelerle ülkeyi yönettiği yeni bir devir başladı. OHAL yetkisi ile ordunun yeniden dizaynı, iktidar ortaklarının lehinde olmak üzere, sağlandı. Yargının -Üst Yargı Dâhil- atamalarında iktidar partisi tek belirleyen konuma geldi. Bu durum AB’in 2018 raporunda da bu konu açıkça eleştirildi: “Özellikle yargının bağımsızlığı konusunda geçen yıl ciddi gerileme yaşanmıştır. Hakimler ve Savcılar Kurulu’nu (HSK) düzenleyen Anayasa değişiklikleri yürürlüğe girmiş ve HSK’nın yürütmeden bağımsızlığını daha fazla zedelemiştir. HSK, büyük çaplı açığa almalar ve hâkim ve savcılarının görev yerlerini değiştirmeye devam etmiştir. Hâkim ve savcılarının işe alım ve terfileriyle ilgili tarafsız, liyakate

dayalı, yeknesak ve önceden tespit edilmiş kriterlerin bulunmamasıyla ilgili endişeleri gidermek adına herhangi bir çaba gösterilmemiştir.”

Demokratik rejimlerde denge-denetleme çerçevelerinden biri olan basın iktidarın kontrolüne girdi. Türkiye'nin son yıllarda demokrasiden uzaklaştığı eleştirilerinin başında basın özgürlüğü geliyor. Uluslararası gazetecilik örgütleri ve düşünce kuruluşlarının raporlarına göre 15 Temmuz sonrasında Türkiye’de basın özgürlüğü iyice daralırken yazılı ve görsel medyanın çok büyük bir bölümü iktidarın doğrudan kontrolü altına girdi. ABD merkezli Freedom House tarafından her yıl hazırlanan Dünya Özgürlükler Raporu’na göre Türkiye artık “özgür” bir ülke değil. Bu raporlara göre medyanın, iktidarın kontrolüne girmesinin sebeplerinden başında basına artan baskı ve tehditler geliyor. Darbe girişiminden sonra medya sahipliğinde yaşanan değişiklikler ile iktidarın kontrolü en üst noktaya ulaştı.

Ve son olarak; Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifinin gerçekleştirmek istediği devlet bürokrasisinin yeniden oluşturulması gerçekleştirilmek istenmektedir.

Bir yandan kamu alanını dönüştürerek iktidarını tahkim etmek isteyen diğer yandan Anayasa ve uluslararası hukuku hiçe sayan bu düzenleme derhal geri çekilmelidir. Masumiyet karinesini fişlemeler üzerinden ihlal eden, yasayla Anayasayı, yandaşlık anlayışı ile liyakati ihlal eden, otoriterleşme yönündeki adımlarla demokratik yaşam isteğini hiçe sayan bu kanun teklifi Türkiye halklarının geleceğine vurulmuş bir darbedir.

Nihayetinde;

Türkiye’de yurttaş hakları, yurttaş-devlet ilişkileri, devletin örgütlenmesi ve bunlarla bağlantılı olarak demokrasi, hukuk, özgürlük gibi değerler açısından tarihsel bir kavşakta olduğumuz, bu kavşağı imleyen de 2-2972 sıra sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifi olduğu açık ve nettir. Bu bağlamda; kanun teklifinde imzası olanlar ve kanun teklifine destek verenler çok da ileride olmayacak bir gelecekte adlarını bu ülkenin temel dinamiklerini tahrip edenler listesinin baş taraflarında görecektir.

MADDE BAZLI DEĞERLENDİRME

Madde 1- Bu madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeleri, kimler hakkında yapılacağını, araştırma konusu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğunu, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağını, hangi mercilerin soruşturma ve araştırma yapacağını, değerlendirme komisyonunu, veri güvenliği ile verilerin saklanma ve silinme sürelerini düzenlenmektedir.

Anayasa Mahkemesi; 26.10.1994 tarihli 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. Maddesine eklenen, güvenlik soruşturması yapan görevlilerin tüm kayıtlara ulaşmasına imkân veren ikinci fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline 19.2.2020 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir. Fakat AKP iktidarı Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bu hukuksuzluğu farklı şekillerde yeniden uygulamaya geçirmek istemektedir.

Madde 2- Bu madde; Değerlendirme Komisyonu, üst kademe kamu yöneticisi, Kurum ve kuruluş olarak tanımlama esaslarını belirten maddedir. Bu madde ile kanunda geçen bazı ifadelerin hangi anlamda kullanıldığı ve hangi kurumları kapsadığı açıklanmıştır.

Bu maddedeki “milli güvenlik” vurgusundan da anlaşıldığı üzere AKP'nin çatışmayı esas alan politikalarının bir devamı olarak kendi parti-devletinin bekasına engel olarak gördüğü riskleri bertaraf etmesinin kurumsal alt yapısı hazırlanmaktadır.

Madde 3- Bu madde ile hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak kişiler belirlenmiştir. Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel, üst kademe kamu yöneticileri, özel kanunları uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulan kişiler ile **milli güvenlik** açısından stratejik önemde olan birim, proje, tesis, hizmetlerde statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın istihdam edilenler hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılması öngörülmektedir.

Öte yandan arşiv araştırmasının ise statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacak herkes için yapılması öngörülmektedir.

“Milli güvenlik açısından stratejik önem” vurgusu ile ucu açık ve muğlak ifadelerde iktidarın kendi yorumuna göre istediği tüm kurumlar üzerinden çalışmak isteyen yurttaşları, anayasal açıdan hukuk dışı uygulamalara maruz bırakması mümkündür. Güvenlik soruşturması gibi uygulamaların doğasında; gizlilik gerektiren ya da hassas sayılan sınırlı ölçüde görevlerde kullanılabilir istisnai bir durum iken, OHAL döneminde olduğu gibi muğlak ifadelerle kapsam içine sokulacak kamu alımlarında olağan ve kapsamlı bir uygulama haline getirilmek istenmektedir.

İlgili maddenin en tartışmalı düzenlemelerinden biri “stratejik önemde” denen bazı özel şirketlerde çalışanların da güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulmasını öngörmesidir. Bu madde kanunlaşır ise devlet-şirket ortaklığı genişleyerek “ticaret-istibdat”

ortaklığından oluşan bir rejimin önünün açılması muhtemeldir. Dolayısıyla “milli güvenlik” üzerinden özel şirket çalışanlarına güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasının öngörülmesi yurttaşlık haklarının ihlal edilmesidir. Anayasa ve uluslararası hukuka açıkça aykırı olan bir düzenlemedir.

Madde 4- Bu madde ile arşiv araştırmasının kapsamı belirlenerek, çeşitli adli sicil kayıtlarının detayları irdelenmektedir. Kamu görevine uygunluğunun araştırılması öngörülmektedir.

Siyasi saiklerle günümüzde birçok kişinin yargı sopsasıyla cezalandırıldığı göz önünde bulundurulursa, bu durum yine iktidarın kendi filtresine takılacak farklı siyasi görüşlerdeki kişilerin önünün kapatılması için bir zemin hazırlamaktadır.

Bu kapsamda, devam eden soruşturmalar, HAGB, takipsizlik gibi çok sayıda yargısal açıdan kesin hüküm doğurmayan durumlar değerlendirmeye tabi tutularak keyfilik sınırlarına sevk edilmektedir. Böylesi bir düzenleme devletin AKP ve iktidar ortakları tarafından yeniden organize edilmesi ve gerçek anlamda kamu alanın partileşmesine, hizipleşmesine yol açmaktadır. Her türlü hukuki bağlayıcı metne ve ilkeye aykırı bir maddedir.

Madde 5- Bu madde ile güvenlik soruşturması kapsamında bakılacak hususlar düzenlenmiştir. Bazı kamu görevlerinin güvenlik soruşturmasına tabi olan kamu görevlilerinin eşi ile birinci derece yakınları ve hısımlarını kapsayacak şekilde araştırma yapılabilmesi öngörülmektedir.

Bu maddenin (c) bendinde belirtilen “*Terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığına*” dair güvenlik soruşturması ifadesi ciddi bir muğlaklık ve öngörülemezlikle beraber, demokrasi ve insan hakları açısından sıkıntılar barındıran bir nitelik taşımaktadır.

İrtibat kavramı neredeyse herkesin aşına olduğu bir kavramdır lakin **iltisak** kavramının hukuk âleminde OHAL ile beraber gelen KHK’lerden önce rastlanmamıştır. İltisak kavramı ile isnat edilen yapılarla net bir şekilde olmasa da, ucundan, köşesinden zoraki ilişkilendirme çabasıyla derdest edilmek istenen muhaliflerin cezalandırılması esas alınmıştır. Böyle sorunlu bir kavramla güvenlik soruşturmalarının esas alınması, her şeyden önce hukuk devleti vasfının korunması açısından ciddi bir sıkıntıdır.

Ayrıca bu madde ile yurttaşlık hakları istihbaratın konusu edilmek suretiyle bir tür istibdat devletinin kapıları sonuna kadar aralanmaktadır.

Bu madde ile güvenlik soruşturmasına tutulan kişi, eşi, birinci derece yakınları veya hısımlarının işlediği bir suçun cezasına maruz kalacaktır. Oysa çağdaş maddi ceza hukukunun en önemli ilkelerinden biri suç ve cezanın şahsiliği ilkesidir. Bu kural gereğince, kişi ancak kendisinin işlediği fiiller nedeniyle sorumlu tutulabilir, başkasının işlediği fiillere iştirak

etmedikçe sorumlu tutulamaz. Suçun şahsiliği ilkesinin açıkça ihlalidir. Yine AYM'nin kararının aksine bir düzenlemedir.

Madde 6- Bu madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mahalli mülki idare amirlikleri tarafından yapılması öngörülmektedir. Burada bu birimlerin işlev ve yetkilerini temellendiren daha önceki maddelerdeki belirsizlik ve öngörülemezlik göz önünde bulundurulduğunda, yetkilendirilen kişi ve kurumların kanunlar çerçevesinde net bir şekilde belirtilen yasama yetkisini kullanmasının önü açılmaktadır.

Kamu alımlarının tümüyle yürütme erkinin yetkisinde olan kurumlara verilmesi erklerin bağımsızlığı ilkesini ihlal etmektedir.

Anayasa'nın 128'inci maddesine göre memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla net bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca idareye ve mülki idare amirliklerine bırakılan düzenleme yetkisinin çerçevesinin kanunla çizilmesi, konuya ilişkin genel ilke ve prensiplerin kanunda belirlenmiş olması gereklidir. İdareye belirsiz yetkiler veren düzenleme yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesinin ihlali anlamına gelir.

Madde 7- Bu madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda ulaşılan verilerin değerlendirilmesinin ilgili kurum ve kuruluşlarda en üst amirin görevlendireceği en az üç kişiden oluşan bir "değerlendirme komisyonu" tarafından yapılması düzenlenmektedir.

Güvenlik soruşturmalarındaki en büyük handikap sübjektif değerlendirmeler de içermesidir. Güvenlik soruşturmalarında irdelenen kriterler; kişinin ahlaki durumunun, sır saklama yeteneğinin ve yabancılarla ilişkisinin tespiti hususları tamamen sübjektif kanaatlere dayanmaktadır. Bu tür bir değerlendirme raporu hazırlayan memurun kendi kişisel bakış açısına göre değişkenlik gösterebilir. Burada yetkilendirilen Değerlendirme komisyonu yapılan değerlendirmenin objektifleştirilmesinde rol oynayabilirse de kişilerin ahlaki normlarından uzak bir değerlendirme olamayacaktır. Nitekim Danıştay'ın bu anlamda ihlal tespit ettiği birçok kararı mevcuttur. Bu nedenle "Değerlendirme Komisyonları" mevcut nitelikleriyle, sübjektif takdire dayanan raporların anayasal hak ve hürriyetlerin ihlal edilmesinin önüne geçmemekte aksine bu ihlallerin çatısı niteliğindedir.

Madde 8- Maddenin birinci fıkrasında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kişinin istihbari faaliyetlere konu olmayan kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilmesi, bu verilere erişmesi, bunların düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine ilişkin tedbirler alınmasını içermektedir. İktidarın, kamu kurumlarına personel alımı öncesi bireyleri, bireylerin ailelerini, çevresini ve irtibatında olduğu kişileri araştırıp not tutması şeklinde ifade

edilebilecek istihbari faaliyetler haricinde kişisel bilgilerinin düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine yönelik düzenleme, iktidarın kamu kurumlarına personel alımında kendine yakın olan bireylerin kamu kurumlarına yerleştirmesi şeklinde okunmaktadır. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir. Özellikle 2016-2018 yıllarındaki OHAL sürecindeki güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ve sonrasında, kendisine yakın olmayan bireylerin kamu kurumlarına girmesini izin vermeyen sayısız örnekler basında yer almıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu kişisel verilerin doğru ve güncel olması esastır. Bu veriler, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılmasını belirtmektedir. Madde de yer alan “Bu veriler, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılır” ifadesi maddenin belirsizliğini açıkça gözler önüne sermektedir. Sınır ve ölçünün çizilmediği, işlenen amacın açıkça ifade edilmemesi, şeffaflık ilkesine aykırı bir durum teşkil etmektedir. İktidarın, 2016-2018 yılları arasındaki OHAL sürecindeki güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması pratikleri ve günümüzde devam eden hukuk tanımamazlık siyaseti, büyük bir endişe kaynağıdır. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde, 24.3.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen genel ilkelere aykırı hareket edilemez. Ancak, millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgiler kişiye verilememesini içermektedir. Madde de yer alan “Ancak, millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgiler kişiye verilemez.” ifadesi daha öncede ifade ettiğimiz üzere, kamu kurumlarına personel alımı öncesi bireyleri, bireylerin ailelerini, çevresini ve irtibatında olduğu kişileri araştırıp not tutması şeklinde ifade edilebilecek istihbari faaliyetler yönelik bilginin verilmemesi, iktidarın kendisine muhalif olan bireyleri kamu kurumlarına yerleşmesinin önüne set koyması açısından kabul edilemez. Ayrıca istihbari nitelikte, herhangi somut bilgi ve belgeye dayanmayan raporlara dayanılarak işlem tesis edilmesi, yapılacak değerlendirmelerin subjektif ve somut olmayan nitelikte olması bakımından, kişinin hakkından mahrum edilmesi hukuka ve anayasaya aykırı olacaktır.

Madde 9- Maddenin birinci fıkrasında, bu Kanunda belirtilen güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler ile değerlendirme komisyonları, veri güvenliğine ilişkin önlemleri alır denmektedir. Bir kişinin hakkının kullanımının iktidarın takdirine bırakılmış olması hakkın özüne doğrudan müdahale anlamına gelmektedir. İktidarın subjektif değeren-

diremesine göre hakkın kullanımına karar verilmesi hakkı fiili olarak ortadan kaldırmaktadır. Güvenlik soruşturmasındaki subjektif değerlendirme kriterleri hakkın kullanımının önüne geçeceğinden hakkın özüne dokunmaktadır. Özellikle soruşturmayı yapan görevliler ya da değerlendirmeyi yapan idarenin anlayış ve görüşüne göre değişebilecek subjektif nitelikteki kararlar kişinin kamu hizmetine girme hakkını ortadan kaldırmaktadır. Bir hakkın kullanımının nihai olarak idarenin takdirine bırakılması hakkı anlamsızlaştıracaktır. Bu bağlamda veri güvenliğinin sağlanması da tehlikeye düşmesi açısından kabul edilemez bir maddedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması işlemlerinin her evresinde gizliliğe uyularak, ilgili bilgi ve belgeler yasal olarak bilmesi gerekenlerden başkasına verilmez ve açıklanmaz denmektedir. Madde de yer alan "...ilgili bilgi ve belgeler yasal olarak bilmesi gerekenlerden başkasına verilmez ve açıklanmaz" ifadesi, bilgi ve belgelerin kimlere verileceğinin açıkça ifade edilmemesi, şeffaflık ilkesine aykırı olmakla birlikte hukuka da aykırı bir durum teşkil etmektedir. Ayrıca idarenin keyfi ve kamu hizmeti gereklerine aykırı olarak aldığı kararların denetlenmesi de mümkün olmayacaktır. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, bu Kanun kapsamında elde edilen kişisel veriler amacı dışında işlenemez ve aktarılamaz denmektedir. Madde de yer alan, "...elde edilen kişisel veriler amacı dışında işlenemez ve aktarılamaz." ifadesi amacın açıkça ifade edilmemesi, şeffaflık ilkesine aykırı olmakla birlikte özellikle iktidarın kendisine yakın olmayan kişilerin verilerini ne amaçla kullanabileceği sorusunu da akla getirmektedir. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir.

Madde 10- Maddede, Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sırasında elde edilen kişisel veriler işleme amacının ortadan kalkması halinde veya her durumda iki yılın sonunda değerlendirme komisyonlarınca silinir ve yok edilir denmektedir. Maddenin üçüncü fıkrasında verilerin işlemine karşı dava açılması halinde karar kesinleşmeden silinemeyeceği ve yok edilemeyeceği ve mahkemenin bu konudaki talepleri, değerlendirme komisyonunun bünyesinde bulunduğu ilgili kurum ve kuruluş tarafından karşılanacağı ifade edilir. Maddede Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sırasında elde edilen kişisel veriler işleme amacının ortadan kalkması halinde değerlendirme komisyonlarınca iki yıl sonunda silineceği denmektedir. 12 Eylül 2010 referandumuyla kabul edilen anayasa değişikliği ile arşiv kayıtlarının silinerek fişlenmenin önünü alınacağına dair vadin 15 Temmuz 2016'da sonra basın aracılığıyla açığa çıktı ki. bu kayıtlar silinmemiş ve halen devlet arşivinde tutulmuştu.

Yine 2012 yılında basında yer alan bir haberde; Polisin kalabalık bir ortamda kimlik kontrolü yaparken kızının önünde “sen hırsızlık yapmışsın” dediği S.K. adlı baba ve havalimanında çekilecek bir dizi sahnesine uyuşturucu suçundan kaydı olduğu gerekçesiyle içeri alınmayan A.C.A adlı oyuncunun TBMM’ye yaptığı başvurular, “ömür boyu ve öldükten sonra fişlemeyi” açığa çıkarttı. Adli Sicil Arşivi ve UYAP Bilgi Sistemi dışında, emniyet ve jandarmanın yıllardır kendilerine özgü oluşturduğu ikinci bir fişleme sistemi ile kayıtları sakladığı da bu şekilde anlaşılıyordu. Yakın bir zaman dilimi içerisinde arşiv kayıtlarına dair yaşanan bu gelişmeler 10. Madde ile kayıt altına kişisel bilgiler ile yaşanabilecek fişlenme tehlikesini gözler önüne sermektedir. 10. Maddenin ruhu iki devlet anlayışının ruhunu bizlere yansıtmaktadır. Yandaşlar istediği kamu kurumuna rahatlıkla girebiliyorken, muhalif kimlikteki insanların kamu kurumlarına alımını imkânsız hale getirerek geleceğinin ipotek altına alınması için getirilen bu kanun teklifi ile ikili devlet anlayışının yasal boyuttaki inşası bu şekilde oluşturulmaktadır. Bu bağlamda 10. Maddenin kabul edilmesi mümkün değildir.

Madde 11- Maddenin birinci fıkrasında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili suç işlenmesi halinde, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde 6698 sayılı Kanunun 17 nci madde hükümleri uygulanır denmiştir. 6698 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci fıkrasında “Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 ıncı madde hükümleri uygulanır” denmekte, ikinci fıkrası ise “Bu Kanunun 7 nci maddesi hükmüne aykırı olarak; kişisel verileri silmeyen veya anonim hâle getirmeyenler 5237 sayılı Kanunun 138 inci maddesine göre cezalandırılır” demektedir. 5237 sayılı Kanunun 138 inci maddesinin birinci fıkrası ise Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir” demektedir. Maddelerden de anlaşılacağı üzere kişisel verilerle ilgili işlenen suçlarda ne yazık ki önleyici veya caydırıcı bir ceza olmadığı gibi verilen ceza ile adeta kişisel verilerle ilgili işlenecek suçlara yönelik bir teşvik görülmektedir. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili kabahat işlenmesi halinde 6698 sayılı Kanunun 18 inci madde hükümleri uygulanır denmektedir. 6698 sayılı Kanunun 18 inci maddesinde yer alan hükümlerin para cezası şeklinde olması önceki maddede de belirttiğimiz üzere ne yazık ki önleyici veya caydırıcı bir ceza olmadığı gibi verilen ceza ile

adeta kişisel verilerle ilgili işlenecek suçlara yönelik bir teşvik görülmektedir. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir.

Madde 12- Maddede, devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak birimler ve değerlendirme komisyonlarının oluşumu, değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esaslar ile uygulamaya ilişkin diğer hususlar Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak yönetmelik ile düzenlenir denmektedir. 2017 yılında Anayasa’da yapılan değişiklik ile 24 Haziran 2018 yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi sonucunda partili Cumhurbaşkanı olarak seçilen Recep Tayyip Erdoğan, o tarihten bugüne kadar, imzasını attığı birçok yasa değişikliği ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle tartışma yaratmıştır. Yapılan yasa değişiklikleri ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle muhalefeti boğan ve demokrasiden gittikçe uzaklaşıp daha da otoriter bir yapıya bürünen Cumhurbaşkanı tarafından güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının usul ve esaslarını yürürlüğe koyacak olması hukuka aykırı bir durumdur. Bu açıdan kabul edilmesi mümkün olmayan bir maddedir.

Madde 13- Madde değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümleri düzenlemektedir. İkinci fıkrada askeri okullar ve öğrencilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması düzenlenmektedir. Bu madde de önceki maddeler gibi kabul edilemezdir.

Kanun teklifine gerek muhalefetin gerekse de ilgili sivil toplumun en kapsamlı eleştirilerden biri güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının geniş-sınırları belirsiz kapsamlı olmasıdır. Komisyon görüşmelerinde bu husus bilahare dile getirilmesine rağmen AKP tarafından maddeye eklene eklerle eleştirilerin tam tersi istikamette eklemeler yapılmıştır.

Anayasa, uluslararası hukuk ve yasalara aykırı olan bu düzenleme devlet-parti bütünleşmesinin sağlanmasına yönelik otoriter-ayrımçı bir düzenlemedir.

Madde 14- Bu madde ile 4045 sayılı Kanuna yapılan atıfların, Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması kanun teklifine yapılması düzenlenmiştir.

Hasan Özgüneş
Şırnak

Zeynel Özen
İstanbul

MUHALEFET ŞERHİ

2/2972 esas sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu teklifine ilişkin muhalefet şerhimizdir.

KANUN TEKLİFİ ÜZERİNE USULEN DEĞERLENDİRME

Millet egemenliğinin temsil makamı Gazi Meclis çatısı altında bulunan her siyasi parti ve her milletvekili vatandaşlarımızın daha iyi haklar elde etmesine hizmet etmek için gayret göstermeye söz vermiştir. Milletimize verdiğimiz söz; kaliteli bir yasama faaliyeti, uzlaşmacı ve müzakereci bir parlamento işlerliği ve herkes için adili ve eşiti arayan bir kanun yapma aklını benimsemektir. Şüphesiz Türkiye Büyük Millet Meclisi gücünü milletten alan en büyük kurumdur. İYİ Parti Grubu olarak güçlendirilmiş parlamenter sistem vurgusunda bulunuyor olmanın da temelinde bu yemine bağlılık ve milletimizin temsilinin topyekün yansımına duyduğumuz inanç olduğunu defalarca dile getirdik ve dile getirmeye devam ediyoruz.

AK Parti grubu tarafından hazırlanan bu teklif esas komisyonu İçişleri Komisyonu, tali komisyonu ise Adalet Komisyonu olmak üzere bu komisyonlara havale edilmiştir. Bu kanun teklifinin görüşülmesi sürecinde tali komisyonunda herhangi bir görüşme yapılmamış sadece İçişleri Komisyonu'nun rapor oluşturması beklenmiştir. TBMM İçtüzüğü Madde 23 ve Madde 34 Tali Komisyonların içerik itibarıyla teklifi görüşmelerine imkan vermektedir. Ancak iktidar grubu elinde bulundurduğu çoğunluğun verdiği irade ile bu yönde bir yasama hakkını işler kılmayı tercih etmemiştir. Teklif içerik itibarı ile Adalet Komisyonunda da görüşülmeli ve uzmanlık alanları dahilinde mesleki bilgiye sahip bu komisyon milletvekilleri tarafından da incelenmeliydi. Ayrıca söz konusu teklifin anayasayı ilgilendiren düzenlemeler ve değişiklikler içerdiği de açıkça görülmektedir. Teklifin Anayasa Komisyonu tarafından da incelenip bir rapor oluşturularak sonuçlandırılması parlamentomuzun yasama kalitesine katkı sunacak bir işleyiş olabilirdi. Nitelikli yasa yapma faaliyeti uzlaşma, müzakere, istişare ile kazanılır ve güçlenir. Teklif komisyon görüşmeleri sonucunda muhalefet partilerinin tüm istek ve önerilerine rağmen bir madde üzerinde ekleme yapılarak ve hiçbir maddede değişiklik yapılmadan kabul edilmiştir. Bu şunu göstermektedir ki iktidar partisi grubunun getirdiği bu teklif çoğulcu ve müzakereci yasama faaliyeti anlayışından uzak bir algının ürünüdür.

KANUN TEKLİFİ ÜZERİNE GENEL DEĞERLENDİRME

2/2972 esas sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu teklifi ile; arşiv araştırmasının ve güvenlik soruşturmasının statü veya çalıştırma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar hakkında yapılması, arşiv araştırmasının kapsamının belirlenmesi ile güvenlik soruşturmasında arşiv araştırmasına ek olarak tespit edilecek hususların belirlenmesi, araştırma ve soruşturma neticesinde elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda en üst amirin görevlendireceği en az üç kişiden oluşan bir değerlendirme komisyonunun kurulması ile komisyonun kendisine iletilen verilere ilişkin nesnel ve gerekçeli değerlendirmelerini atamaya yetkili amire yazılı olarak sunma zorunluluğu, kişinin istihbari faaliyetlere konu olmayan kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilmesi ile bu verilere erişmesine, bunların düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine ilişkin tedbirlerin alınması, araştırma ve soruşturmaya esas alınan kişisel verilerin doğru ve güncel olmasının gözetilmesi, kişisel verilerin işlendikleri amaçla bağlantılı, ölçülü ve sınırlı olarak kullanılması, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununda belirtilen genel ilkelere aykırı hareket edilmemesi, veri güvenliğine ilişkin önlemlerin alınması, elde edilen kişisel verilerin işleme amacının ortadan kalkması hâlinde veya her durumda iki yılın sonunda değerlendirme komisyonlarınca silinmesi ve yok edilmesi, verilerin değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili suç işlenmesi hâlinde ve fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde 6698 sayılı Kanunun 17 nci; kabahat gerektirmesi hâlinde ise 18 inci madde hükümlerinin uygulanması, Milli Savunma Üniversitesine bağlı enstitülerde öğrenim göreceklere hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması öngörülmektedir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı "Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" ile düzenlenmiş; uygulaması ise 14/2/2000 tarihli "Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği" ile belirlenmiştir.

4045 sayılı Kanun öncesinde "güvenlik soruşturması" uygulaması hukuki dayanaktan yoksun olması nedeniyle "niteliği" tartışma konusu olmuştur. Konuyla ilgili yasal bir düzenleme yapılmadan genelge, yönerge, Bakanlar Kurulu Kararnameleri ve yönetmelikler ile düzenlenmiş, Bu nedenle herhangi bir kanuni dayanağı bulunmayan uygulamalar Anayasa'ya ve kanuna aykırı nitelik taşımaktaydı.

Yasal dayanağı olmayan güvenlik soruşturması uygulamaları Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 111 sayılı Ayrımcılık Sözleşmesi'nin 4'üncü maddesine dayandırılmaya çalışılmıştır. Maddeye göre, “Devletin güvenliğine hanel getiren faaliyetlerden ötürü muhik sebeplerle zanlı bulunan veya bu faaliyetlere girişen bir şahıs hakkında alınan tedbirler, ilgili kişinin milli tatbikata uygun olarak kurulmuş olan yetkili bir makama başvurma hakkı saklı kalmak şartıyla, ayırım sayılmaz.” Oysa maddenin amacı bu tür uygulamalara dayanak olmak değil hukuka aykırı ve keyfi uygulamaların önüne geçmektir. Zira ILO'ya göre, devletin güvenliğine ilişkin tedbirlerin açık olarak tanımlanması gerekir. Sadece yargı yolunun açık olması başlı başına yeterli değildir. İkinci olarak, güvenlik soruşturması gibi uygulamalar gizlilik gerektiren ya da devletin güvenliği açısından hassas sayılan görevlerle sınırlı kalmalıdır. Güvenlik soruşturması uygulaması genel bir uygulama haline gelmemelidir. Diğer bir ilke ise kişinin itiraz hakkının olmasıdır. Bu ise savunma hakkının en temel halidir. Son olarak, hukuka aykırı uygulamalar neticesinde hak kaybına uğrayanların zararı tazmin edilmelidir.

Bu dönemde mahkemeler, güvenlik soruşturması uygulamasını hukuki dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle doğrudan hukuka aykırı kabul etmemişlerdir. Bunun yerine her dava özelinde ayrı değerlendirme yaparak güvenlik soruşturması raporlarındaki hususların güvenilirliği, kanıtlara bağlanması, objektif nitelik taşıması gibi konuları tartışmışlardır. İstihbari bilgilere dayalı, nesnel olgulara dayanmayan veya soyut nitelikteki soruşturma raporlarına itibar edilmeyerek işleme gerekçe olamayacağı kabul edilmiştir.

Güvenlik soruşturması uygulaması önceden konu ile alakasız ve Resmi Gazete'de yayımlanmayan “Sabotajlara Karşı Koruma ve Sabotajları Önleme” başlıklı 30/4/1953 tarihli ve 4/658 sayılı Bakanlar Kurulu kararına dayandırılırken, 30/4/1964 tarihli 4/685 sayılı “Güvenlik Soruşturması” başlıklı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile düzenlenmiştir. Böylece güvenlik soruşturması terimi mevzuata girmiştir.

Çeşitli genelge ve yönergelerin ardından konuyla ilgili 4/3/1986 tarihli bir yönetmelik çıkarılmıştır. Fakat bu yönetmelik Resmi Gazete'de yayımlanmış, kamuya hiçbir şekilde duyurulmamıştır. Bu gerekçe ile ilgili yönetmelik iptal edilmiştir. Bunun üzerine 8/3/1990 tarihinde “Güvenlik Soruşturması Yönetmeliği” başlıklı yeni bir yönetmelik çıkarılmış, ancak bu yönetmelik herhangi bir kanuni düzenlemeye dayandırılmamıştır. Bu dönemde güvenlik soruşturması uygulaması askeri personel ve emniyet personel alımından kamuda işçi istihdamına kadar geniş bir çerçevede uygulanmıştır.

Güvenlik soruşturması uygulamasının kanuni düzenlemeye kavuşması ancak 1994 yılında 4045 sayılı Kanun'la mümkün olmuştur. 8/3/1990 tarihli Güvenlik Soruşturması

Yönetmeliği'nin kanuna aykırı olmayan hükümleri 14/2/2000 tarihli Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin çıkarılmasına kadar uygulanmaya devam etmiştir.

Olağan dönemlerde yapılan çeşitli düzenlemelerin yanında olağanüstü hal ve sıkıyönetim durumlarında da sakıncalı görülen personele uygulanacak düzenlemeler yapılmıştır. 425 sayılı OHAL KHK'sının 4/g maddesi olağanüstü hal valisine, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 2 nci maddesinin 8 inci fıkrasında sıkıyönetim komutanına "sakıncalı" görülen personelin görev yerinin değiştirilmesi ve görevden uzaklaştırılmasına ilişkin yetkiler tanımıştır.

15/7/2016 tarihindeki **darbe girişimi** sonrasında ilan edilen olağanüstü hal sürecinde çıkarılan OHAL KHK'ları ile "terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan" kamu personeli ya doğrudan olağanüstü hal kanun hükmünde kararname ile ya da yetkili kılınan mercilerce kamu görevinden çıkarılmıştır. Bunun yanında benzeri bir girişimin önüne geçmek için kamu kurumlarında istihdam edilecek personelin işe alınması sürecine ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. (Bu kapsamda yapılan düzenlemeler tek bir OHAL KHK'sı ile değil çeşitli KHK'larda yer almıştır.)

Anayasa'nın 119, 120, 121 ve 122'nci maddelerinin 21/01/2017 tarihli ve 6771 sayılı Anayasa değişikliği ile değiştirilmesinden önce olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilanı durumunda Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda kanunun hükmünde kararname çıkarabilmekteydi 15 Temmuz darbe girişiminin hemen sonrasında 20 Temmuz 2016 tarih ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması" gerekçesiyle tüm ülkede doksan günlük "olağanüstü hal" ilan edilmiştir. Daha sonra üçer ay uzatma ile yedi kez uzatılan olağanüstü hal 19 Temmuz 2018'de tekrar uzatılmayarak sona ermiştir. Bu dönemde toplam 32 OHAL KHK'sı çıkarılmış ve çeşitli konularda düzenlemeler yapılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulamasına ilişkin düzenlemeler de bu dönemde OHAL KHK'ları ile yapılmıştır. Yapılan düzenlemelerin OHAL KHK'sı olması nedeniyle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulaması açısından yeni bir hukuki dayanak sorunu ortaya çıkmıştır.

OHAL KHK'ları olağan dönem KHK'larının bağlı olduğu sınırlamalara bağlı değildir. OHAL KHK'sı için yetki kanununa gerek yoktur. Fakat OHAL KHK'ları sınırsız da değildir OHAL KHK'larının ilk sınırı Anayasa'nın 15 inci maddesinde temel hak ve hürriyetlerin kullanımının durdurulmasına ilişkin sınırlamadır İkinci sınırlama ise Anayasa'nın 212/3 ve

122/2'nci maddelerinde belirtilen sıkıyönetim ve olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda çıkarılabilme şartıdır.

Olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda düzenleme yapılması kuralı olağanüstü halin ilan sebebiyle doğrudan ilgilidir. Olağanüstü halin varlığını gerektiren sebepler yapılacak düzenlemelerin kapsamını da belirlemektedir. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin bozulması nedeniyle ilan edilen olağanüstü halde alınacak tedbirler şiddet olaylarının önüne geçmeye yönelik olmalıdır. Bu açıdan OHAL KHK'ları ile kamu personeline veya adaylarına, kadroya geçecek taşeron işçilere veya özel güvenlik personeline ilişkin güvenlik soruşturması veya arşiv araştırması şartlarının getirilmesi olağanüstü halin gerekleri açısından tartışmaya açıktır.

Anayasa Mahkemesi 19/2/2020 tarihli (E.2018/163 K.2020/139) Kararında; *güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerin, bu kapsamda bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden bilgi ve belge almaya, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171inci maddesi ve 231inci maddesinin kapsamında tutulan kayıtlara ulaşmaya, Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma sonuçlarını, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ile kesinleşmiş mahkeme kararlarını almaya yetkili olduklarını öngören kuralın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.*

Kamu hizmetleri yürütülmesi kamu görevlileri eliyle sağlanmaktadır. Kamu hizmetlerinin gereği sunulması ve hukuka uygun bir şekilde yürütülmesi için bu görevlere uygun kişilerin seçilmesi gerekliliği tartışılmaz bir gerçekliktir. Bu seçimi yapabilmek için başvuru yollarından biri de güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulamasıdır.

"Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması" kişinin kamu hizmetine alınmasında sakınca olup olmadığına ilişkin yapılan soruşturma ve araştırmadır. Bu soruşturma ve araştırma neticesinde idare, kamu görevlisi olarak kabul edeceği kişinin, kamu hizmetini görmek için yeterli güvenilirlikte olup olmadığına karar vermektedir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması devlete, Anayasa ve kanunlara bağlılık içinde ve bunlara uygun olarak kamu hizmetini yürütecek kişinin araştırılmasıdır.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması uygulaması için çeşitli gerekçe ve dayanaklar ileri sürülebilir. İlk olarak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre kamu görevlilerinin ödev ve sorumluluklarından biri "Anayasaya ve devlete bağlılık" ve "tarafsızlık"tır (md 6, md 7).

Kamu görevlilerinin; Anayasa ve kanunlara uygun hareket etmesi, tarafsız olması, yetkilerini kötüye kullanmaması, görev dolayısıyla elde ettiği bilgileri devlet aleyhine kullanmaması gereklidir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, emniyet personeli vb. "özel nitelik" taşıyan kamu görevlilerinin görevleri gereği daha yoğun bir araştırmaya tabi tutulmaları makul kabul edilebilir bir olgudur.

Türkiye'nin imzalamış olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 111 sayılı "Ayrımcılık Sözleşmesi"nin 4'üncü maddesi "*devletin güvenliğine halel getiren faaliyetlerden ötürü muhik sebeplerle zanlı bulunan veya bu faaliyetlere giren bir şahıs hakkında alınan tedbirler*"in ayırım sayılmayacağını ifade etmiş bulunmakla birlikte kişilerin bağımsız mahkemelerde haklarını arayabilmeleri Sözleşme tarafından teminat altına alınmıştır.

İkinci olarak, kamu hizmetini yürütecek personelin "kamu hizmetini gerektiği gibi sunulmasını sağlayacak nitelikte" olması hususudur. Kamu hizmetinin verimli ve tatmin edici sunulmasının önüne geçecek kişilerin kamu görevine getirilmemesi de kabul edilebilir bir durumdur. Kamu hizmetine girme hakkının görevin gerektirdiği nitelikler gereğince sınırlanabilmesi bu durumun bir ifadesidir. Ancak bu tür bir soruşturmanın ve değerlendirmenin "objektif nitelik taşıması" ve "kamu hizmetine girme hakkını ortadan kaldıracak nitelikte olmaması" gerekir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı "Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" ile düzenlenmiş; uygulaması ise 14/2/2000 tarihli "Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği" ile belirlenmiştir.

Söz konusu Yönetmelik'e göre "arşiv araştırması"; kişinin *kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının, kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerinde ilişkisi ile adli sicil kaydının ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının mevcut kayıtlardan saptanmasını* ifade etmektedir.

"Güvenlik soruşturması" kişinin *kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının, kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerinde ilişkisi ile adli sicil kaydının ve hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının, yıkıcı ve bölücü faaliyetlerde bulunup bulunmadığının, ahlaki durumunun, yabancılar ile ilgisinin ve sır saklama yeteneğinin mevcut kayıtlardan ve yerinden araştırılmak suretiyle saptanması ve değerlendirilmesi* şeklinde tanımlanmıştır.

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi güvenlik soruşturması, arşiv araştırması kapsamında yapılacak araştırmaları da içermektedir. "Arşiv araştırması" kişinin aramı aranmadığı, adli sicil durumu ve hakkında bir sınırlama olup olmadığı gibi "objektif" olarak tespit edilebilen hususları içermektedir. "Güvenlik soruşturması" ise bu hususların yanında subjektif değerlendirmeleri de içeren uygulamalar barındırmaktadır. Kişinin ahlaki durumunun, sır saklama yeteneğinin ve yabancılarla ilişkisinin nasıl olduğunun tespiti gibi hususlar tamamen "subjektif" kanaatlere dayanan tespitlerdir.

Bu subjektif içeriği nedeniyle güvenlik soruşturması usulü ayrıca bir değerlendirme aşamasını içermektedir. Kurulan değerlendirme komisyonu tarafından yapılacak değerlendirmeler kişi hakkında oluşabilecek "subjektif" görüşün "objektif" hale getirilmesinin amaçlandığı düşünülmektedir.

Güvenlik soruşturması kapsamında yapılacak incelemenin; mevcut kayıtlardan ve yerinde inceleme ile yapılacağı, "yerinde inceleme"nin kişinin ikamet ettiği ve/veya nüfusa kayıtlı olduğu yerlerde olacağı, bu incelemenin, soruşturma yapan personelin kişisel kanaatine ve kişinin yaşadığı yerin ahlak normlarına bağlı olacağı, kişinin yaşadığı çevresinden, mahallesinden, komşularından aldığı duyuların raporlaştırılmasının yerinden inceleme kapsamında olması durumunda, böyle bir araştırmadan elde edilen bilgilerin nesnellikten uzak olmasının kaçınılmaz olacağı gerekçesiyle yerinden inceleme raporlarının güvenlik soruşturmalarının "olumsuz" olmasında temel gerekçe olmaması gerekir.

4045 sayılı Kanun'un 1inci maddesine göre, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması; kamu kurum ve kuruluşlarında, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler ile Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel hakkında yapılır. Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak merciler ve üst kademe yöneticilerinin kimler olduğu Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulacak yönetmelik ile düzenlenecektir. "

Bu madde ile güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasındaki amaç ve kimler hakkında uygulanacağı belirlenmiştir. Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personelin güvenlik soruşturmasına tabi olduğu açıkça belirlenirken gizlilik dereceli birimlerde çalışacak personel açısından bir belirleme yoktur. Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları; varsa, gizlilik dereceli birim ve kısımlarıyla görevlerin neler olduğunu belirleyen gizlilik dereceli "yönerge"lerini yürürlüğe koyacakları ve güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapacak makamlara gönderecekleri düzenlenmiştir. **Gizlilik derecesini belirlevip güvenlik soruşturmasını uygulamak idareye kalmaktadır.**

İncelemeye konu kanun teklifinde de genel hatlarıyla bir düzenleme öngörülmekte "Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak birimler ve değerlendirme komisyonlarının oluşumu, değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esaslar ile uygulamaya ilişkin diğer hususlar Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak..." **yönetmeliğe bırakılmıştır.**

Oysa **Anayasa'nın 128'inci maddesine göre**; memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ayrıca idareye bırakılan düzenleme yetkisinin çerçevesinin kanunla çizilmesi, konuya ilişkin genel ilke ve prensiplerin kanunda belirlenmiş olması gereklidir. İdareye belirsiz yetkiler veren düzenleme "yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesinin" ihlali niteliğindedir.

Sübjektif ve belirsiz uygulamalardan kaçınılarak şeffaf, kişilerin erişimine açık, hukukun genel ilkelerine ve hakkaniyete uygun bir soruşturma usulü belirlenmelidir. Elde edilen bilgi ve belgelerin saklanması hususu ayrıca önem arz etmektedir. Bu bilgilerin herhangi bir grup, cemaat vb. paralel oluşumlara servis edilmemesi, güvenlik soruşturmasının bir "güvenlik servis aracı"na dönüşmemesine dikkat edilmesi gerekir.

TEKLİFİN MADDELERİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

“Hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacaktır

MADDE 3- (1) Arşiv araştırması, statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar hakkında yapılır.

(2) Kurum ve kuruluşlarda, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler ile Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve **istihbarat teşkilatlarında** çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel, üst kademe kamu yöneticileri, özel kanunları uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulan kişiler ile milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis, hizmetlerde statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın istihdam edilenler hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması birlikte yapılır.”

Yukarıda teklif edilmekte olunan madde içeriğinde muğlaklık vardır.

Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik teşkilatları haricinde istihbarat faaliyetleri ile görevli ve yetkili olan kurum Milli İstihbarat Teşkilatı’dır. Çoğul olarak kullanılan istihbarat teşkilatları ifadesi bir dönem hukuki dayanağı olmayarak Cumhurbaşkanlığı bünyesinde kurulduğu ileri sürülen defacto istihbarat birimlerini akla getirmektedir. Kanunun bu hususta daha açık olması faydalı olacaktır.

“Güvenlik soruşturması

MADDE 5- (1) Güvenlik soruşturması, arşiv araştırmasındaki hususlara ilave olarak kişinin;

- a) Görevin gerektirdiği niteliklerle ilgili kolluk kuvvetleri ve istihbarat **ünitelerindeki** olgusal verilerinin,
- b) Yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkisinin,
- c) Terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığının,

mevcut kayıtlardan ve kişinin görevine yansıtacak hususların denetime elverişli olacak yöntemlerle yerinden araştırılmak suretiyle tespit edilmesidir. Güvenlik soruşturmasına görevin gerektirdiği niteliklere etkisi yönüyle kişinin eşi ile birinci derece kan ve sıhri hısımları da dâhil edilir.”

Ünite ibaresi literatüre uygun değildir. “ilgili kuruluşların istihbarat birimlerindeki” ifadesi daha uygun olacaktır.

“Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapacak birimler

MADDE 6- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, **Emniyet Genel Müdürlüğü** ve mahalli mülki idare amirlikleri tarafından yapılır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler, kendilerine iletilen taleple sınırlı olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden gerekli bilgi ve belgeler ile bu Kanununun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendi kapsamındaki karar ve kayıtları almaya yetkilidir.

(3) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerde yetkilendirilmiş personel, hukuka aykırı olarak elektronik ortamda veya bilgisayar loglarında kişisel verilerle ilgili sorgulama yapamaz, log kayıtlarını değiştiremez veya silemez, bu şekilde elde edilen bilgileri paylaşamaz veya yayın yoluyla duyuramaz. Görevi gereği öğrendiği veya edindiği kişisel bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilerle paylaşamaz ya da basın ve yayın kuruluşlarına veya diğer iletişim kanallarına veremez. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler tarafından bu hususlara ilişkin gerekli tedbirler alınır.”

Teklifin bu maddesinin 1 inci fıkrasındaki Emniyet Genel Müdürlüğünden kasıt muhtemelen Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığıdır. Özellikle PKK konusunda en geniş arşiv ve istihbarata sahip olan Jandarma Genel Komutanlığının sistemin dışında tutulması yanlış olmuştur. Bu sebeple İçişleri Bakanlığı ibaresinin ikame edilmesi söz konusu eksikliği giderecektir.

“Kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeler

MADDE 8- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kişinin istihbari faaliyetlere konu olmayan kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilmesi, bu verilere erişmesi, bunların düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine ilişkin tedbirler alınır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu kişisel verilerin doğru ve güncel olması esastır. Bu veriler, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılır.

(3) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen genel ilkelere aykırı hareket edilemez. Ancak, **millî savunma, millî güvenlik, kamu**

güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgiler kişiye verilemez.”

Millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgilerin atamaya konu kişiye verilemeyeceği hususu uygulamada keyfiyete yol açabilir. Zira, bahse konu sebeplerle ataması yapılmayacak kişinin isnadı ve gerekçesini öğrenebilmesi gerekmektedir.

Mehmet Metanet Çulhaoğlu
Adana

30.06.2020
Ahmet Çelik
İstanbul

KIRIKKALE MİLLETVEKİLİ RAMAZAN CAN
VE 64 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**GÜVENLİK SORUŞTURMASI VE ARŞİV
ARAŞTIRMASI KANUNU TEKLİFİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanun, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeleri, kimler hakkında yapılacağını, araştırma konusu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğunu, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağını, hangi mercilerin soruşturma ve araştırma yapacağını, değerlendirme komisyonunu, veri güvenliği ile verilerin saklanma ve silinme sürelerini düzenlemektedir.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

a) Değerlendirme Komisyonu: Güvenlik soruşturması veya arşiv araştırması sonucunda elde edilen kişisel verilerin göreve atanma yönünden değerlendirildiği komisyonu,

b) Kurum ve kuruluş: Güvenlik soruşturması veya arşiv araştırması yapılmasını talep eden kamu kurum ve kuruluşları ile milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis ve hizmetleri yerine getiren diğer kurum ve kuruluşu,

c) Üst kademe kamu yöneticisi: Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile atanmalarına ilişkin usul ve esaslar üst kademe kamu yöneticisi olarak belirlenmiş olanı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

**Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması
Hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv
araştırması yapılacaktır**

MADDE 3- (1) Arşiv araştırması, statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar hakkında yapılır.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**GÜVENLİK SORUŞTURMASI VE ARŞİV
ARAŞTIRMASI KANUNU TEKLİFİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanun, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilerin kullanılmasına ilişkin temel ilkeleri, kimler hakkında yapılacağını, araştırma konusu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğunu, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağını, hangi mercilerin soruşturma ve araştırma yapacağını, değerlendirme komisyonunun oluşumu ve çalışma usul, esaslarını, veri güvenliği ile verilerin saklanma ve silinme sürelerini düzenlemektedir.

Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunda geçen;

a) Değerlendirme Komisyonu: Güvenlik soruşturması veya arşiv araştırması sonucunda elde edilen kişisel verilerin göreve atanma yönünden değerlendirildiği komisyonu,

b) Kurum ve kuruluş: Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmasını talep eden kamu kurum ve kuruluşları ile milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis ve hizmetleri yerine getiren diğer kurum ve kuruluşu,

c) Üst kademe kamu yöneticisi: Atanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile üst kademe kamu yöneticisi olarak belirlenen, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

**Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması
Hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv
araştırması yapılacaktır**

MADDE 3- (1) Arşiv araştırması, statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın ilk defa veya yeniden memuriyete yahut kamu görevine atanacaklar hakkında yapılır.

(Kırıkale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Kurum ve kuruluşlarda, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler ile Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ve ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel, üst kademe kamu yöneticileri, özel kanunları uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulan kişiler ile milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis, hizmetlerde statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın istihdam edilenler hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması birlikte yapılır.

Arşiv araştırması

MADDE 4 - (1) Arşiv araştırması;

- a) Kişinin adli sicil kaydının,
 - b) Kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının,
 - c) Kişi hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının,
 - ç) Kişi hakkında kesinleşmiş mahkeme kararları ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin beşinci ve 231 inci maddesinin onüçüncü fıkraları kapsamında alınan kararlar ile kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların,
 - d) Hakkında kamu görevinden çıkarılma ya da kesinleşmiş memurluktan çıkarma cezası olup olmadığının,
- mevcut kayıtlardan tespit edilmesidir.

Güvenlik soruşturması

MADDE 5- (1) Güvenlik soruşturması, arşiv araştırmasındaki hususlara ilave olarak kişinin;

- a) Görevin gerektirdiği niteliklerle ilgili kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki olgusal verilerinin,

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(2) Kurum ve kuruluşlarda, yetkili olmayan kişilerin bilgi sahibi olmaları halinde devlet güvenliğinin, ulusal varlığın ve bütünlüğün, iç ve dış menfaatlerin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgelerin bulunduğu gizlilik dereceli birimler ile Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, jandarma, emniyet, sahil güvenlik ve istihbarat teşkilatlarında çalıştırılacak kamu personeli ile ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalışacak personel, üst kademe kamu yöneticileri, özel kanunları uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulan kişiler ile milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis, hizmetlerde statüsü veya çalışma şekline bağlı olmaksızın istihdam edilenler hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması birlikte yapılır.

Arşiv araştırması

MADDE 4 - (1) Arşiv araştırması;

- a) Kişinin adli sicil kaydının,
 - b) Kişinin kolluk kuvvetleri tarafından halen aranıp aranmadığının,
 - c) Kişi hakkında herhangi bir tahdit olup olmadığının,
 - ç) Kişi hakkında kesinleşmiş mahkeme kararları ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin beşinci ve 231 inci maddesinin onüçüncü fıkraları kapsamında alınan kararlar ile kişi hakkında devam eden veya sonuçlanmış olan soruşturma ya da kovuşturmalar kapsamındaki olguların,
 - d) Hakkında kamu görevinden çıkarılma ya da kesinleşmiş memurluktan çıkarma cezası olup olmadığının,
- mevcut kayıtlardan tespit edilmesidir.

Güvenlik soruşturması

MADDE 5- (1) Güvenlik soruşturması, arşiv araştırmasındaki hususlara ilave olarak kişinin;

- a) Görevin gerektirdiği niteliklerle ilgili kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki olgusal verilerinin,

(Kırıkale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

b) Yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkisinin,

c) Terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığının,

mevcut kayıtlardan ve kişinin görevine yansiyacak hususların denetime elverişli olacak yöntemlerle yerinden araştırılmak suretiyle tespit edilmesidir. Güvenlik soruşturmasına görevin gerektirdiği niteliklere etkisi yönüyle kişinin eşi ile birinci derece kan ve sıhri hısımları da dâhil edilir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapacak birimler

MADDE 6- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mahalli mülki idare amirlikleri tarafından yapılır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler, kendilerine iletilen taleple sınırlı olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden gerekli bilgi ve belgeler ile bu Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendi kapsamındaki karar ve kayıtları almaya yetkilidir.

(3) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerde yetkilendirilmiş personel, hukuka aykırı olarak elektronik ortamda veya bilgisayar loglarında kişisel verilerle ilgili sorgulama yapamaz, log kayıtlarını değiştiremez veya silemez, bu şekilde elde edilen bilgileri paylaşamaz veya yayın yoluyla duyuramaz. Görevi gereği öğrendiği veya edindiği kişisel bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilerle paylaşamaz ya da basın ve yayın kuruluşlarına veya diğer iletişim kanallarına veremez. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler tarafından bu hususlara ilişkin gerekli tedbirler alınır.

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

b) Yabancı devlet kurumları ve yabancılarla ilişkisinin,

c) Terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığının,

mevcut kayıtlardan ve kişinin görevine yansiyacak hususların denetime elverişli olacak yöntemlerle yerinden araştırılmak suretiyle tespit edilmesidir. Güvenlik soruşturmasına görevin gerektirdiği niteliklere etkisi yönüyle kişinin eşi ile birinci derece kan ve sıhri hısımları da dâhil edilir.

Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapacak birimler

MADDE 6- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve mahalli mülki idare amirlikleri tarafından yapılır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler, kendilerine iletilen taleple sınırlı olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları arşivlerinden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden gerekli bilgi ve belgeler ile bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi kapsamındaki karar ve kayıtları almaya yetkilidir.

(3) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerde yetkilendirilmiş personel, hukuka aykırı olarak elektronik ortamda veya bilgisayar loglarında kişisel verilerle ilgili sorgulama yapamaz, log kayıtlarını değiştiremez veya silemez, bu şekilde elde edilen bilgileri paylaşamaz veya yayın yoluyla duyuramaz. Görevi gereği öğrendiği veya edindiği kişisel bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilerle paylaşamaz ya da basın ve yayın kuruluşlarına veya diğer iletişim kanallarına veremez. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler tarafından bu hususlara ilişkin gerekli tedbirler alınır.

(Kırıkale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

Değerlendirme Komisyonu

MADDE 7- (1) Yapıtılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda en üst amirin görevlendireceği üç kişiden az olmamak üzere değerlendirme komisyonu kurulur.

(2) Memuriyet veya kamu görevlerine uygunluğunun değerlendirilmesini sağlayacak yorum içermeyen olgusal veriler, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerce ilgili kurum ve kuruluş bünyesinde kurulan Değerlendirme Komisyonuna iletilir.

(3) Değerlendirme Komisyonu kendisine iletilen verilere ilişkin nesnel ve gerekçeli değerlendirmelerini yazılı olarak atamaya yetkili amire sunar. Mahkemeler tarafından istenildiğinde bu bilgiler sunulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kişisel Verilerin Korunması

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeler

MADDE 8- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kişinin istihbari faaliyetlere konu olmayan kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilmesi, bu verilere erişmesi, bunların düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine ilişkin tedbirler alınır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu kişisel verilerin doğru ve güncel olması esastır. Bu veriler, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılır.

(3) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen genel ilkelere aykırı hareket edilemez. Ancak, millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgiler kişiye verilemez.

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Değerlendirme Komisyonu

MADDE 7- (1) Yapıtılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda en üst amirin görevlendireceği üç kişiden az olmamak üzere değerlendirme komisyonu kurulur.

(2) Memuriyet veya kamu görevlerine uygunluğunun değerlendirilmesini sağlayacak yorum içermeyen olgusal veriler, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimlerce ilgili kurum ve kuruluş bünyesinde kurulan Değerlendirme Komisyonuna iletilir.

(3) Değerlendirme Komisyonu kendisine iletilen verilere ilişkin nesnel ve gerekçeli değerlendirmelerini yazılı olarak atamaya yetkili amire sunar. Mahkemeler tarafından istenildiğinde bu bilgiler sunulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kişisel Verilerin Korunması

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeler

MADDE 8- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kişinin istihbari faaliyetlere konu olmayan kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilmesi, bu verilere erişmesi, bunların düzeltilmesi ve silinmesi taleplerine ilişkin tedbirler alınır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu kişisel verilerin doğru ve güncel olması esastır. Bu veriler, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılır.

(3) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen genel ilkelere aykırı hareket edilemez. Ancak millî savunma, millî güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni ve ekonomik güvenlik ile ilgili istihbarat faaliyetleri kapsamında elde edilen bilgiler kişiye verilemez.

(Kırıkale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

Kişisel veri güvenliği ve gizlilik

MADDE 9- (1) Bu Kanunda belirtilen güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler ile değerlendirme komisyonları, veri güvenliğine ilişkin önlemleri alır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması işlemlerinin her evresinde gizliliğe uyularak, ilgili bilgi ve belgeler yasal olarak bilmesi gerekenlerden başkasına verilmez ve açıklanmaz.

(3) Bu Kanun kapsamında elde edilen kişisel veriler amacı dışında işlenemez ve aktarılamaz.

Kişisel verilerin silinmesi ve yok edilmesi

MADDE 10- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sırasında elde edilen kişisel veriler işleme amacının ortadan kalkması halinde veya her durumda iki yılın sonunda değerlendirme komisyonlarınca silinir ve yok edilir.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapan birimlerdeki istihbari faaliyete konu olmayan ilgisine ait güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ait veriler iki yılın sonunda silinir ve yok edilir.

(3) Bu veriler, işleme karşı dava açılması halinde karar kesinleşmeden silinemez ve yok edilemez. Mahkemelerin bu konudaki talepleri, değerlendirme komisyonunun bünyesinde bulunduğu ilgili kurum ve kuruluş tarafından karşılanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Cezai hükümler

MADDE 11- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili suç işlenmesi halinde, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde 6698 sayılı Kanunun 17 nci madde hükümleri uygulanır.

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Kişisel veri güvenliği ve gizlilik

MADDE 9- (1) Bu Kanunda belirtilen güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapmakla görevli birimler ile değerlendirme komisyonları, veri güvenliğine ilişkin önlemleri alır.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması işlemlerinin her evresinde gizliliğe uyulur. İlgili bilgi ve belgeler yasal olarak bilmesi gerekenlerden başkasına verilmez ve açıklanmaz.

(3) Bu Kanun kapsamında elde edilen kişisel veriler amacı dışında işlenemez ve aktarılamaz.

Kişisel verilerin silinmesi ve yok edilmesi

MADDE 10- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sırasında elde edilen kişisel veriler işleme amacının ortadan kalkması halinde veya her durumda iki yılın sonunda değerlendirme komisyonlarınca silinir ve yok edilir.

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını yapan birimlerdeki istihbari faaliyete konu olmayan ilgisine ait güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına ait veriler iki yılın sonunda silinir ve yok edilir.

(3) Bu veriler, işleme karşı dava açılması halinde karar kesinleşmeden silinemez ve yok edilemez. Mahkemelerin bu konudaki talepleri, değerlendirme komisyonunun bünyesinde bulunduğu ilgili kurum ve kuruluş tarafından karşılanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Cezai hükümler

MADDE 11- (1) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili suç işlenmesi halinde, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde 6698 sayılı Kanunun 17 nci maddesi hükümleri uygulanır.

(Kırık kale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili kabahat işlenmesi halinde 6698 sayılı Kanunun 18 inci madde hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 12- (1) Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak birimler ve değerlendirme komisyonlarının oluşumu, değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esasları ile uygulamaya ilişkin diğer hususlar Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak yönetmelik ile düzenlenir.

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 13- (1) 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “26.10.1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre” ibaresi “Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması

EK MADDE 16- 11/05/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu, 11/04/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu ve bu Kanun kapsamında askerî öğrenciliğe kabul edilecekler ile 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(2) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması ve değerlendirilmesinde görevli olanlar tarafından kişisel verilerle ilgili kabahat işlenmesi halinde 6698 sayılı Kanunun 18 inci maddesi hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 12- (1) Devletin güvenliğini, ulusun varlığını ve bütünlüğünü iç ve dış menfaatlerinin zarar görebileceği veya tehlikeye düşebileceği bilgi ve belgeler ile gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, birim ve kısımların tanımlarının yapılması, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak birimler ve değerlendirme komisyonlarının oluşumu, değerlendirme komisyonlarının çalışma usul ve esasları ile uygulamaya ilişkin diğer hususlar Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulacak yönetmelik ile düzenlenir.

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 13- (1) 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “26.10.1994 tarihli ve 4045 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre” ibaresi “Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması

EK MADDE 16- Millî Savunma Bakanlığı nam ve hesabına Bakanlıkça belirlenen eğitim kurumları ile Millî Savunma Üniversitesine bağlı fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu ve enstitülerde eğitim göreceklere hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılır.”

(3) 9/6/1930 tarihli ve 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

(Kırıkkale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

Hakkında Kanun kapsamında Millî Savunma Üniversitesine bağlı enstitülerde öğrenim görecekl hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılır.”

(3) 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

“EK MADDE 6- Kaymakam adaylığına atanacaklar hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılır.”

(4) 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 7 nci maddesine onbirinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına eğitim-öğrenim görecekl hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılır.”

(5) 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 13 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Jandarma Genel Komutanlığı nam ve hesabına eğitim-öğrenim görecekl ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ve buna bağlı eğitim-öğretim kurumlarında eğitim-öğrenim görecekl hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılır.”

(6) 25/4/2001 tarihli ve 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 3- Polis Akademisi ve buna bağlı eğitim-öğretim kurumları ile akademi nam ve hesabına diğer eğitim kurumlarında öğrenim görecekl öğrenciler hakkında Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununa göre güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılır.”

(7) 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(Kırıkale Milletvekili Ramazan Can ve
64 Milletvekilinin Teklifi)

Atflar

MADDE 14- (1) Mevzuatta 4045 sayılı Kanuna yapılan atflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Yürürlük

MADDE 15- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(İçişleri Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Atflar

MADDE 14- (1) Mevzuatta 4045 sayılı Kanuna yapılan atflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Yürürlük

MADDE 15- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

